ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

គង់ សុខហេង

សំណួរ_ចម្លើយ

អក្សរសាស្ត្រខ្មែរ

១២

ស្របតាមកម្មវិធីសិក្សាថ្មី

អារម្ភកថា

ស្វស្តីប្អូនៗសិស្សានុសិស្សថ្នាក់ទី១២ជាទីស្រឡាញ់ ! សៀវភៅកំណែភាសាខ្មែរថ្នាក់ទី១២ថ្មីនេះ ខ្ញុំរៀបចំឡើងដើម្បីបំពេញសេចក្ដីត្រូវការ និងជួយសម្រួលដល់ការសិក្សារបស់ប្អូនៗ ។

ចំពោះរាល់ការឆ្លើយសំណួរ ក៏ដូចជាការបកស្រាយទៅលើខ្លឹមសារនៅក្នុងមេរៀននីមួយៗ ប្រាកដជានៅមានចំណុចខ្វះខាតជាច្រើនដែលពុំទាន់អស់សេចក្ដីទេ ពីព្រោះយើងពុំទាន់មានសៀវភៅគ្រូជាគោលនៅឡើយទេ ដូច្នេះសូមប្អូនៗយកទៅអានដោយការពិចារណាបន្ថែមទៀត ទើបការសិក្សារបស់ប្អូនៗទទួលបានជោគជ័យ ។

ខ្ញុំសូមខន្តីអភ័យទោស ចំពោះរាល់កំហុសឆ្គងទាំងឡាយ ដែលកើតមាននៅក្នុងសៀវភៅនេះ ។

កែសម្រួលជាថ្មី. ថ្ងៃទី២០ ខែវិច្ឆិកា ២០១២

អ្នករៀបរៀង

ធ.ស.ហ

មេរៀនទី ១

អក្សរសិល្ប៍ខេមរនិយម

ឥន្ទ្រីយ៍រូបារម្មណ៍ក្នុងកំណាព្យ

១- ឥន្ទ្រីយរូបារម្មណ៍ គឺជារូបារម្មណ៍ដែលកើតពីពាក្យសំដី ឃ្លោង ឃ្លា ប្រយោគរបស់កវីនិពន្ធ ធ្វើឱ្យរំភើបចំពោះគ្រឿងវិញ្ញាណទាំងឡាយដូចជា ចក្ខុ សោតៈ ឃានៈ ជិវ្ហា កាយៈ គឺវិញ្ញាណទាំង៥របស់អ្នកអាន ឬអ្នកស្តាប់ ។ ឥន្ទ្រីយរូបារម្មណ៍មាន ៖

- ចក្ខុរូបារម្មណ៍
- សោតរូបារម្មណ៍
- ឃានរូបារម្មណ៍
- ជិវ្ហារូបារម្មណ៍
- កាយរូបារម្មណ៍

លំហាត់

ចូរស្រាវជ្រាវអត្ថបទដែលមានបង្ហាញពីចក្ខុរូបារម្មណ៍ សោតរូបារម្មណ៍ ឃាននិងជិវ្ហារូបារម្មណ៍ និងកាយរូបារម្មណ៍ ។

ចម្លើយ

សោតរូបារម្មណ៍ និង ចក្ខុរូបារម្មណ៍

រួចនេននស្តាប់ជាក់ភ្ញាក់ព្រើតប្រើង ភ្នែកគន់សម្លឹងទៅមាត់ទ្វារ
យល់ទាវឈរស្ងប់ដើររេរា ស្ទុះស្ទារចូលក្នុងស្លុងចេញក្រៅ។
(ទុំទាវ)

ឃានរូបារម្មណ៍

ទឹកអប់ត្រឡប់ធុំគន្ធរស សាប៊ូផ្ទុតផុតជ្រះសន្លាង
ក្រអូបសាប៊ូក្លិនដោយយ៉ាង ដោយយល់សំណាងសាមណេរ
នេន។ (ទុំទាវ)

កាយរូបារម្មណ៍

ដល់ដួលដាក់អង្គទ្រង់វិយោគ ទ្ទញយំឱនឈ្ងោកគួរអាណិត
អនាថត្រដាក់ហើយល្ងាចឥត លោកណាជួយផិតជីវិតខ្ញុំ។
(ទុំទាវ)

លក្ខណៈជាតិនៃអក្សរសិល្ប៍

១. អក្សរសិល្ប៍មានលក្ខណៈជាតិ គឺអក្សរសិល្ប៍ទាំងឡាយណា ដែលទ្រទ្រង់នូវតម្លៃពិសេសរបស់ជាតិមួយ ដែលខុសស្រលះពីជាតិដទៃតាំងពីជំនឿ ទំនៀមទម្លាប់ ប្រពៃណី សាសនា អាកប្បកិរិយាជាដើម ។

ឬ *លក្ខណៈជាតិនៃអក្សរសិល្ប៍ គឺជាលក្ខណៈពិសេសរបស់ជាតិមួយ លេចធ្លោខុសពីជាតិដទៃ ដែលស្តែងចេញតាមរយៈអក្សរសិល្ប៍* ។

លំហាត់

ចូរបង្ហាញលក្ខណៈជាតិនៃអក្សរសិល្ប៍ ដែលស្តែងចេញឡើងក្នុងវគ្គដកស្រង់ ។ (វគ្គដកស្រង់ពីរឿងភូមិតិរច្ឆាន ទំ.១២) ។

ចម្លើយ

លក្ខណៈជាតិក្នុងវគ្គដកស្រង់នេះ គឺ

- ប្រជាជនខ្មែរគោរពព្រះពុទ្ធសាសនា (ព្រះវិហារព្រះកែវមរកត)
- ប្រជាជនខ្មែរជឿទៅលើវត្ថុសក្តិសិទ្ធិ (បន់ស្រន់ព្រះអង្គដងកើ)
- ជឿលើបាតុភូតធម្មជាតិ (រន្ទះបាញ់ព្រះវិហារព្រះកែវមរកត ...ជំនឿថានឹងកើតចលាចល ឬមានកើតហេតុទុរភិក្សក្នុងស្រុក) ។

សិក្សាអត្ថបទរឿងទុំទាវ

សំណួរ

១. តើអត្ថបទដកស្រង់ខាងលើនេះស្ថិតក្នុងចលនាអក្សរសិល្ប៍បែបណាមួយ? ចូរអ្នករកអំណះអំណាងមកបញ្ជាក់ឱ្យបានច្បាស់-លាស់?

២. តាមរយៈអត្ថបទដកស្រង់នេះ តើកវីបានប្រើវិធីតែងនិពន្ធសំខាន់ៗអ្វីខ្លះ? ចូរបង្ហាញពីវិធីនោះឱ្យបាន៥យ៉ាងតិច ដោយរកឧទាហរណ៍ពីក្នុងអត្ថបទនេះមកបញ្ជាក់ផង ។

៣. ចូរអ្នកបង្ហាញពីលក្ខណៈអក្សរសិល្ប៍តាមរយៈអត្ថបទដកស្រង់នេះ ។

៤. តើក្នុងសម័យកាលនោះ ជនជាតិខ្មែរបានទទួលឥទ្ធិពលពីសាសនាណាខ្លះ? ចូរអ្នកធ្វើការបញ្ជាក់តាមរយៈអត្ថបទនេះ ។

៥. ចូរអ្នកធ្វើការឆ្លុះបញ្ចាំងពីតថភាពសង្គមខ្មែរនាសម័យនោះ ។

៦. ដោយផ្អែកលើវគ្គ "លិនចោងករវិករំលឹករក សម្ដិលីហៅយកមណីចិន្តា លូកយកប្រទាលឆាន់នឹងស្លា សូត្រសាគ្រប់សព្វចប់ជាម្ដង" ចូរអនុវត្តលំហាត់ខាងក្រោម ៖

ក. ដោយសិក្សាពាក្យ១ព្យាង្គ រកទំនាញសូរ គ្មានទំនាញសូរ ព្រមទាំងពីមូលហេតុឱ្យបានច្បាស់លាស់ ។

ខ. ដោយសិក្សាពាក្យ១ព្យាង្គ រកបំពេក អ-អ៊ ឬសូរស្រៈ "អ" សូរស្រៈ "អ៊" និងសូរស្រៈពួក "អ-អ៊" (ក្នុងសូរស្រៈនីមួយៗ

សិក្សាតែ១ពាក្យ) ។

គ. ដោយសិក្សាពាក្យ១ព្យាង្គ រកព្យាង្គធ្ងន់ក្នុងវគ្គ ជាព្យាង្គ (បិទខ្លី-វែង ឬបើកខ្លី-វែង) ហើយសរសេរជាសូរវិទ្យាអន្តរជាតិ API ដោយប្រាប់ពីទម្រង់និងសទ្ទ ។

ចម្លើយ

១. អត្ថបទដកស្រង់ខាងលើនេះស្ថិតក្នុងចលនាអក្សរសិល្ប៍ខេមរនិយម ។

+ **អំណះអំណាងបញ្ជាក់** : បានជាហ៊ានអះអាងដូចនេះព្រោះដំណើររឿងក្នុងវគ្គដកស្រង់នេះ បានបង្ហាញពីជីវភាព និងផ្នត់គំនិតខ្មែរពិតៗដូចជា៖

- ជំនឿទៅលើព្រះពុទ្ធសាសនា ហើយនិយមស្ដាប់ព្រះសង្ឃសម្ដែងធម៌ទេសនា
- ការនិយមសិល្បៈស្មូត្រ
- ជំនឿទៅលើមន្តអាគមគាថា
- ព្រះសង្ឃអាចធ្វើអាជីវកម្មបានក្នុងការផ្គត់ផ្គង់វត្តអារាម
- ចំណែកតួអង្គវិញក៏បង្ហាញពីឈ្មោះដែលមានលក្ខណៈជាខ្មែរដែរ (ទាវ ទុំ...) ។

២. តាមរយៈអត្ថបទដកស្រង់នេះ កវីបានប្រើវិធីតែងនិពន្ធសំខាន់ៗដូចតទៅ ៖

- **ពណ៌នាវិធី** : កវីរៀបរាប់ដំណើររឿង *"...ដល់ផ្ទះម្ដាយទាវចុះមកឆាប់ ដល់ដីឱនក្រាបប្រណម្យនៅ..."*។
- **សំវាទវិធី** : តួអង្គសន្ទនាគ្នា

"ទាវរៀបផ្គងស្រេចចាប់កាន់ដើរ ដល់មកជិតស្ទើនឹងនោស្រី ថាហាកនោបងចូរប្រណី ប្រគេនបារីស្លាផាហ៊ុម"។

- **វចនវិធី :** គឺប្រើពាក្យពេចន៍ចម្រុះ ៖
  + **ពាក្យខ្មែរ :** ច្របាមាត់ ហាក បង ប្រេងម្សៅ...
  + **ពាក្យកម្ចីសៀម :** សាវ ផាហ៊ុម
  + **ពាក្យកម្ចីបាលី សំស្ក្រឹត :** ព្រាហ្មណាចារ្យ សត្យា មន្ត សព្ទ....។
  + **ពាក្យសង្ឃសព្ទ :** ឆាន់
- **រចនាវិធី :** គឺតែងជាពាក្យកាព្យបទពាក្យ៧យ៉ាងពិរោះរណ្ដំ ជាប្រភេទកាព្យនិទាន។
- **និទានវិធី :** គឺប្រើវិធីនិទានបែបបុរសទី៣។

នេនទុំទទួលគ្រឿងបរិក្ខា ស្រេចស្រាយយកស្លាឆាន់រួចនៅឈប់អង់បន្តិចសែកប្រេងម្សៅ រំលឹកដល់ទៅមន្តសារិកា។

- **ឯកវាទវិធី :** គឺបានឱ្យតួអង្គទុំមានអារម្មណ៍ជ្រួលច្របល់តែម្នាក់ឯង ដោយក្ដីរំភើបញាប់ញ័រ នៅពេលបានឃើញនាងទាវ។

៣. លក្ខណៈអក្សរសិល្ប៍តាមរយៈអត្ថបទដកស្រង់នេះ ៖

+ **លក្ខណៈជាតិ**

- គោរពពុទ្ធសាសនា (ទុំបួសក្នុងសំណាក់ពុទ្ធសាសនា)
- ចូលចិត្តស្ដាប់ធម៌ទេសនា (ម្ដាយទាវបាននិមន្តទុំទៅសូត្រទេសនាឱ្យស្ដាប់នៅផ្ទះ)
- និយមឱ្យកូនស្រីចូលម្លប់ (នាងទាវចូលម្លប់)

- និយមរៀបចំគ្រឿងរណ្ដាប់បូជាព្រះធម៌ (នាងទាវរៀបចំរណ្ដាប់ផ្សេងៗឱ្យនោយកទៅប្រគេនទុំដើម្បីបានកុសលផលបុណ្យ)
- ចាស់ៗ និងព្រះសង្ឃចូលចិត្តពិសា/ឆាន់ម្លូ ស្លា បារី
- ផ្នែកសិប្បកម្ម ខ្មែរមានសមត្ថភាពផលិតតោក ទឹកអប់សាប៊ូ ផាហ៊ុម ជន្លាប់។

• **លក្ខណៈមនុស្ស** : បង្ហាញពីសកម្មភាព និងចរិតលក្ខណៈរបស់មនុស្សដែលមាននៅក្នុងសង្គម តាមរយៈតួអង្គទុំ និទាវដូចជា៖

- នាងទាវមានចិត្តអន្ទះសារចង់ឃើញរូបសម្រស់ទុំ។
- នាងទាវបង្ហាញចរិតបែបក្មេងសាវ នៅមិនសុខ ឆ្លេឆ្លាពេលឃើញប្រុសកំលោះ។
- ទុំលួចសម្លឹងមើលទាវដោយអារម្មណ៍ព្រឺព្រួច រួចបន្លំដាក់ស្នេហ៍នាងទាវ (មន្តសារិកា)។

• **លក្ខណៈប្រជាជន** : គឺបានបង្ហាញពីផ្នត់គំនិតរបស់ប្រជាជនយើងដែលមានចំណង់ចំណូលចិត្តស្ដាប់រឿងទសជាតក និងចូលចិត្តនិមន្តព្រះសង្ឃទៅផ្ទះរបស់ខ្លួនដើម្បីឱ្យលោកទេសន៍រឿងនានាបានស្ដាប់សម្រាប់ជាគតិក្នុងការអប់រំទូន្មានខ្លួន។

• **លក្ខណៈប្រវត្តិ** : គឺបានលាតត្រដាងពីជីវភាពខ្មែរនាសម័យលង្វែក ដែលជាប្រវត្តិរបស់ខ្មែរសម័យបុរាណមួយដែលមានសុវត្ថិភាព ស្ថិរភាព និងអត្តសញ្ញាណច្បាស់លាស់។

• **លក្ខណៈសង្គម** : គឺបានលើកយកបញ្ហាមនុស្សសម័យលង្វែក

មកចោទនិងដោះស្រាយតាមរយៈតួអង្គទុំនិងទាវ ដែលតំណាងឱ្យយុវជនសម័យលង្វែក ឆាប់មានអារម្មណ៍ជ្រួលច្របល់ក្នុងផ្លូវស្នេហា។ ឥរិយាបថនេះបណ្ដាលមកពីពួកគេស្ថិតនៅក្នុងសម័យកាលមួយដែលហ៊ុមព័ទ្ធដោយប្រពៃណីដ៏តឹងរឹង ហើយគាបសង្កត់នូវបំណងប្រាថ្នារបស់យុវវ័យ ។

៤. ក្នុងសម័យកាលនោះ ជនជាតិខ្មែរបានទទួលឥទ្ធិពលពីសាសនាព្រះពុទ្ធ និងសាសនាព្រាហ្មណ៍ ។

អំណះអំណាង :

- **ឥទ្ធិពលព្រះពុទ្ធសាសនា** : នេនទុំ ជាព្រះសង្ឃក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា ដែលចេះស្មូត្រ និងចេះទេសនាមហាវេស្សន្តរជាតកក្នុងគម្ពីរពុទ្ធសាសនាយ៉ាងពិរោះ ។
- **ឥទ្ធិពលព្រាហ្មណ៍សាសនា** : នេនទុំចេះមន្តស្នេហ៍ អាគមគាថាសារិកាលិនថោង ដែលស្ថិតនៅក្នុងគម្ពីរវេទនៃព្រាហ្មណ៍សាសនា *"...រំលឹកទៅដល់មន្តសារិកា លិនថោងករវិករំលឹករក សម្ដិលីហៅយកមណីចិន្ដា..."*។

៥. គតិភាពសង្គមខ្មែរនាសម័យនោះ គឺ៖

- ប្រជាជនខ្មែរនិយមគោរពព្រះពុទ្ធសាសនា
- និយមសិល្បៈស្មូត្រ
- ព្រះសង្ឃអាចធ្វើអាជីវកម្មផ្គត់ផ្គង់វត្តអារាម
- ប្រពៃណីកូនស្រីត្រូវចូលម្លប់ កូនប្រុសត្រូវបួសរៀន
- ខ្មែរអាចផលិតរបស់ប្រើប្រាស់តាមរយៈសិប្បកម្ម(សាប៊ូទឹកអប់ ផាហ៊ុម ជន្លាប់...)

៦. "លិនចោងករវិករំលឹករក សម្ពិលីហៅយកមណីចិន្តា លូកយក ប្រទាលឆាន់នឹងស្លា ស្ងួត្រសាគ្រប់សព្វចប់ជាម្តង" ៖

ក. រកពាក្យ១ព្យាង្គទំនាញសួរ និងគ្មានទំនាញសួរ

- ពាក្យទំនាញសួរ : ស្លា
  - + ស្ល = ស + ល > ស + ល៏

    [ខ្យល់បង្ហូរ "អ" + ខ្យល់បង្ហូរ "អ៊" = "អ"]
- ពាក្យគ្មានទំនាញសួរ : ម្តង
  - + ម + ដ > ម/ដ > ម្ត

    [ខ្យល់ច្រមុះ "អ៊" + ខ្យល់ស្ទះ "អ" = "អ"]

ខ. រកបញ្ចេក អ-អ៊ ឬសូរស្រះ "អ" សូរស្រះ "អ៊" និងសូរស្រះពួក "អ-អ៊"

- សូរស្រះ "អ" : ចោង
- សូរស្រះ "អ៊" : លិន
- សូរស្រះ "អ-អ៊" : (គ្មាន)

គ. រកព្យាង្គចួនក្នុងវគ្គ

រក ⊨⊣ យក

- រក [rɔ:k] ទម្រង់ "ពសព" ជាព្យាង្គបិទវែង
  - + [រ] ជាសទ្ទដើមព្យាង្គ
  - + [អ៊] ជាសទ្ទកណ្តាលព្យាង្គ
  - + [ក] ជាសទ្ទចុងព្យាង្គ
- យក [jɔ:k] ទម្រង់ "ពសព" ជាព្យាង្គបិទវែង
  - + [យ] ជាសទ្ទដើមព្យាង្គ

• [អិ] ជាសទ្ទកណ្តាលព្យាង្គ
• [ក] ជាសទ្ទចុងព្យាង្គ

ការវិវត្តនៃភាសាខ្មែរ

សំណួរ

១. តើភាសាខ្មែរមានវិវត្តន៍ប៉ុន្មានលើក? ចូរបង្ហាញពីស្ថានភាពភាសាខ្មែរតាំងពីសម័យអាណានិគមបារាំង និងសម័យក្រោយមកទៀត តាមរយៈអត្ថបទនេះ ។

២. ក្នុងភាសាខ្មែរ គេអាចចែកស្នូរស្រៈបានប៉ុន្មានយ៉ាង? តើមានអ្វីខ្លះ?

៣. តើគេអាចស្គាល់មូលភេទ អ-អិ ដោយប្រការណាខ្លះ?

៤. បើយោលទៅតាមអត្ថបទនេះ តើពាក្យខ្មែរអាចបង្កើតដោយវិធីណាខ្លះ? ចូរបង្ហាញពីវិធីនីមួយៗភ្ជាប់ជាមួយឧទាហរណ៍មកបញ្ជាក់ ។

៥. ដូចម្តេចហៅថា វិធីជួនរណ្តំ និងវិធីផ្ទួនជួនរណ្តំ? ចូររកឧទាហរណ៍មកបញ្ជាក់ដោយកត់ស្នូរឱ្យត្រឹមត្រូវ ។

៦. ចូរអ្នកធ្វើការប្រៀបធៀបរវាងវិធីជួនរណ្តំ និងវិធីផ្ទួនរណ្តំ ហើយ វិធីផ្ទួន និងផ្ទួនជួនរណ្តំ ។

ចម្លើយ

១. ភាសាខ្មែរមានវិវត្តន៍បីលើកមកហើយ គឺ៖
- ភាសាខ្មែរបុរាណតាំងពីកំណាក់កំណើតរហូតមកដល់ស.វ. ១៤
- ភាសាខ្មែរកណ្ដាល ស.វ.១៥ដល់ស.វ.១៩
- និងភាសាខ្មែរបច្ចុប្បន្ន ស.វ.១៩ តរៀងមក។

ស្ថានភាពភាសាខ្មែរ៖

- **សម័យអាណានិគមបារាំង** ភាសាខ្មែរបានថយល្បឿននៃវិវត្តន៍របស់ខ្លួន ព្រោះបារាំងបង្ខំឱ្យខ្មែររៀនភាសាបារាំង។ ចំណែកភាសាខ្មែររត់ទៅសំងំក្នុងវត្តអារាម ដែលមានព្រះសង្ឃជួយថែរក្សាទុកឱ្យ។
- **សម័យក្រោយមកទៀត** គឺសម័យឯករាជ្យភាសាខ្មែរបានប្រកាសឱ្យប្រើជាផ្លូវការ។ សម័យនេះមានការបង្កើតពាក្យថ្មីៗជាច្រើន ដើម្បីប្រើការឱ្យទាន់សម័យនិយម។ គេប្រទះឃើញពាក្យបរទេសជាច្រើននៅលាយឡំក្នុងភាសាខ្មែរ គឺពាក្យបាលី សំស្ក្រឹត និងពាក្យបារាំង។

២. ក្នុងភាសាខ្មែរ គេអាចចែកសូរស្រៈបានបីយ៉ាង គឺ សូរពួក "អ" សូរពួក "អ៊" និងសូរពួក "អ-អ៊"។

៣. គេអាចស្គាល់មូលភេទ អ-អ៊ ដោយសារ៖
- ប្រការទី១ : តាមលក្ខណៈខ្យល់នៃព្យញ្ជនៈ

  + ព្យញ្ជនៈពួកអ : កខ ចឆ ដឋណ តថ បផ សហឡអ

  + ព្យញ្ជនៈពួកអ៊ : គឃង ជឈញ ឌឍ ទធន ពភម យរលវ

- ប្រការទី២ : តាមសូរស្រៈ
    + សូរស្រៈពួកអ : អ[ɒ:] អា[a:] អិ[e̥] អី[ɛi] ...
    + សូរស្រៈពួកអ៊ : អ៊[ɔ:] អ៊ា[i:ə] អ៊ិ[i] អ៊ី[i:] ...
- ប្រការទី៣ : តាមលក្ខណៈខ្យល់នៃព្យាង្គ
    + ព្យាង្គពួកអ : ឧ. កា ដើរ...
    + ព្យាង្គពួកអ៊ : ឧ. ទា លើ...

៤. បើយោលទៅតាមអត្ថបទនេះ ពាក្យខ្មែរអាចបង្កើតដោយវិធីកំលាយដោយផ្នត់ដើម និងកំលាយដោយផ្នត់ជែក ។

+ កំលាយដោយផ្នត់ដើម មានទម្រង់ "ព-" "ពស-" "ពពស-" និង "ពសព-"

ក. ទម្រង់ "ព-" : កើតមកពីព្យញ្ជនៈទោលតែមួយប៉ុណ្ណោះ ហើយមានផ្នត់ [ក-] [ច-] [ត-] [ប-] [ស-]

ឧ. [ក-] + ជះ > ខ្ជះ
[ត-] + រ៉ុយ > ត្រ៉ុយ

ខ. ទម្រង់ "ពស-" : ប្រើសម្រាប់បង្កើតពាក្យពីរព្យាង្គ ហើយមានផ្នត់ [ក-] [ច-] [ត-] [ប-] [ស-]

ឧ. [ប-] + បោស > បបោស
[ស-] + សិត > សសិត

គ. ទម្រង់ "ពសព-" : ប្រើសម្រាប់បង្កើតពាក្យក្លាយពីរព្យាង្គ ហើយមានផ្នត់ [ក ់ង-] [ច ់ង-] [ប ់ង-] [ស ់ង-] [អ ់ង-] [ក ់ន-] [ក ់ម-] [ប ់ន-] [ប ់ញ-] [ព ់ន-] [ព ់ង-]

[បំម-] [សំម-] [រំម-] [លំម-] [កំញ-]...

ឧ. [កំង-] + វៀច > កង្វៀច

ឃ. ទម្រង់ "ពពស." : ប្រើសម្រាប់បង្កើតពាក្យក្លាយពីរព្យាង្គ ហើយមានផ្នត់ [ក្រ-] [ត្រ-] [ប្រ-] [ស្រ-] ...

ឧ. [ប្រ-] + ចាក់ > ប្រចាក់

+ កំលាយដោយផ្នត់ដែក មានទម្រង់ "-ព-" "-សព-" "-ស/ព-" និង "-សព/ព-"

ក. ទម្រង់ "-ព-" : មានផ្នត់ [-ន-] [-ប-] [-ម-]

ឧ. [-ន-] + កើយ > ខ្នើយ

ខ. ទម្រង់ "-ស/ព-" : មានផ្នត់ [-អិ/ន-] [-អិ/ប-] [-អោ/ប-]

ឧ. [-អិន-] + រាប > រនាប

គ. ទម្រង់ "-សព-" : មានផ្នត់ [-អំង-] [-អិំង-] [-អំន-] [-អិំន-] [-អំម-] [-អិំម-] [-អំញ-]

ឧ. [-អំម-] + ត្រូវ > តម្រូវ

ឃ. ទម្រង់ "-សព/ព-": មានផ្នត់ [-អំម/ន-][-អិំម/ន-]

ឧ. [-អំម/ន-] + កក > កំណក

៥. + **វិធីច្នួនរណ្តំ** ជាវិធីដែលកវីប្រើព្យាង្គច្នួនផង រណ្តំផងក្នុងឃ្លាតែមួយ។

ឧ. ពពិតពពិលរមិលមើល

ពិល ⟝⟞ មិល

ពិត ⟝ ពិល (រណ្ដំ "ព")

មិល ⟝ មើល (រណ្ដំ "ម")

+ **វិធីផ្ទួនរណ្ដំ** ជាវិធីដែលកវីប្រើព្យាង្គផ្ទួនផង រណ្ដំផងក្នុងឃ្លាតែមួយ ។

ឧ. គ្រលឹងគ្រលោង

- ផ្ទួន "គ្រ"
- លឹង ⟝ លោង (រណ្ដំ "ល")

+ **វិធីផ្ទួនចួនរណ្ដំ** ជាវិធីដែលកវីប្រើព្យាង្គផ្ទួនផង ចួនផង រណ្ដំផងក្នុងឃ្លា ឬវគ្គជាមួយគ្នា ។

ឧ. កុំខ្ញើកតាមខ្យល់ កុំខ្វល់តាមរលក... ។

-ព្យាង្គផ្ទួន : កុំ តាម

-ព្យាង្គចួន : ខ្យល់ ⟝⟞ ខ្វល់

-ព្យាង្គរណ្ដំ : ខ្ញើក ⟝ ខ្វល់ (រណ្ដំ "ខ្វ")

៦. ប្រៀបធៀបរវាង

- **វិធីចួនរណ្ដំ និងវិធីផ្ទួនរណ្ដំ**

+ វិធីចួនរណ្ដំ : ជាវិធីម្យ៉ាងដែលកវីប្រើព្យាង្គពីរឬច្រើនបន្តបន្ទាប់គ្នាយកមកធ្វើជាព្យាង្គចួនផងនិងព្យាង្គរណ្ដំផង

ក្នុងឃ្លាតែមួយ ។

ឧ. ពិតពិលរមិលមើល

+ វិធីផ្ទួនរណ្ដំ : ជាវិធីម្យ៉ាងដែលកវីប្រើព្យាង្គពីរ ឬច្រើន បន្តបន្ទាប់គ្នាយកមកធ្វើជាព្យាង្គផ្ទួនផង និងព្យាង្គរណ្ដំផង ក្នុងឃ្លាតែមួយ ។

ឧ. គ្រលីងគ្រលោង

សន្និដ្ឋាន : ដូចនេះវិធីចួនរណ្ដំនិងវិធីផ្ទួនរណ្ដំខុសគ្នាត្រង់ថា វិធីចួនរណ្ដំមានព្យាង្គចួន តែគ្មានព្យាង្គផ្ទួនទេ ។ ឯវិធីផ្ទួនរណ្ដំមានព្យាង្គផ្ទួន តែគ្មានព្យាង្គទេ ។

- **វិធីផ្ទួន និងផ្ទួនចួនរណ្ដំ**

+ វិធីផ្ទួន : ជាវិធីម្យ៉ាងដែលកវីប្រើពាក្យឬព្យាង្គតែមួយ ដដែល ៗនៅក្នុងឃ្លាឬវគ្គតែមួយ ។

ឧ. ស្រគុកគុក ទ្រមាកមាក

+ វិធីផ្ទួនចួនរណ្ដំ : ជាវិធីម្យ៉ាងដែលកវីប្រើព្យាង្គពីរ ឬច្រើនយកមកធ្វើជាព្យាង្គផ្ទួនផង ព្យាង្គចួនផង និងព្យាង្គរណ្ដំផងក្នុងឃ្លាឬវគ្គតែមួយ ។

ឧ. កុំខ្ញើកតាមខ្យល់ កុំខ្វល់តាមរលក

តែងសេចក្តីបែបពិភាក្សា

១. និយមន័យ

តែងសេចក្តីបែបពិភាក្សា គឺជាតែងសេចក្តីមួយប្រភេទ ដែលតម្រូវឱ្យអ្នកតែងលើកយកមតិរបស់ប្រធានមកពិចារណា វែកញែករកខុសត្រូវ រកល្អអាក្រក់ សមឬពុំសម មានប្រយោជន៍ឬឥតប្រយោជន៍ ជាគុណឬជាទោស ។ល។ ដើម្បីយកមតិទាំងអស់មកថ្លឹងថ្លែងមើល តើមតិណាសមរម្យជាង ។

ជាទូទៅប្រធានពិភាក្សាគឺមានមតិពុំស្របគ្នា ហើយច្រើនស្ថិតនៅលើទ្រឹស្តីបដិសំយោគ ដែលមាន ៖

-មតិទី១ ឬ មតិស្រប

-មតិទី២ ឬ មតិផ្ទុយ

-មតិសំយោគ ឬ មតិពិភាក្សា

២. គន្លឹះដើម្បីស្គាល់ប្រធាន

២.១. ការបញ្ចេញមតិ

– គេពោលថា "..............."

– មតិមួយលើកឡើងថា "..........."

– មានទស្សនៈជាច្រើនយល់ថា "..............."

– មានទស្សនៈខ្លះយល់ថា "........" ឯអ្នកខ្លះទៀតថា

"......." ទៅវិញ ។ ល ។

២.២. ពាក្យចោទសួរ

- តើអ្នកយល់យ៉ាងណា ?
- តើអ្នកយល់ដូចម្ដេច ?
- តើមតិនេះត្រូវ ឬខុស ?
- តើមតិណាមួយត្រឹមត្រូវជាង ?
- តើមតិណាមួយសមរម្យជាង ?
- តើអ្នកមានយោបល់ដូចម្ដេចដែរ?
- តើមតិនេះគ្រប់គ្រាន់ហើយឬនៅ?
- តើតើទស្សនៈខាងលើ មួយណាត្រូវមួយណាខុស?.....

២.៣. ពាក្យបញ្ជាប់

- ចូរពិភាក្សា
- ចូរវែកញែករកខុស ត្រូវ
- ចូរពិចារណា
- ចូរវិនិច្ឆ័យ
- ចូររិះគន់ ។ល ។

៣. វិធីសាស្ត្រតែងប្រធានពិភាក្សា

៣.១. សេចក្ដីផ្ដើម

-លំនាំបញ្ហា :(ដូចប្រធានពន្យល់)

-ចំណូលបញ្ហា : (ដូចប្រធានពន្យល់)

-ចំណោទបញ្ហា: ចោទសួរទៅលើប្រធាន (បែបពិភាក្សា) ។

*** បើប្រធានមានមតិតែមួយត្រូវចោទថា :**

- តើ......................ត្រឹមត្រូវឬទេ ?
- តើ......................សមស្របឬទេ ?
- តើ......................ត្រូវឬខុស ?

*** បើប្រធានមានមតិពីរខ្វែងគ្នា ឬ ផ្ទុយគ្នាក្នុងរឿងតែមួយ យើងគួរចង់ថាមតិទីមួយជាមតិស្រប ឯមតិពីរជាមតិផ្ទុយ ។ យើងត្រូវចោទថា :**

- តើមតិទាំងពីរខាងលើ មួយណាត្រឹមត្រូវជាង ?
- តើមតិទាំងពីរខាងលើ មួយណាខុស មួយណាត្រូវ?

*** បើប្រធានមានមតិពីរក្នុងរឿងពីរផ្សេងគ្នា យើងត្រូវចោទថា :**

- តើមតិទាំងពីរខាងលើនេះ ត្រឹមត្រូវឬទេ ?

៣.២. តួសេចក្តី

- ឃ្លាភ្ជាប់សេចក្តី
- ពន្យល់ពាក្យពិបាក ឬពាក្យគន្លឹះ
- ពន្យល់ន័យរបស់ប្រធាន

*** បកស្រាយ**

+ **មតិស្រប** : ពន្យល់បកស្រាយបង្ហាញគំនិតគាំទ្រដល់មតិរបស់ប្រធាន (ឬមតិទី១ ប្រសិនបើប្រធានមានមតិពីរ) ព្រមទាំងលើកភស្តុតាង ឬឧទាហរណ៍បញ្ជាក់ឱ្យបានច្បាស់លាស់ ។

– សរុបមតិស្រប (តើពិតជាអ៊ីចឹងមែន)

– សំណួរភ្ជាប់មតិស្របទៅមតិផ្ទុយ (*តើ...ពិតជាអ៊ីចឹងមែនឬ? តើ.......ពិតមែនឬយ៉ាងណា?.....*)

+ **មតិផ្ទុយ** : លើកទស្សនៈពន្យល់ឱ្យលំអៀង ឬឱ្យផ្ទុយពីមតិស្រប (ឬគាំទ្រមតិទី២ ប្រសិនបើប្រធានមានមតិពីរ) និងលើកឧទាហរណ៍បញ្ជាក់ ។

– សរុបមតិផ្ទុយ (តើពិតជាអ៊ីចឹងមែន)

+ **សំយោគមតិ** : គឺជាការផ្សំមតិគ្នា ឬបំពេញគ្នាទៅវិញទៅមករវាងមតិស្រប និងមតិផ្ទុយ ។ (មតិស្រប និងមតិផ្ទុយបំពេញឱ្យគ្នាទៅវិញទៅមក)

+ **មតិពិភាក្សា** : គឺជាការថ្លឹងថ្លែងវិនិច្ឆ័យរវាងមតិស្រប និងមតិផ្ទុយ ដើម្បីប្រមើលមើលរកមតិដែលត្រឹមត្រូវ ។

⇨ អ្នកតែងត្រូវពិចារណាដោយខ្លួនឯងថា តើប្រធាននោះជាសំយោគមតិ ឬជាមតិពិភាក្សា រួចវាយតម្លៃថា ៖

⇨ **បើជាសំយោគមតិ**

– ប្រធានមានមតិមួយ ត្រូវខ្លះ ខុសខ្លះ

– ប្រធានមានមតិពីរ ត្រូវខ្លះ ខុសខ្លះដូចគ្នា (មតិទី១+មតិទី២ ឬ មតិទី១+មតិទី២+មតិបន្ថែម)

⇨ **បើជាមតិពិភាក្សា**

– មតិមួយត្រូវ មតិមួយខុស

៣.៣. សេចក្ដីបញ្ចប់

- វាយតម្លៃប្រធាន : មតិប្រធានត្រឹមត្រូវឬទេ ? ត្រូវឬខុស?

-ទស្សនៈផ្ទាល់ខ្លួន : សំណូមពរ ឬមតិចូលរួមក្នុងការអភិវឌ្ឍ ។

☝ ចំណាំ

តែងសេចក្តីបែបពិភាក្សា ចែកចេញជាពីរប្រភេទ គឺ៖

- ប្រធានពិភាក្សាសុទ្ធ : ប្រធានមានមតិតែមួយ ។
- ប្រធានពិភាក្សាប្រៀបធៀប : ប្រធានមានមតិពីរ ។

ប្រភេទទាំងពីរនេះ គេអាចចែកជាពីរទៀត គឺ៖

- ប្រធានពិភាក្សាពេញលេញ
  - ➢ ប្រធានមានមតិតែមួយ ខុសស្រលះ
  - ➢ ប្រធានមានមតិមួយ ត្រូវខ្លះ ខុសខ្លះ
  - ➢ ប្រធានមានមតិពីរ ត្រូវមួយ ខុសមួយ
- ប្រធានពិភាក្សាមិនពេញលេញ
  - ➢ ប្រធានមានមតិពីរជានិច្ច ហើយមតិនីមួយៗ សុទ្ធតែមានហេតុផលត្រឹមត្រូវរៀងៗខ្លួន ។

ក) ប្រធានពិភាក្សាពេញលេញ

ក₁. ចំណោទបញ្ហា

- តើ.......ខាងលើនេះត្រឹមត្រូវដែរឬទេ? (ប្រធាន
- មានមតិតែមួយ)
- តើ.......ទាំងពីរខាងលើនេះ មួយណាត្រូវមួយណា

ខុស? (ប្រធានមានមតិពីរ)

ក២. មតិពិភាក្សា

- មតិប្រធានមានមួយខុសស្រលះ
- មតិទាំងពីរ មួយត្រូវ មួយខុស

ក៣. មតិសំយោគ

- មតិប្រធានមានមួយ ត្រូវខ្លះ ខុសខ្លះ
- មតិប្រធានមានពីរ ត្រូវខ្លះ ខុសខ្លះ

ខ) ប្រធានពិភាក្សាមិនពេញលេញ

ខ១. ចំណោទបញ្ហា

- តើ.......ទាំងពីរខាងលើនេះត្រឹមត្រូវគ្រប់ជ្រុងជ្រោយដែរឬទេ?

ខ២. មតិសំយោគ

- លើកយកមតិទី១មកបញ្ជាក់ថាមានលក្ខណៈត្រឹមត្រូវម្យ៉ាង ព្រោះ....
- លើកយកមតិទី២មកបញ្ជាក់ថាមានលក្ខណៈត្រឹមត្រូវម្យ៉ាងដែរ ព្រោះ....
- ទោះបីជាមតិទាំងពីរមានលក្ខណៈត្រឹមត្រូវរៀង១ខ្លួនក៏ដោយ តែពុំទាន់ត្រឹមត្រូវពេញលេញដោយខ្លួនឯងឡើយលុះត្រាតែ :
  - ➢ មតិទី១ + មតិទី២
  - ➢ មតិទី១ + មតិទី២ + មតិបន្ថែម

គោលសំខាន់ៗនៃសាសនាព្រាហ្មណ៍

សំណួរ

១. តើសាសនាព្រាហ្មណ៍ចែកចេញជាប៉ុន្មានសម័យកាលធំៗ? អ្វីខ្លះ?
២. តើគម្ពីរវេទមានអ្វីខ្លះ? ចូរបង្ហាញមុខងារនៃគម្ពីរនីមួយៗ។
៣. តាមសាសនាព្រាហ្មណ៍ តើអវតាព្រះវិស្ណុមានប៉ុន្មាន? អ្វីខ្លះ?
៤. ចូរបង្ហាញពីបុព្វហេតុនៃទុក្ខតាមលទ្ធិវេទនិយម។
៥. ចូរបង្ហាញពីវិធីបង្កើតសុខៈតាមវេទនិយម។

ចម្លើយ

១. សាសនាព្រាហ្មណ៍ចែកចេញជាបីសម័យកាលធំៗ គឺ៖
- សម័យវេទនិយម (១៥០០-៥៥០ មុនគ.ស.)
- សម័យព្រាហ្មណ៍និយម (៥៥០ មុនគ.ស. - ស.វ.១០ នៃ គ.ស)
- សម័យហិណ្ឌូនិយម (ស.វ.១០ នៃគ.ស. រហូតមក)

២. គម្ពីរវេទមាន៖
- ឬគវេទ(ឫគ្វេទ): គឺវេទសម្រាប់សូត្របួងសួង សរសើរ

អាទិទេព ដូចជាព្រះឥន្ទ្រ ព្រះរុទ្រៈ ព្រះវាយុ ព្រះអគ្គិ ព្រះអាទិត្យ ព្រះធរណី ព្រះចន្ទ្រ ព្រះវរុណៈ។ល។ ដើម្បីធ្វើឱ្យអាទិទេពពេញចិត្ត ហើយជួយឱ្យបានសម្រេចបំណងផ្សេងៗ។

- **សាមវេទ :** ជាកម្រងអត្ថបទគាថាដែលពួកព្រាហ្មណ៍៖

+ សូត្រសរសើរអាទិទេពទាំងឡាយដូចជាព្រះឥន្ទ្រ ព្រះយម ព្រះសោមៈ ព្រះព្រហស្បតិ៍ ព្រះអគ្គិ ជាដើម។

+ ច្រៀងនៅក្នុងស្រុកភូមិ ពីព្រោះនាំឱ្យកើតជ័យមង្គលសិរីសួស្តី។

+ ច្រៀងតែក្នុងព្រៃ ពីព្រោះនាំឱ្យវៀរចាកចង្រៃអន្តរាយដល់ស្រុកភូមិ។

+ពន្យល់ឱ្យចេះធ្វើបទ ឱ្យចេះផ្លាស់ប្តូរបទក្នុងពេលសូត្រឱ្យជាវែង ជាខ្លី ឬជាដដែលៗ។ អត្ថបទសាមវេទខ្លះទៀតនិយាយពីហេតុអស្ចារ្យផ្សេងៗ និយាយពីរឿងព្រេងរបស់ជនដែលមានឥទ្ធិពលមកលើពួកអរិយយាង ។ល។

- **យជុរវេទ :** គឺជាកម្រងអត្ថបទគាថា ឬមន្ត្រ សម្រាប់សូត្រក្នុងពិធីបូជាយញ្ញ និងសម្រាប់ពន្យល់ឱ្យចេះធ្វើវិត៌ (ពិធីបុណ្យក្នុងសាសនា)។

- **អថើវេទ ឬអថព្វវេទ** : ពុំមែនជាវេទអធិប្បាយពីការបូជា ការបួងសួង ឬសូត្រសរសើរដូចវេទទាំង៣ខាងដើមទេ ផ្ទុយទៅវិញវេទនេះនិយាយពីមន្តអាគម អាគមគាថាសូត្រឱ្យសះស្បើយជំងឺ ឱ្យមានអាយុវែង ឱ្យស្រីស្រឡាញ់

ឱ្យស្ងប់ស្ងួយចិត្ត ឱ្យផុតឧបទ្រពចង្រៃ បណ្ដេញខ្មោចបិសាច ឱ្យបានសុខចម្រើន មានសិរីសួស្ដី ឱ្យឈឺចុកចាប់ឆ្កួតវង្វេង ។ល។

៣. តាមសាសនាព្រាហ្មណ៍ អវតារព្រះវិស្ណុមាន១០ គឺ ៖

- ត្រី មច្ឆៈ
- អណ្ដើក កុមិះ
- ជ្រូកព្រៃ វិរាហៈ
- មនុស្សសិង្ហ នរសិង្ហ
- មនុស្សតឿ វាមនៈ
- បរសុរាម ជាព្រះរាមកាន់ពូថៅ
- មនុស្សទេវៈ ព្រះរាម
- មនុស្សខ្មៅ ក្រឹស្ណ
- ពុទ្ធៈ (ការពិតព្រះពុទ្ធ មិនមែនជាអវតារវិស្ណុឡើយ)
- មនុស្សសេះ កល្កិន ។

៤. តាមលទ្ធិវេទនិយម ទុក្ខកើតឡើងដោយសារ ៖

- កម្មិន ពេលណាអាត្មនដាច់ចេញពីព្រហ្មន ហើយចូលទៅនៅជាមួយធាតុលោកៈពុំបរិសុទ្ធ ពេលនោះមានកម្មិនដែលនាំឱ្យកើតទុក្ខ ។
- សំសារៈ ហើយអាត្មនពុំបានវិលទៅជួបនឹងព្រហ្មនវិញភ្លាមទេ អាត្មនត្រូវវិលវល់ពីជាតិមួយទៅជាតិមួយទៀត ។ ការវិលវល់នៃអាត្មនដូច្នេះហៅថា សំសារៈដែលជាប្រភពនៃទុក្ខ ។

- **អវិជ្ជា** គឺការល្ងង់ខ្លៅមិនយល់ថា អាត្ម័ន និងព្រហ្ម័នជាសភាវៈតែមួយ ហើយមិនដឹងថាត្រូវធ្វើយ៉ាងណា ដើម្បីឱ្យអាត្ម័នអាចទៅជួបព្រហ្ម័នវិញបាន។ ដូច្នេះអវិជ្ជា ជាប្រភពនៃទុក្ខ។

៩. វិធីបង្កើតសុខៈតាមវេទនិយម មានពីរយ៉ាង ៖

- **វិធីបង្កើតសុខៈធម្មតា** គេជឿថាសុខៈកើតឡើងដោយសារអាទិទេព។ ដូច្នេះត្រូវប្រកាន់វណ្ណៈធ្វើពិធីបូជាយញ្ញ រៀនវេទ និងសូត្រមន្តអាគមបំពេញតបៈ។
- **វិធីបង្កើតបរមសុខៈ** ត្រូវអនុវត្តវេទវិធីនេះឱ្យម៉ត់ចត់ដើម្បីសម្រេចមោក្សៈ គឺការរួចផុតទុក្ខទោសពីការវិលកើតវិលស្លាប់ក្នុងសំសារៈ។ សុខៈវិធីដែលព្រាហ្មណ៍ទូន្មានឱ្យអនុវត្តឆ្ពោះទៅរកបរមសុខគឺ ៖

  + សុខវិធីទី១ : វិធីបង្កើតសុខធម្មតា នៅតែអនុវត្តបន្តជាបន្ទាប់បន្សំ

  + សុខវិធីទី២ : ត្រូវបួសជាតាបសឬសី ហើយអនុវត្តឬសីវិធី២ គឺតបៈ និងយោគៈ

  + សុខវិធីទី៣ : ការបង្កើតវិជ្ជា។ វិជ្ជាបរិសុទ្ធ ឬពុទ្ធិខ្ពង់ខ្ពស់ គឺជឿថាមានអាទិទេពជាអ្នកខ្លាំងពូកែសព្វយ៉ាងជាអ្នកបង្កើតលោក និងជឿថាអាត្ម័ននិងព្រហ្ម័នជាសភាវៈតែមួយ។

រឿងរាមកេរ្តិ៍

សំណួរ

១. ចូរបង្ហាញពីប្រភពនិងប្រភេទរបស់អត្ថបទដកស្រង់នេះ។

២. ចូរបង្ហាញពីលក្ខណៈព្រាហ្មណ៍និយមនៅក្នុងអត្ថបទដកស្រង់នេះ។

៣. តើអត្ថបទនេះមានតួអង្គណាខ្លះ?

៤. ចូរបង្ហាញពីកាលអាកាសរបស់អត្ថបទនេះ។

៥. ចូរបង្ហាញពីវិធីតែងនិពន្ធ (ពណ៌នាវិធី សំវាទវិធី ឧបមានវិធី បដិវិធី វចនវិធី...) ដែលអ្នកនិពន្ធប្រើក្នុងអត្ថបទដកស្រង់នេះ។

៦. ចូរសង្ខេបអត្ថបទនេះជាពាក្យរាយ។

ចម្លើយ

១. -អត្ថបទដកស្រង់នេះ មានប្រភពមកពីរឿងរាមកេរ្តិ៍ខ្សែទី២
-ជាប្រភេទអក្សរសិល្ប៍បុរាណ ស្ថិតក្នុងចលនាព្រាហ្មណ៍និយមបែបវីរកថា។

២. លក្ខណៈព្រាហ្មណ៍និយមនៅក្នុងអត្ថបទដកស្រង់នេះគឺ ៖

+ តួអង្គមានភាពអច្ឆរិយ

- ព្រះរាមមានលក្ខណៈអស្ចារ្យ ជាអវតារទី៧របស់ព្រះវិស្ណុ ដែលធ្វើឱ្យធម្មជាតិមានការប្រែប្រួល ដូចជាព្រះរាមធ្វើដំណើរដល់ទីណា ធម្មជាតិនៅទីនោះប្រែក្លាយពីអាប់អួរទៅជាស្រស់បំព្រង ហើយសត្វដែលធ្លាប់តែកាចសាហាវ

ប្រែជាស្ងាត់ឈឹង។ (ស្លឹកខ្លះខ្មៅខ្ចីក្រហម ស្លេកស្លាំ ក្រៀមក្រោម.....សត្វទាំងពួងជាក់ដឹងសព្វាយ......រស់សត្វស្រី តយង់យូង សឹងជាសត្រូវដែល បំបាត់ជីវិតគ្នាមិញ សឹង ប្រែចិត្តជាសម្លាញ់.....គជបុត្រពៅមានដំរីហ៏... កូន ក្របីសក្រែបរពៅខ្លា...)។

៣. អត្ថបទនេះមានតួអង្គ : ព្រះរាម ព្រះលក្ស្មណ៍ នាងសីតា ឥសីភារទ្វាជ។

៤. កាលអាកាសរបស់អត្ថបទនេះ

- កាល : ដំណើររឿងប្រព្រឹត្តទៅនៅពេលថ្ងៃភ្លឺខ្លាំង និងទៅពេលយប់។ ហើយគឺប្រើពាក្យប្រាប់កាលមួយចំនួន ដូចជា ក្សិណនោះ ថ្ងៃនេះ ពេលព្រឹក ពេលថ្ងៃ...។
- អាកាស : ដំណើររឿងប្រព្រឹត្តទៅនៅតាមដងព្រៃទៅភ្នំចិត្រកូដ អាស្រមឥសីភារទ្វាជ ភ្នំចិត្រកូដ ទន្លេគង្គា ស្ទឹងកាលេគី....។

៥. វិធីតែងនិពន្ធ

- ពណ៌នាវិធី : គឺរៀបរាប់ដំណើររឿង (ស្លឹកខ្លះខ្មៅខ្លះខ្ចី ក្រហម ស្លេកស្លាំក្រៀមក្រោម វិហារសួគ៌ាក្លិនព្រៃផាល...)
- សំភាសវិធី : ការសន្ទនារវាងព្រះរាម និងឥសីភារទ្វាជ : *"ព្រះមុនីអាឧបចារ្យ គ្រែកក្រិះមេត្រី សំណេះសំណាលសួរជា..."*។
- ឧបមាវិធី : គឺប្រៀបធៀបដោយប្រើសន្ធានប្រៀបធៀប លក្ខណៈដូច ៖

ល្អគយាស់មេឃាយយាយលាយ ដុះដាលឡើងរាយ រូបហេន ប្រៀបភិរម្យ ។

ស្ទូវស្បៃងចាំងចែងឯអម្ពរ ផ្ទាំងព្រះចន្ទា ត្រចះក៏ពេញបូរមី ។

- **បដិវិធី** : គឺបានធ្វើឱ្យដំណើររឿងមានលក្ខណៈផ្ទុយគ្នា ៖
  - + កូនប្រើសបៅមេខ្លា
  - + កូនខ្លាបៅមេប្រើស
- **វចនវិធី** : គឺប្រើពាក្យពេចន៍ចម្រុះ
  - + ពាក្យខ្មែរបុរាណ : រូបហេន
  - + ពាក្យរាជសព្ទ : អគ្គមហេសី ហឫទ័យ ព្រះអនុជា ព្រះបន្ទូល ព្រះបាទ...
  - +ពាក្យបាលីសំស្ក្រឹត : ឫសី សព្វ ពង្សពោធិ មាតា...

៦. សង្ខេបអត្ថបទនេះជាពាក្យរាយ ៖

ដំណើរព្រះរាមចេញចាកពួយុធ្យាសំដៅភ្នំចិត្រកូដ។ ព្រះរាម ព្រះលក្ស្មណ៍ នាងសីតាយាងកាត់ព្រៃព្រឹក្សាស្ងិតស្រពោន ជ្រុះស្លឹកស្រោបំតែកើតហេតុអស្ចារ្យបណ្ដាលឱ្យទីស្ថានប្រែទៅខ្លួនជាទីរីករាយ ។ ព្រះអង្គបានជួបនឹងឥសីពាទ្វាឡដែលទទួលរាក់ទាក់យ៉ាងកក់ក្ដៅហើយចង្អុលបង្ហាញផ្លូវទៅកាន់ភ្នំចិត្រកូដ។ នៅជើងភ្នំនោះបរិយាកាសក៏ប្រែប្រួលដែរ ដូចជាសត្វសាហាវប្រែជាស្លូត កូនខ្លារត់ទៅបៅមេប្រើស កូនប្រើសរត់ទៅបៅមេខ្លាវិញ។

អក្សរសិល្ប៍ពុទ្ធនិយម

ពុទ្ធសាសនា

សំណួរ

១. តើពុទ្ធសាសនាមានកំណើតពីពេលណា? នៅឯណា?

២. តើពុទ្ធសាសនាមានការរីកចម្រើនក្នុងសម័យណា? ហើយចូលមកផែនដីសុវណ្ណភូមិតាមរយៈនរណា? មានអ្វីជាភស្តុតាង?

៣. តើនរណាជាអ្នកបង្កើតពុទ្ធសាសនា? ព្រះអង្គជាជនជាតិអ្វី?

៤. ចូរអ្នករាប់និកាយផ្សេងៗនៃពុទ្ធសាសនាឱ្យបានពីរ ។

៥. ចូរបង្ហាញថាពុទ្ធសាសនាជាសាសនាមនុស្សនិយម ។

៦. តើអ្នកយល់ដូចម្តេចចំពោះពុទ្ធសាសនា?

ចម្លើយ

១. ពុទ្ធសាសនាមានកំណើតពីស.វ.ទី៦មុនគ.ស. នៅប្រទេសឥណ្ឌា ។

២. ពុទ្ធសាសនាមានការរីកចម្រើនក្នុងរជ្ជកាលព្រះបាទអសោក គឺពុទ្ធសាសនាត្រូវបានផ្សព្វផ្សាយពេញទូទាំងប្រទេសឥណ្ឌា និងទាំង

ក្រៅប្រទេសផង ហើយនាំចូលមកផែនដីសុវណ្ណភូមិតាមរយៈសាមណទូតពីរអង្គព្រះនាមសោណត្ថេរ និងឧត្តរត្ថេរ។ ដោយផ្អែកលើសិលាចារឹកវ៉ូកាញ់ (វៀតណាមខាងត្បូង) ពុទ្ធសាសនាទំនងជាប្រតិស្ឋាននៅស្រុកខ្មែរក្នុងស.វ.២ នៃគ.ស ក្នុងរជ្ជកាលស្តេចហ្វាន់ចេរម័ន ឬស្រីមារៈ។

៣. អ្នកបង្កើតពុទ្ធសាសនាគឺព្រះពុទ្ធសាមណគោតម (ព្រះសិទ្ធត្ថ) ព្រះអង្គជាជនជាតិឥណ្ឌា។

៤. ពុទ្ធសាសនា បែងចែកជាពីរនិកាយគឺ មហាយាន (យានធំ) និងហីនយាន (យានតូច)។ ហើយនិកាយហីនយាន ចែកជា២គណៈទៀត គឺ គណៈមហានិកាយ និងគណៈធម្មយុត្តិកនិកាយ។

៥. បង្ហាញថាពុទ្ធសាសនាជាសាសនាមនុស្សនិយម៖

ពុទ្ធសាសនាជាសាសនាផង ជាទស្សនវិជ្ជាផង។ វាមានលក្ខណៈពិសេសមួយពិសេសដែលបង្ហាញនូវលក្ខណៈ[illegible]ស្សពិតៗក្នុងសង្គម។

ពុទ្ធវចនៈរបស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធដែលបានសំដែងទុកមកសុទ្ធតែសំដៅស្វែងរកសេចក្តីសុខឱ្យមនុស្ស ពោលគឺសេចក្តីសុខដ៏ពិតប្រាកដមួយ។ ទ្រឹស្តីសំខាន់ដែលព្រះពុទ្ធបានរកឃើញនោះ គឺចតុរារិយសច្ចៈ ឬ អរិយសច្ចៈ៤ ប្រែមកថាការពិតដ៏ប្រសើរ រួមមាន៖

- ទុក្ខអរិយសច្ចៈ (ទុក្ខជាសេចក្ដីពិតដែលកើតមានដល់មនុស្ស)
- សមុទយអរិយសច្ចៈ (ហេតុនៃទុក្ខ)
- និរោធអរិយសច្ចៈ (ការរំលត់ទុក្ខ)
- មគ្គអរិយសច្ចៈ (ផ្លូវរំលត់ទុក្ខ)

៦. ចំពោះពុទ្ធសាសនា ខ្ញុំយល់ថាជាសាសនាមួយដ៏ល្អផូរផង់សម្រាប់មនុស្សគ្រប់គ្នា ជាសាសនាស្វែងរកសុខសន្តិភាពជូនមនុស្សលោក ព្រោះរាល់ទ្រឹស្ដីរបស់ព្រះពុទ្ធសុទ្ធតែទាក់ទងនឹងជីវិតរស់នៅប្រចាំថ្ងៃរបស់មនុស្សពិតៗ។ ព្រះពុទ្ធអប់រំមនុស្សឱ្យជឿលើខ្លួនឯង "អត្តាហិ អត្តនោ នាថោ" គឺមិនឱ្យជឿលើកម្លាំងក្រៅខ្លួន ឬជឿលើអាទិទេពឡើយ។

(សិស្សអាចឆ្លើយតាមការយល់របស់ខ្លួនផ្សេងពីនេះ)

វិវត្តន៍អក្សរសិល្ប៍ខ្មែរ

សំណួរ

១. តាមរយៈអត្ថបទនេះតើគេចែកអក្សរសិល្ប៍ខ្មែរជាប៉ុន្មានដំណាក់កាល? គឺអ្វីខ្លះ?

២. តើអក្សរសិល្ប៍សម័យទំនើបមានប៉ុន្មានផ្នែក? ចូររៀបរាប់។

៣. ចូររាប់ឈ្មោះរឿងប្រលោមលោកល្បីៗក្នុងសម័យអាណាព្យាបាលបារាំង ហើយកំពុងបញ្ចូលក្នុងកម្មវិធីសិក្សានាពេលបច្ចុប្បន្ននេះ។

៤. តើអ្នកយល់ដូចម្តេចចំពោះអក្សរសិល្ប៍ខ្មែរក្នុងសម័យសាធារណរដ្ឋខ្មែរ?

៥. ចូរនិយាយអំពីអក្សរសិល្ប៍ខ្មែរក្នុងសម័យកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ។ ហើយពន្យល់ចំណងជើងចម្រៀង "នៅគ្រប់ការដ្ឋានថ្ងៃណាក៏បុណ្យ"។

៦. តើអ្នកមានវិធីណាខ្លះដើម្បីទប់ស្កាត់ការហូរចូលនៃអក្សរសិល្ប៍បរទេស ដែលបង្ហាញពីចំណុចអសកម្ម (អវិជ្ជមាន) ដល់អក្សរសិល្ប៍ខ្មែរ (ផ្នែកភាពយន្តនិងវីដេអូ)?

ចម្លើយ

១. តាមរយៈអត្ថបទនេះ គេចែកអក្សរសិល្ប៍ខ្មែរជាបីដំណាក់កាល ធំៗ គឺ ៖

- អក្សរសិល្ប៍សម័យបុរាណ
- អក្សរសិល្ប៍សម័យកណ្ដាល
- អក្សរសិល្ប៍សម័យទំនើប

២. អក្សរសិល្ប៍សម័យទំនើបមាន៥ផ្នែក គឺ ៖

- សម័យអាណានិគមបារាំង (១៨៦៣-១៩៥៣)
- សម័យសង្គមរាស្ត្រនិយម (១៩៥៣-១៩៧០)
- សម័យសាធារណរដ្ឋខ្មែរ (១៩៧០-១៩៧៥)
- សម័យកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ១៩៧៥-១៩៧៩)
- សម័យក្រោយថ្ងៃ៧មករា ១៩៧៩-បច្ចុប្បន្ន

៣. រឿងប្រលោមលោកល្បីៗក្នុងសម័យអាណាព្យាបាលបារាំង ហើយកំពុងបញ្ចូលក្នុងកម្មវិធីសិក្សានាពេលបច្ចុប្បន្ននេះឱ្យបាន៥រឿង ៖

- កុលាបប៉ៃលិន (គ.ស. ១៩៣៦ ឬ ១៩៤៣)
- សុផាត (គ.ស. ១៩៣៨)
- ផ្កាស្រពោន (គ.ស. ១៩៤៩)
- ព្រះវេស្សន្តរ
- ទុំទាវ (គ.ស. ១៩១៥)

៤. ចំពោះអក្សរសិល្ប៍ខ្មែរក្នុងសម័យសាធារណរដ្ឋខ្មែរ ខ្ញុំយល់ថា

មានការរីចម្រើនយ៉ាងខ្លាំង ទោះបីជាមានសង្គ្រាមក៏ដោយ។ គេឃើញមានស្នាដៃនិពន្ធជាច្រើនបានកើតឡើង ព្រោះការតែងនិពន្ធកាន់តែមានសេរីភាពជាងមុន។ ស្នាដៃមួយចំនួនបានមានទំនោរទៅរកចរន្តថ្មីពីរ គឺមួយទ្រទ្រង់នយោបាយថ្មីបែបសាធារណរដ្ឋ និងមួយទៀតទិតៀនរិះគន់បែបថ្មីនេះ។ ស្នាដៃមួយចំនួនបាននិយាយរិះគន់លើកឡើងពីបញ្ហាទឹកដី ប្រវត្តិសាស្ត្រ ព្រឹត្តិការណ៍សង្គមខ្មែរ ពីចលនាតស៊ូ បញ្ញវន្តទាមទារសិទ្ធិសេរីភាព។ល។ ជាហេតុធ្វើឱ្យប្រជាជនកាន់តែទទួលនូវវិបត្តិនិងបញ្ហាកាន់តែធ្ងន់ធ្ងរទៅឡើង។ ភាពទំនើបនិងការចម្លងយកនូវអារ្យធម៌បរទេសស៊ីវិ-ល័យគឺជាឧបសគ្គមួយចំពោះប្រជាជនក្នុងប្រទេស ហើយក៏ជាគ្រោះថ្នាក់មួយចំពោះវិស័យវប្បធម៌និងអារ្យធម៌របស់ជាតិដែលធ្លាប់តែមានភាពទន់ភ្លន់ សូប់ស្ងៀម និងថ្លៃថ្នូរតាំងពីយូរមកហើយ។

៥. ចំពោះអក្សរសិល្ប៍ខ្មែរក្នុងសម័យកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យបាននៅពួនសម្ងំលាក់ខ្លួន ហើយថែមទាំងមានការខូចខាតផលិតកម្មដែលកើតមកហើយ។ កវីគ្មានសិទ្ធិសរសេរ ឬបញ្ចេញគំនិតសំដែងមនោសញ្ចេតនាផ្សេងៗឡើយ។ ចម្រៀងបដិវត្ត និងបទភ្លេងចម្រៀងជាតិកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យបានបន្លឺឡើងចេញពីឧគ្ឃោសនសព្ទនៅគ្រប់ទីនានាគ្មានឈប់ឈរក្នុងប្រធានបទដដែលដូចជា៖បង្ហាញពីការប្រយុទ្ធនឹងចក្រពត្តិ ពួកប្រតិកិរិយា និងការប្រយុទ្ធយកភោគផលរហូតដល់បានបីតោនក្នុងមួយហិចតាដោយ

មានប្រព័ន្ធភ្លឺ និងទំនប់ទឹករីកចម្រើនជាសម័យអង្គរទៅទៀត ។

៦. ដើម្បីទប់ស្កាត់ការហូរចូលនៃអក្សរសិល្ប៍បរទេស ដែលបង្ហាញពីចំណុចអសកម្ម (អវិជ្ជមាន) ដល់អក្សរសិល្ប៍ខ្មែរ (ផ្នែកភាពយន្ត និងវីដេអូ) ត្រូវមានវិធានការដូចតទៅ ៖

- ត្រួតពិនិត្យឱ្យបានម៉ត់ចត់មុននឹងអនុញ្ញាតឱ្យធ្វើការចាក់ផ្សាយ ឬធ្វើអាជីវកម្ម ។
- កែសម្រួល ឬកាត់ចោលនូវចំណុចណាដែលមិនល្អ ដែលធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់វប្បធម៌ជាតិ ។
- ត្រូវបណ្ដុះទឹកចិត្តស្រឡាញ់វប្បធម៌ជាតិ និងលើកស្ទួយវប្បធម៌ជាតិ តាមរយៈការគាំទ្រស្នាដៃខ្មែរ ។
- យុវជនត្រូវខិតខំរៀនសូត្រយកចំណេះវិជ្ជាដើម្បីបម្រើផលប្រយោជន៍ខ្លួនឯង គ្រួសារ និងសង្គមឱ្យមានភាពរីកចម្រើន ។

រៀនព្រះវេស្សន្តរ

សំណួរ

១. ចូរសង្ខេបអត្ថបទខាងលើឱ្យខ្លីល្មមស្តាប់បាន ។

២. ចូរបង្ហាញសិល្បវិធីនិពន្ធ (ឯកវាទវិធី សំវាទវិធី សន្ទេហវិធី វចនាវិធី ឧបមានវិធី...) ពីក្នុងអត្ថបទខាងលើ ។

៣. តើប្រផ្នូលអ្វីដែលធ្វើឱ្យព្រះនាងមទ្រីព្រួយបារម្ភមុនពេលទៅបេះផលា?

៤. ប្រសិនបើតាជូជកជួបនឹងព្រះនាងមទ្រី តើអាចសុំព្រះរាជបុត្រទាំងពីរ ពីព្រះវេស្សន្តរបានឬទេ? ព្រោះអ្វី?

៥. ចូររកមូលន័យក្នុងអត្ថបទដកស្រង់ខាងលើ ដោយភ្ជាប់ឧទាហរណ៍ផង ។

៦. ដូចម្តេចដែលហៅថាអជ្ឈត្តិកទាន? ពាហិរទាន? ចូររកឧទាហរណ៍ពីក្នុងអត្ថបទខាងលើមកបញ្ជាក់ ។

៧. តាមរយៈអត្ថបទនេះ តើអក្សរសិល្ប៍ពុទ្ធនិយមបានផ្តល់ការអប់រំដូចម្តេចខ្លះ?

ចម្លើយ

១. សង្ខេបអត្ថបទខាងលើ

ជូជកទៅដល់អាស្រមនៅពេលរសៀល ។ តាជីនៅសំណាក់ដើងភ្នំមួយយប់រង់ចាំព្រឹកស្អែកនឹងចូលទៅសុំបុត្រអំពីព្រះវេស្សន្តរ ។

រាត្រីនោះនាងមទ្រីយល់សុបិននិមិត្តឃើញបុរសម្នាក់ទាបខ្មៅ ស្លៀកពាក់សំពត់អមូតត្រឹមជង្គង់ សៀតផ្កាចារនៅត្រចៀក កាន់អាវុធមុតថ្លា ចូលមកចាប់ផ្ដួលនាងឆ្លៀលយកភ្នែកទាំងពីរ កាត់យកព្រះអង្សាទាំងសងខាង ពុះទ្រូងរូងយកថ្លើមបេះដូងទៅ។ ព្រះនាងតើនឡើងភិតភ័យតក្កមា ទើបព្រះនាងយាងយាត្រាចូលទៅរកព្រះស្វាមីគោះទ្វារអាស្រមបរមកុដិទាំងរាត្រី ។ ព្រះវេស្សន្តរកាត់សប្តិថាជាការល្អទេ ។

ព្រឹកឡើងនាងមទ្រីនាំបុត្រទាំងពីរទៅផ្ញើនឹងស្វាមីរួចចេញទៅបេះផ្លែផល្លាទាំងអារម្មណ៍ពិភាល់យ៉ាងខ្លាំងអំពីសុបិននិមិត្ត ។ ជូជកចូលមកសុំចៅក្រស្នានិងបាជាលី ។ រាជកុមារទាំងពីរភិតភ័យនាំគ្នារត់ទៅពួនឯស្រះឈូក ។ ជូជកចាប់កុមារទាំងពីរទៅចងវាយវាត់នៅចំពោះព្រះភក្ត្រព្រះវេស្សន្តរ ។ ព្រះពោធិសត្វទប់ព្រះទ័យពុំទាន់ ទ្រង់ចាប់ធ្នូសរបម្រុងនឹងប្រហារព្រាហ្មណ៍ចោល តែទ្រង់ទប់បានវិញ ព្រោះទ្រង់តម្រិះឃើញពីប្រពៃណីនៃពោធិសត្វ

ពីបុរាណ ។

២. បង្ហាញសិល្បវិធីនិពន្ធ

- **ឯកវាទវិធី** : ..ជូជកចុកចង្កេះរឹងគាំង ទើបយកដៃគក់បណ្ដើរ គិតបណ្ដើរថា *"ថ្ងៃនេះនាងមទ្រីមកពីព្រៃវិញហើយ មុខជាពុំព្រមឱ្យកូនដល់អញទេ អញដេកនៅទីនេះសិនចុះ.... ។ ....ជូជកភ្ញាក់ឡើងគិតថា "ថ្ងៃនេះប្រហែលជានាងមទ្រីទៅព្រៃហើយ"... ។*

- **សំវាទវិធី** : ការសន្ទនារវាងព្រះវេស្សន្តរ និងនាងមទ្រី :

+ ព្រះវេស្សន្តរសួរថា កោងសា នរណាអុឺះ ! នរណាហ្នឹង?

+ ព្រះនាងមទ្រីទូលថា ខ្ញុំម្ចាស់ព្រះអង្គ សូមទ្រង់មេត្តាប្រោស!

- **សន្ទេហវិធី** : អ្នកអានអាចឆ្ងល់ថា ក្រោយពីជូជកយកជាលីក្រស្នាទៅ តើវាសនាកុមារទាំងពីរនឹងទៅជាយ៉ាងណា? តើនាងមទ្រីមកទាន់ឬទេ?

- **វចនវិធី** : កវីប្រើពាក្យពេចន៍ចម្រុះ

+ ពាក្យបាលី : ជូជកោ កោងសោ...

+ ពាក្យកំចីបាលី សំស្ក្រឹត : មាគ៌ា អស្តង្គត សូរ្យសែង...

+ ពាក្យសាមញ្ញ : ថ្ងៃនេះ សិន សឹម...

+ ពាក្យរាជសព្ទ : មាតា បិតា សូមទ្រង់ព្រះមេត្តាប្រោស

ខ្ញុំម្ចាស់...

- **វចនាវិធី :** កវីតាក់តែងអត្ថបទជាប្រភេទកម្រងកែវ ។
- **ឧបមានវិធី :** ជូជកទូលថា ខ្ញុំព្រះអង្គឮថា ព្រះរាជហឫទ័យរបស់ព្រះអង្គពេញព្រៀបដោយបរិច្ចាគចេតនាដូចជាទន្លេពេញព្រៀបដោយទឹក មិនចេះអស់សព្វកាយ...។

៣. ប្រផ្នូលដែលធ្វើឱ្យព្រះនាងមទ្រីព្រួយបារម្ភមុនពេលទៅបេះផលា គឺព្រះនាងទ្រង់សុបិននិមិត្តថា "បុរសម្នាក់ទាបខ្មៅ ស្លៀកសំពត់អម្ចត់ត្រឹមជង្គង់ សៀតផ្កាចារព្ញដ៏ត្រចៀក កាន់អាវុធមុតថ្លារត់ចូលមកក្នុងបរមសាលា ចាប់ព្រះនាងផ្តួលចុះ ឆ្កៀលយកព្រះនេត្រទាំងពីរ កាត់យកព្រះអង្សាទាំងសងខាង ពុះទ្រូងរូងយកថ្លើមបេះដូងទៅ" ។

៤. ប្រសិនបើតាជូជកជួបនឹងព្រះនាងមទ្រី គាត់ពុំអាចសុំព្រះរាជបុត្រទាំងពីរពីព្រះវេស្សន្តរបានទេ ព្រោះព្រះនាងមទ្រីក៏ដូចជាទឹកចិត្តម្តាយទូទៅដែរ ពុំព្រមឱ្យបុត្រជាទីស្រឡាញ់របស់ខ្លួន ឱ្យទៅធ្វើជាទាសាទាសីរបស់គេបានឡើយ ។

៥. មូលន័យក្នុងអត្ថបទដកស្រង់ខាងលើគឺ បុត្របរិច្ចាគនៃព្រះវេស្សន្តរឱ្យទៅជូជកដើម្បីសន្សំបារមីត្រាស់ជាព្រះពុទ្ធ ។

ឧទាហរណ៍បញ្ជាក់ : ព្រះវេស្សន្តរថា ហៃកូនទាំងពីរជាទីស្រឡាញ់របស់មិតា ចូរកូនមកអាយ ចូរបំពេញបារមីរបស់បិតា ចូរស្រោច

ស្រពហាប្ញទ័យរបស់បិតា ចូរកូនតាំងខ្លួនជាយាននាវាឱ្យបិតានាំសត្វជិះឆ្លងចាកជាតិ ជរា ព្យាធិ មរណៈ ទៅកាន់ត្រើយនាយ គឺព្រះនិព្វានណាំកូន ។

៦. +អជ្ឈត្តិកទានគឺជាទានក្នុងខ្លួន ដែលមានជីវិតបរិច្ចាគនិងអង្គបរិច្ចាគ ។ ឧទាហរណ៍ : សរីរាង្គកាយមាន ដៃ ជើង ភ្នែក ឬ ជីវិតជាដើម ហៅថាទានក្នុងខ្លួន ។

+ពាហិរទាន គឺជាទានក្រៅខ្លួន ដែលមានធនបរិច្ចាគ បុត្តបរិច្ចាគនិងភរិយាបរិច្ចាគ ។ ឧទារហាណ៍ ព្រះវេស្សន្តរបានដាក់ទានជាលីក្រស្នា ដល់ជូជក ។ (ជាលី ក្រស្នាជាទានក្រៅខ្លួន)

៧. តាមរយៈអត្ថបទនេះ អក្សរសិល្ប៍ពុទ្ធនិយមបានផ្តល់ការអប់រំដូចតទៅ ៖

- ឱ្យចេះបរិច្ចាគទានដល់ទុគ៌តជន
- មានព្រហ្មវិហារធមិចំពោះកូន
- ត្រូវចេះខន្តីអត់ធ្មត់ ដើម្បីសម្រេចបំណង
- .... ។

មេរៀនទី ៤

សិល្បៈ

ចលនាអក្សរសិល្ប៍

សំណួរ

១. តើគេចែកចលនាអក្សរសិល្ប៍ជាប៉ុន្មានចលនា ? ចលនាអ្វីខ្លះ?

២. ដូចម្ដេចហៅថាចលនាព្រាហ្មណ៍និយម ពុទ្ធនិយម ខេមរនិយម និងបរទេសនិយម?

៣. ចូរធ្វើចំណែកថ្នាក់រឿងទាំងនេះតាមចលនាអក្សរសិល្ប៍ ដោយផ្ដល់អំណះអំណាងក្នុងរឿងនីមួយៗឱ្យបានសមស្រប។ រឿងព្រះវេស្សន្ដរ រាមកេរ្ដិ៍ ព្រះអាទិត្យថ្មីរះលើផែនដីចាស់ តេជោយ៉តថៅកែចិត្តចោរ ទុំទាវ មាយើង ចៅស្រទបចេក សព្វសិទ្ធិ ក្រពើ និងអ្នកបរទេះ ចាបស្រុកនិងចាបព្រៃ អារក្សនិងអ្នកស្រែ។

ចម្លើយ

១. គេចែកចលនាអក្សរសិល្ប៍ជា៤ចលនា គឺ ៖

- ចលនាព្រាហ្មណ៍និយម

- ចលនាពុទ្ធនិយម
- ចលនាខេមរនិយម
- ចលនាបរទេសនិយម

២. -ដែលហៅថា **ចលនាព្រាហ្មណ៍និយម** ជាស្នាដៃអក្សរសិល្ប៍ទាំងឡាយណាដែលមានទំនាក់ទំនងទៅនឹងបែបបទលទ្ធិសាសនាព្រាហ្មណ៍ ។

ឬ ជាស្នាដៃនៃអក្សរសិល្ប៍ដែលមានប្រភព មានជំនឿ មានទ្រឹស្តី និងមានចលនាទាក់ទងទៅនឹងគម្ពីរបែបព្រហ្មញ្ញសាសនានោះឯង ។

-ដែលហៅថា **ចលនាពុទ្ធនិយម** ជាអត្ថបទរឿងរ៉ាវផ្សេងៗដែលទាក់ទងនឹងការលើកយកទ្រឹស្តីពុទ្ធសាសនាធ្វើជាគោល ហើយទ្រឹស្តីទាំងនោះស្ថិតនៅក្នុងគម្ពីរព្រះត្រៃបិដក ដែលអ្នកនិពន្ធលើកយកបញ្ហាបុណ្យបាប ផលល្អអាក្រក់របស់តួអង្គមកចោទ និងដោះស្រាយ ។

ឬ ជាស្នាដៃទាំងឡាយណាដែលបានលើកឡើងពីការតស៊ូរបស់ព្រះពោធិសត្វក្នុងការបំពេញបារមី ដើម្បីបានត្រាស់ជាព្រះពុទ្ធ ។

-ដែលហៅថា **ចលនាខេមរនិយម** ជាស្នាដៃអក្សរសិល្ប៍ដែលបង្ហាញពីបញ្ហាជីវភាពជាក់ស្តែងរបស់មនុស្សក្នុងសង្គម ស្របទៅតាមវប្បធម៌ និងសង្គមធម៌របស់ខ្មែរយើង ។

-ដែលហៅថា **ចលនាបរទេសនិយម** គឺជាអក្សរសិល្ប៍ដែលអ្នកនិពន្ធលើកយករឿងបរទេសផ្សេងៗមកបកប្រែជាភាសាជាតិ ឬ

ក៏និពន្ធដោយចម្លងតាម ដោយរក្សាទុកទំនៀមទម្លាប់ ប្រពៃណី លក្ខណៈរបស់បរទេសសុទ្ធសាធ។

៣. ចំណែកថ្នាក់រឿងតាមចលនាអក្សរសិល្ប៍នីមួយៗ

ចលនា	ចំណងជើងរឿង	មូលហេតុ
ព្រាហ្មណ៍និយម	រាមកេរ្តិ៍	-តួអង្គ : ព្រះរាមជាអវតារ របស់ព្រះវិស្ណុ នាងសីតាជាកំពូលនារីស្អាតជាងគេលើឋានទាំងបី ព្រមទាំងមានយក្សឥសី ស្វា គ្រុឌ ... -តួអង្គព្រះរាមមានភាពអច្ឆរិយ ធ្វើឱ្យធម្មជាតិ និងសត្វម្រឹគប្រែប្រួលខុសពីធម្មតា។ -ដំណើររឿងច្បាំងគ្នារវាងក្រុមព្រះរាមនិងក្រុមយក្ស ប្រកបដោយសិល្បិ៍អភិនិហារយ៉ាងអស្ចារ្យ ហោះហើរប្រើមន្តអាគម...
ពុទ្ធនិយម	ព្រះវេស្សន្តរ	-នៅសេចក្តីផ្តើមអ្នកនិពន្ធបានធ្វើបទនមស្សការរំឭកគុណព្រះរតនត្រ័យ។ -តួអង្គ : ព្រះវេស្សន្តរជាពោធិសត្វនាងមទ្រីជាកន្សែសារពេជ្ញ។

		-ដំណើររឿងបង្ហាញពីការបំពេញទានបារមីដើម្បីត្រាស់ជាព្រះពុទ្ធ ។ -ចុងបញ្ចប់រឿង អ្នកនិពន្ធបានប្រាប់ពីការសជាតិរបស់តួអង្គ គឺព្រះវេស្សន្តរទៅជាព្រះពុទ្ធ នាងមទ្រីទៅជានាងពិម្ពា... ។
	ចៅស្រទបចេក	-រឿងនេះមានលក្ខណៈជាធម្ម-ទេសនា ... -ដំណើររឿងនិយាយពីកម្មផលរបស់ចៅស្រទបចេកដែលបានស្រាតស្បង់ចីពរពីសាមណេរមួយអង្គកាលពីអតីតជាតិ ហើយត្រូវទទួលកម្មព្យេរគ្មានអ្វីស្លៀកពាក់នឹងគេ ។ និងបង្ហាញពីភាពកតញ្ញូរបស់ចៅស្រទបចេកចំពោះម្ដាយ ។
	សព្វសិទ្ធិ	-នៅសេចក្ដីផ្ដើមអ្នកនិពន្ធបានធ្វើបទនមស្សការរំឭកគុណព្រះរតនត្រ័យ។ -អ្នកនិពន្ធបានបង្ហាញពីការសរជាតិរបស់តួអង្គ។ (សកុណាញី ទៅជាសុវណ្ណកេសរ ទៅជា នាងពិម្ពា, ឯសកុណាឈ្មោល ទៅជាសព្វសិទ្ធិ ទៅ

		ជា ព្រះពុទ្ធ...)
ខេមរនិយម	ព្រះអាទិត្យថ្មីរះលើផែនដីចាស់	ដំណើររឿងឆ្លុះបញ្ចាំងតថភាពសង្គមខ្មែរ នៅសម័យសង្គមរាស្ត្រនិយម ពិសេសគឺការតស៊ូរបស់កសិករខ្មែរដើម្បីជីវភាពរស់នៅ។
	តេជោយ៉ត	ដំណើររឿងឆ្លុះបញ្ចាំងពីសង្គមខ្មែរនាសម័យឧដុង្គ ក្នុងរជ្ជកាលស្តេចជ័យ-ចេស្តា។
	ចៅកែចិត្តចោរ	ដំណើររឿងប្រឌិតឡើងនៅទីក្រុងភ្នំពេញ ហើយឆ្លុះបញ្ចាំងពីជីវភាពរស់នៅកម្មករខ្មែរដែលត្រូវពួកនាយទុនជិះជាន់ កេងប្រវ័ញ្ច ។
	ទុំទាវ	ដំណើររឿងឆ្លុះបញ្ចាំងពីសង្គមខ្មែរនាសម័យលង្វែកក្នុងរជ្ជកាលស្តេចរាមាពិសេសបង្ហាញពីទឹកចិត្តស្នេហារបស់យុវជនយុវនារីនៅស្រុកត្បូងឃ្មុំ ខេត្តកំពង់ចាមដែលបានតស៊ូយ៉ាងប្តូរផ្តាច់រហូតបាត់បង់ជីវិត ។
	មាយើង	ដំណើររឿងឆ្លុះបញ្ចាំងពីលក្ខណៈរបស់ស្ត្រីខ្មែរ (ខាតលក្ខណ៍ និងគ្រប់លក្ខណ៍) ។

	ក្រពើនិងអ្នកបររទេះ	ដំណើររឿងបង្ហាញពីជីវភាពរស់នៅជាក់ស្ដែងរបស់មនុស្សដោយគ្រាន់តែយកតួអង្គសត្វមកធ្វើជាតំណាងដើម្បីបង្ហាញពីសារជាតិមនុស្សរមិលគុណ..
	ចាបស្រុក និងចាបព្រៃ	ដំណើររឿងបង្ហាញពីជីវភាពរស់នៅជាក់ស្ដែងរបស់មនុស្សដោយគ្រាន់តែយកតួអង្គសត្វមកធ្វើជាតំណាងដើម្បីបង្ហាញពីឥរិយាបថមនុស្សចូលចិត្តបង្កជម្លោះ ខ្វះការយោគយល់ ឬអធ្យាស្រ័យគ្នា...។
	អារក្ស និងអ្នកស្រែ។	ដំណើររឿងបង្ហាញពីជីវភាពរស់នៅជាក់ស្ដែងរបស់មនុស្សដោយបង្ហាញពីភាពឆ្លាតវាងវៃ ការយល់ដឹងច្បាស់លាស់ពីរដូវធ្វើស្រែចម្ការរបស់អ្នកស្រែ។

រឿង ព្រះអាទិត្យថ្មីរះលើផែនដីចាស់

សំណួរ

១. តើរឿងព្រះអាទិត្យថ្មីរះលើផែនដីចាស់ស្ថិតនៅក្នុងចលនាអក្សរសិល្ប៍អ្វី? ចូរផ្តល់អំណះអំណាង?

២. តើសមមានលក្ខណៈពិសេសអ្វីខ្លះ ដែលនាំឱ្យជីវិតសមបានទទួលលទ្ធផលវិជ្ជមានបែបនេះ? ចូរបង្ហាញពីលក្ខណៈវិជ្ជមានទាំងនោះ ។

៣. ចូរអ្នកបកស្រាយឃ្លា "ព្រះអាទិត្យថ្មីបានរះនៅលើផែនដីចាស់ ហើយរះនៅលើផែនដីនៃអាណានិគមនិយមបារាំង" រកអំណះអំណាងក្នុងអត្ថបទខាងលើមកបញ្ជាក់ ។

ចម្លើយ

១. រឿងព្រះអាទិត្យថ្មីរះលើផែនដីចាស់ស្ថិតនៅក្នុងចលនាអក្សរសិល្ប៍ខេមរនិយម ព្រោះដំណើររឿងបានឆ្លុះបញ្ចាំងពីតថភាពពិតនៅក្នុងសង្គមខ្មែរ នាសម័យសង្គមរាស្ត្រនិយម ដែលទាក់ទងនឹងជីវភាពរស់នៅរបស់ប្រជាជន មានតួអង្គសមជាឧទាហរណ៍ស្រាប់ ។

២. លក្ខណៈពិសេសដែលនាំឱ្យជីវិតសមបានទទួលលទ្ធផលវិជ្ជមានបែបនេះ ៖

- **មានអត្តចរិតស្លូតបូតសុភាពរាបសា ស្មោះត្រង់ គួរឱ្យស្រឡាញ់ មិនយកប្រាក់ជាធំ ។**
- **ចេះស្គាល់តម្លៃការងារ :** សមមិនព្រមយកលុយ៥០០រៀលជាសំណងទេ សមអង្វរឱ្យលោករដ្ឋមន្ត្រីជួយរកការងារឱ្យធ្វើវិញ ។
- **ចេះតស៊ូ អំណត់ព្យាយាម :** សមខិតខំធ្វើការងារដោយគ្មានខ្ជិលច្រអូស ធ្វើឱ្យលោករដ្ឋមន្ត្រីពេញចិត្តពេញថ្លើម ។
- **ចេះយល់កាលៈទេសៈ :** ក្រោយពីស្រុកឯករាជ្យបរិបូរហើយសមបានវិលត្រឡប់ទៅធ្វើស្រែចំការវិញប្រកបដោយជីវភាពធូរធារ ។

៣. បកស្រាយឃ្លា "**ព្រះអាទិត្យថ្មីបានរះនៅលើផែនដីចាស់ ហើយរះនៅលើផែនដីនៃអាណានិគមនិយមបារាំង**"

- ព្រះអាទិត្យថ្មី សំដៅលើសម្តេចនរោត្តមសីហនុ (ឬរបបសង្គមរាស្ត្រនិយម) ។
- រះលើផែនដីចាស់ ហើយរះលើផែនដីនៃអាណានិគមនិយមបារាំង មានន័យថារបបសង្គមរាស្ត្រនិយមបានផ្តួលរំលំរបបអាណានិគមបារាំង ក្រោមការដឹកនាំរបស់អង្គសម្តេចឪ ។

ដូចនេះឃ្លាខាងលើមានន័យថារបបថ្មី ដែលមានឈ្មោះថារបបសង្គមរាស្ត្រនិយម ក្រោមការដឹកនាំដោយអង្គសម្តេចឪបានផ្តួលរំលំពួកអាណានិគមបារាំងចេញពីទឹកដីប្រទេសកម្ពុជា ហើយនាំមកនូវសន្តិភាព និងការអភិវឌ្ឍជូនជាតិមាតុភូមិ ។

សិល្បៈខ្មែរ

សំណួរ

១. តើភ្លេងខ្មែរមានប៉ុន្មានប្រភេទ? អ្វីខ្លះ? ចូររៀបរាប់។

២. ដូចម្ដេចដែលហៅថារបាំប្រជាប្រិយ? តើខ្មែរមានរបាំប្រជាប្រិយអ្វីខ្លះ? ចូររៀបរាប់អំពីរបាំទាំងនោះ។

៣. តើ "របាំតន្ដី" មានន័យយ៉ាងដូចម្ដេច? តើរបាំតន្ដីមានប្រភពមកពីណា? មានអ្វីជាភស្ដុតាងបញ្ជាក់ពីប្រវត្តិ និងអត្ថន័យនៃរបាំនេះ?

៤. ចូរអ្នកបង្ហាញពីលក្ខណៈដូចគ្នានិងលក្ខណៈខុសគ្នានៃរបាំគោះអង្រែ របាំយីកេ របាំឆៃយ៉ាំ និងរបាំរាំវង់។ តើរបាំខាងលើនេះបានបង្កប់នូវអត្តសញ្ញាណជាតិយ៉ាងណាខ្លះ?

ចម្លើយ

១. ភ្លេងខ្មែរមានច្រើនប្រភេទដូចជា ៖

- **ភ្លេងពិណពាទ្យ** : កំដរក្នុងរបាំងបុរាណក្នុងពិធីបួងសួង (បន់ស្រន់លាបំណន់) ក្នុងពិធីសាសនា (បុណ្យកឋិន បំបួសនាគ ពុទ្ធាភិសេក...) ជួនកាលក្នុងពិធីបុណ្យសព។
- **ភ្លេងអារក្ខ** : ប្រគំក្នុងពិធីបញ្ចូលខ្មោច បិសាច អារក្ខ អ្នកតា។
- **ភ្លេងខ្មែរ** : ជាភ្លេងមង្គល។ គេលេងក្នុងពិធីមង្គលការ ពិធីបញ្ចេញម្លប់កូនស្រី។

- **ភ្លេងឆៃយ៉ាំ** : ជាភ្លេងរីករាយជាងគេ គេលេងកំដរក្នុងពិធីបុណ្យកឋិន បុណ្យផ្កា បុណ្យបំបួសនាគ ជាដើម ។
- **ភ្លេងមហោរី** : សម្រាប់កំដរល្ខោនមហោរី ។
- **ភ្លេងកងឆ្នាក់ ឬ ខ្លងខែក** : ជាភ្លេងស្រងេះស្រងោចលន្លង់លន្លោច ។ គេលេងក្នុងពិធីតម្កល់សព ហែសពបូជា ។
- **ភ្លេងគងស្គរ** : ជាភ្លេងស្រងេះស្រងោច សម្រាប់កំដរពេលមនុស្សស្លាប់ និងនៅពេលធ្វើបុណ្យលើកខ្មោច ។
- **ភ្លេងស្គរយោល** : ពីដើមជាវង់ភ្លេងកងទ័ព តែឥឡូវគេយកមកប្រើកំដរពិធីបុណ្យខ្មោច និងកំដរល្បែងប្រដាល់សេរី ។
- **ភ្លេងប៉ីកែវ** : ជាភ្លេងមួយបែបស្ថិតនៅក្នុងវង់ភ្លេងព្រះរាជទ្រព្យ ។

២. ដែលហៅថារបាំប្រជាប្រិយ គឺជារបាំដែលប្រជារាស្ត្រនិយមស្រឡាញ់រាប់អាន ។

ខ្មែរមានរបាំប្រជាប្រិយជាច្រើន ដូចជា ៖

- របាំត្រុដិ
- របាំស្នែងទន្សោង
- របាំគោះអង្រែ
- របាំយីកេ
- របាំឆៃយ៉ាំ
- របាំរាំវង់...

៣. "របាំតន្ត្រី" ឬហៅថារបាំព្រះរាជទ្រព្យ ជារបាំក្បាច់បុរាណខ្មែរ ដែលគេលេងសម្រាប់ថ្វាយស្តេច ហើយគេនិយមលេងតែក្នុងវាំងស្តេច ដូចជាលេងនៅពេលបួងសួង លេងថ្វាយអាទិទេព និងថ្វាយវិញ្ញាណក្ខន្ធស្តេចដែលបានចូលទីវង្គតទៅហើយ ។

និងជាទម្រង់សិល្បៈសក្ការៈ (សិល្បៈទេវៈ) មួយដែលមានវ័យចំណាស់ដ៏យូរលង់ណាស់មកហើយនៅក្នុងចំណោមទម្រង់សិល្បៈសក្ការៈ ហើយក៏ជាទម្រង់សិល្បៈដែលមានតម្លៃពិតខាងស្មារតី និងខាងបច្ចេកទេសកម្រិតខ្ពស់ក្នុងចំណោមទម្រង់សិល្បៈទស្សនីយភាពនៅកម្ពុជា ។

- របាំតន្ត្រីនេះមានប្រភពកំណើតតាំងពីយូរលង់ណាស់មកហើយ ។
- ភស្តុតាងបញ្ជាក់ពីប្រវត្តិ និងអត្ថន័យនៃរបាំនេះ គឺចម្លាក់អប្សរា ចម្លាក់របាំដកស្រង់ពីរឿងរាមកេរ្តិ៍ រឿងមហាភារតៈ និងរឿងព្រេងខ្មែរនៅតាមជញ្ជាំងប្រាសាទនានានៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ។

៤. លក្ខណៈដូចគ្នានិងលក្ខណៈខុសគ្នានៃរបាំគោះអង្រែ របាំយីកេ របាំឆៃយ៉ាំ និងរបាំរាំវង់ ៖

+ **លក្ខណៈដូចគ្នា** : របាំទាំងនេះបង្ហាញពី ៖
  - ការច្នៃប្រឌិតដ៏ប៉ិនប្រសប់របស់ប្រជាជនខ្មែរ
  - វប្បធម៌ ប្រពៃណី ទំនៀមទម្លាប់ខ្មែរ
  - សិល្បៈបម្រើអារម្មណ៍ប្រជាជន

+ **លក្ខណៈខុសគ្នា** : របាំគោះអង្រែ របាំយីកេ របាំឆៃយ៉ាំ ជារបាំប្រពៃណី ឯរបាំរាំវង់ ជារបាំប្រជាប្រិយ ហើយមានលក្ខណៈដូច

តទៅ ៖

របាំគោះអង្រែ	-គេលេងក្នុងពិធីបុណ្យទាន ឬពិធីអ្វីមួយ ដែលជា លក្ខណៈបុណ្យប្រពៃណីរបស់ខ្លួន ។ គេលេងនៅ ពេលសម្រាកពីការងាររបស់ពួកគេដើម្បីបន្ថយនូវបរិយាកាសនឿយហត់ ។ របាំនេះគេនិយម សំដែងបំផុតក្នុងពិធីបុណ្យចូលឆ្នាំ និងរដូវច្រូតកាត់ ដូចជា បុណ្យដារលាន ជាដើម ។ -បង្ហាញពីសាមគ្គីភាព និងមុខរបររបស់ប្រជាជនខ្មែរ ។ -តាមប្រភពមិនច្បាស់លាស់ថា របាំនេះមានកំណើតមកពីសាសន៍គួយ ខ្លះទៀតថាចម្លងមកពីប្រទេសហ្វីលីពីន ។
របាំយីកេ	-គេលេងនៅពេលមានបុណ្យទានផ្សេងៗ ឬ លំហែពីកិច្ចការស្រែចំការ ហើយមានរបៀបចំឆាកត្រឹមត្រូវ ។ -បង្ហាញពីភាពកំសត់ ។ -មានប្រភពមកពីជ្វាឬម៉ាឡាយូ ។
របាំឆៃយ៉ាំ	-ជារបាំអឺកធឹកជាងគេ ។ គេលេងនៅក្នុងពិធីបុណ្យទានផ្សេងៗដូចជាបុណ្យផ្កា បុណ្យកឋិនបុណ្យ បំបួសនាគ ជាដើម ។ -បង្ហាញពីភាពអធិកអធម ។ -តាមការសន្និដ្ឋានថា របាំនេះមានសំណល់ពី

	អរិយធម៌មនុស្សជាន់ដើមលើទឹកដីខ្មែរនេះឯង ។
របាំរាំវង់	-គេលេងបានគ្រប់រដូវកាល គ្រប់ពិធីទាំងអស់ ទៅតាមចំណង់ចំណូលចិត្តរបស់ប្រជាជន ។ - បង្ហាញពីភាពរីករាយរាក់ទាក់ ។

របាំខាងលើនេះបានបង្កប់នូវអត្តសញ្ញាណជាតិខ្មែរដូចតទៅ ៖

-បង្ហាញពីភាពទន់ភ្លន់ តែម៉ឺងម៉ាត់ រហ័សរហួន សុភាពរាបសាររបស់ប្រជាជនខ្មែរ ។

-ខ្មែរជាជនជាតិមួយពូកែច្នៃប្រឌិត ។

-បង្ហាញពីការសាមគ្គីគ្នារបស់ប្រជាជនខ្មែរ

-បង្ហាញពីភាពសម្បូរបែបនៃសិល្បៈវប្បធម៌ខ្មែរ ដែលដូនតាខ្មែរបានបន្សល់ទុកមកតាំងពីយូរយារណាស់មកហើយៗ ក៏បង្ហាញពីភាពរុងរឿងនៃអរិយធម៌ខ្មែរដែលមានវ័យចំណាស់មួយនៅអាស៊ីអាគ្នេយ៍ ។

មេរៀនទី ៥

ល្ខោន

វិធីបង្ហាញតួអង្គក្នុងរឿងល្ខោន

១– វិធីបង្ហាញតួអង្គ គឺជាការប្រាប់ឈ្មោះ អាយុ ឋានៈ ប្រភពកំណើតរបស់តួអង្គនីមួយៗនៅក្នុងរឿង ដើម្បីឱ្យអ្នកអាន ឬអ្នកទស្សនាបានស្គាល់ ។

វិធីបង្ហាញតួអង្គក្នុងរឿងល្ខោនមានបង្ហាញតួអង្គដោយ ៖

- អ្នកនិពន្ធ
- តួអង្គខ្លួនឯង
- តួអង្គផ្សេងទៀត
- ដំណើររឿង

រឿងតេជោយ៉ត

សំណួរ

១. ចូរអ្នកធ្វើការសង្ខេបរឿងឆាកទី១៨។

២. ចូរអ្នកធ្វើការវិភាគតួអង្គតេជោយ៉ត ជំទាវស្រែន នាងម៉ែ និង ឧកញ៉ាព្រហ្មស្រី។

៣. តើអត្ថបទនេះជាអត្ថបទអ្វី? អត្ថបទប្រភេទនេះ មានរចនាបថ យ៉ាងដូចម្ដេច?

៤. ចូរអ្នកបង្ហាញពីតួនាទីរបស់តួអង្គនាយតយ និងទិន ក្នុងវគ្គដក ស្រង់នេះ។ តើតួអង្គទាំងពីរខាងលើចាំបាច់ឬទេក្នុងការសំដែង? ហេតុអ្វី?

៥. ដោយផ្អែកតាមឆាកទី១៥ ដល់ទី១៨ ចូរអ្នកធ្វើការសិក្សាអំពី ៖

- អត្ថន័យ : ប្រធានរឿង មូលបញ្ហារឿង គំនិតដឹកនាំ (ឧត្ដមគតិអ្នកនិពន្ធ)។
- អត្ថរូប : វចនវិធី សន្ទេហវិធី វឌ្ឍនវិធី វឌ្ឍមានវិធី និង បដិវិធី។
- អត្ថរស : តថរស សច្ចរស កុសលរស សង្គមរស។

៦. តើរវាងជំទាវស្រែន និងនាងម៉ែ មានលក្ខណៈដូចគ្នា និងលក្ខណៈ ខុសគ្នាយ៉ាងណាខ្លះ? ឧត្ដមភាពរបស់នារីទាំងពីរនេះស្ថិតនៅត្រង់ ណា? ចូរបង្ហាញ។

៧. តើស្ថានភាពជាកត្តាកំណត់លើវីរជន ឬវីរជនជាកត្តាកំណត់លើស្ថានភាព? តើតេជោយ៉តក្នុងវគ្គដកស្រង់នេះ អាចចាត់ទុកជាវីរជនបានដែរឬទេ? ព្រោះអ្វី?

៨. តើសេចក្ដីស្នេហារវាងជំទាវស្រែននិងតេជោយ៉ត បានផ្ដល់ជាផលវិបាកយ៉ាងណាខ្លះ? ហេតុអ្វី?

ចម្លើយ

១. សង្ខេបរឿងឆាកទី១៨

ជំទាវស្រែនបានទៅចូលរួមបុណ្យខួបតេជោមាស ដែលតេជោយ៉តរៀបចំឡើងយ៉ាងអធិកអធម។ ជំទាវស្រែនចូលទៅថ្វាយបង្គំព្រះពុទ្ធរូប និងរូបសំណាក់តេជោមាសជាស្វាមី។ រំពេចនោះតេជោយ៉តក៏ចូលមកលេបខាយ ដោយប្រាប់ពីវត្ថុធាតុដើមដែលយកមកកសាងរូបសំណាក់តេជោមាស។ ជំទាវស្រែនក៏យល់ប្រស្នានេះ ហើយកោតសរសើរពីវីរភាពរបស់តេជោយ៉ត និងព្រមរៀបការជាមួយតេជោយ៉តក្នុងពេលនោះទៅ។

២. វិភាគតួអង្គតេជោយ៉ត ជំទាវស្រែន នាងម៉ៃ និង ឧកញ៉ាព្រហ្មស្រី

ក. តេជោយ៉ត

+ **គុណសម្បត្តិ**

- មេទ័ពខ្លាំងពូកែចេះវិជ្ជាគុន និងក្បួនធ្វើសឹក
- វីរជនស្នេហាជាតិ ហ៊ានពលីជីវិតដើម្បីជាតិមាតុភូមិ
- តស៊ូអំណត់ជំនះនូវការមើលងាយ មើលថោកពីអ្នកដទៃព្រោះតែខ្លួនជាកូនពូងចុងស្រុក

- មនុស្សឆ្លាតវៃ រហ័សរហួន ឆាប់យល់ហេតុការណ៍ និង ល្បិចកលរបស់សត្រូវ

-មានល្បិចខ្ពស់ក្នុងការកម្ចាត់សត្រូវក្រោយខ្នង

-ជាបុរសស្មោះស្នេហ៍ គោរពស្រលាញ់ជំទាវស្រែន ដោយ មិនប្រកាន់ថាជាស្ត្រីមេម៉ាយ

-មិនមែនជាបុរសឱកាសនិយម មិនស្រលាញ់គឺប្រាប់តាមត្រង់ដល់នាងម៉ៃ

- បុគ្គលដែលមានសន្តានចិត្តល្អ ទុកឱកាសឲ្យមនុស្សទាល់ច្រក តួយ៉ាងទុកជីវិតឲ្យនាយទិន

-ជាសិស្សកតញ្ញូ គោរពដឹងគុណជានិច្ចចំពោះតេជោមាស

- ស្រលាញ់យុត្តិធម៌ ស្អប់អំពើពុករលួយ

-ជាមនុស្សដែលយកឈ្នះចិត្តជំទាវស្រែនឲ្យបានដោយសន្តិវិធី ប្រើល្បិចវិធីខ្ពស់។

+ គុណវិបត្តិ

- យកជំទាវស្រែន ដែលជាភរិយារបស់គ្រូធ្វើជាប្រពន្ធ

-មានគំនិតជាចោរហ៊ានលួចកាំជណ្ដើរផ្ទះរបស់ជំទាវស្រែន ដើម្បីសម្រេចសេចក្ដីស្នេហ៍របស់ខ្លួន។

-សម្លាប់ពលទាហានឥតជំនុំ សម្លាប់ស្រីស្នំរបស់ព្រះរាជា និងគ្មានក្ដីមេត្តាចំពោះស្នេហា(នាងម៉ៃ) ។

៥. ជំទាវស្រែន

+ គុណសម្បត្តិ

- ជានារីដែលមានរូបសម្បត្តិស្រស់ស្អាត សម្ផិពិរោះ
- មានភក្តីភាពចំពោះស្វាមី
- មានសមត្ថភាពប្រាជ្ញាខ្ពស់មិនចាញ់បុរសឡើយ
- ជាភរិយាដែលប្រតិបត្តិកិច្ចការផ្ទះបានល្អ
- គោរពប្រតិបត្តិសាសនាបានល្អ
- ជានារីមានសណ្តានចិត្តល្អចំពោះមនុស្សទូទៅ។
+ គុណវិបត្តិ
- ជាស្ត្រីរើសអើងវណ្ណៈ
-ទទួលយកសិស្សរបស់ប្តីឯងធ្វើជាស្វាមី

គ. នាងម៉ៃ

+ គុណសម្បត្តិ
- ជានារីស្អាត មានទ្រព្យសម្បត្តិ និងជាបុត្រីឧកញ៉ាព្រះស្រីទ្វារប្រាសាទ១០
- ស្ត្រីមិនរើសអើងវណ្ណៈ
- មានស្នេហាស្មោះត្រង់
- ក្លាហានហ៊ានសារភាពពីដួងចិត្តពិតប្រាប់គេដោយផ្ទាល់
- មិនមានគំនុំគុំគួនទោះបីជាដឹងថាយ៉ាតមិនស្រលាញ់។
+ គុណវិបត្តិ
- មិនគិតខ្លួនជាស្រី ហ៊ានពោលពាក្យស្នេហាប្រាប់បុរសមុន
- លួចស្រឡាញ់គេតែម្នាក់ឯង

- ចង់បួសព្រោះរឿងស្នេហា

ឃ. ឧកញ៉ាព្រហ្មស្រី

\+ គុណសម្បត្តិ

- ជាសហការីដ៏ស្មោះត្រង់របស់តេជោមាស និងតេជោយ៉ត
- ជួយធ្វើការងារចៅហ្វាយនាយដោយអស់ពីចិត្តពីថ្លើម

\+ គុណវិបត្តិ

- ខ្វះភាពឈ្លាសវៃ

៣. អត្ថបទនេះជាអត្ថបទល្ខោនបាសាក់។ អត្ថបទប្រភេទនេះមានរចនាបថ ដូចតទៅ ៖

- អត្ថបទចែកជាឈុតនិងឆាក។
- នៅខាងដើមអត្ថបទរឿង មានបញ្ជីរាយនាមតួអង្គ និងមុខងារ។
- អ្នកនិពន្ធបញ្ជាក់សកម្មភាព រូបរាង ទឹកមុខ កាយវិការ ឬសំឡេងរបស់តួអង្គក្នុងវង់ក្រចក។
- តួអង្គ : បង្ហាញឈ្មោះ ឬជីវប្រវត្តិខ្លួនដោយខ្លួនឯង។
- ការសំដែង : ប្រព្រឹត្តទៅមានតួក តួរង តួឯកប្រុសស្រី ជាមនុស្ស យក្ស ទេវៈ សត្វជាដើម។ តួអង្គទាំងនោះត្រូវច្រៀងបទផ្សេងៗស្របតាមស្ថានភាពបរិយាកាសនៃរឿងដោយមានភ្លេងប្រគុំកំដរជាមួយផង។ ការរំកិលសាច់រឿងពីឆាកមួយទៅឆាកមួយប្រព្រឹត្តទៅដោយសន្ទឹកស្គរ និងឡោ។

-សាច់ភ្លេង : ល្ខោនបាសាក់ សាច់ភ្លេងដែលនៅរក្សាពណ៌

សម្បុរចិនមានចំនួន២២បទ ខ្មែរបង្កើតបាន២៨បទ ដោយយកបទមហោរីបន្ថែមតាមទម្រង់បាសាក់៨៩បទ បទភ្លេងបារាំងមានចំនួន១៦បទ។

-ពាក្យពេចន៍ : តួអង្គអាចប្រើពាក្យជូន ពាក្យកាព្យកម្រងកែវ ឬពាក្យរាយ។ ក្រៅពីនេះគេបានប្រើរាជសព្ទ និងសង្ឃសព្ទដែរ ។

៤. តួអង្គនាយតយ និងទិន ក្នុងវគ្គដកស្រង់នេះមានតួនាទីជាពល-សេនាបម្រើក្នុងកងទ័ព...។ តួអង្គទាំងពីរនេះពុំចាំបាច់ទេក្នុងការសម្ដែងនេះ ព្រោះគ្រាន់តែជាតួអង្គកំប្លែងប៉ុណ្ណោះ។

៥. ដោយផ្អែកតាមឆាកទី១៥ ដល់ទី១៨ សិក្សាអំពី ៖

+ **អត្ថន័យ**

- **ប្រធានរឿង** : ការរើសអើងជាតិសាសន៍ និងការប្រកាន់វណ្ណៈ។
- **មូលបញ្ហារឿង** : បញ្ហាការព្យាយាមលុបបំបាត់គំនិតរើសអើងជាតិសាសន៍ និងការប្រកាន់វណ្ណៈ។
- **គំនិតដឹកនាំ** : អ្នកនិពន្ធចង់អប់រំមនុស្សកុំឱ្យមានការរើសអើង និងមានការប្រកាន់វណ្ណៈនៅក្នុងសង្គម។

+ **អត្ថរូប**

- វចនវិធី : អ្នកនិពន្ធសរសេរជាពាក្យរាយ ប្រើពាក្យរាជ-សព្ទ ពាក្យសម្ដីរបស់ជនសាមញ្ញ ពាក្យអ្នកស្រុកជាន់កណ្ដាលជាន់ទាប មានលាយឡំជាមួយភាសាបាលីសំស្រ្កឹតតិចតួច។
  - ពាក្យសាមញ្ញ : ខ្ញុំ ចាស ពុក ស្ដីដណ្ដឹង...

- ពាក្យកម្ចីបាលីសំស្រ្កឹត ៖ សុភមង្គល ភរិយា សប្បុរសធមិ បុណ្យ...។
- ពាក្យរដ្ឋបាល ៖ ជំទាវ ឧកញ៉ា តេជោ...។
- ពាក្យកម្ចីបរទេស ៖ ប៉ាក់ឌិន

- **សន្ទេហវិធី** ៖ អ្នកអានអាចឆ្ងល់ថា តើជំទាវស្រែនព្រមទទួលយកតេជោយ៉តធ្វើជាប្តីឬទេ។ តើតេជោយ៉តមានវិធីយ៉ាងណាដើម្បីឱ្យជំទាវស្រែនព្រមស្រឡាញ់។
- **វឌ្ឍមានវិធី** ៖ (ដំណើររឿងកាន់តែតឹងតែងឡើងៗ) តេរជាយ៉តពឹងឧកញ៉ាព្រហ្មស្រីឱ្យចូលស្តីដណ្តឹងជំទាវស្រែនមួយលើកជាពីរលើក តែជំទាវស្រែនបដិសេធរហូត។
- **បដិវិធី** ៖ ដំណើររឿងមានភាពផ្ទុយគ្នាត្រង់ នាងម៉ែស្រឡាញ់តេជោយ៉ត តែតេជោយ៉តស្រឡាញ់ជំទាវស្រែន ។

+ អត្ថរស

- **តថរស** ៖ តម្លៃដែលអ្នកនិពន្ធឆ្លុះបញ្ចាំងពីតថភាពពិតក្នុងសង្គមដូចជា៖

  + ប្រព្រឹត្តទៅនៅលើទឹកដីកម្ពុជានាសម័យឧដុង្គ ក្នុងរជ្ជកាលស្តេចជ័យចេស្តា(គ.ស.១៥៧៥-១៥៩៣)

  + មានការរើសអើងប្រកាន់វណ្ណៈ (តេជោយ៉ត ជាជនជាតិភាគតិច...)។

  + គោរពព្រះពុទ្ធសាសនា និងប្រណើបុណ្យទានផ្សេងៗ។
- **សច្ចរស** ៖ នៅក្នុងសង្គមមានការរើសអើងជាតិសាសន៍ប្រកាន់វណ្ណៈ ដូចជំទាវស្រែនដែលពុំព្រមទទួលយកតេជោ

យ៉តពីដំបូងក៏ព្រោះតែតេជោយ៉តជាជនជាតិភាគតិចហើយធ្លាប់ជាអ្នកបម្រើខ្លួន និងជាកូនសិស្សស្វាមីរបស់ខ្លួន...។

- **កុសលរស** : តម្លៃដែលអ្នកនិពន្ធបង្កប់នូវការអប់រំមិនឱ្យមនុស្សរើសអើសវណ្ណៈជាតិសាសន៍ ពណ៌សំបុរ អប់រំឱ្យមានស្មារតីស្នេហាជាតិ...។
- **សង្គមរស** : (ជាតម្លៃដែលលេចចេញពីដំណើររឿង ដែលបានលាតត្រដាងពីសង្គមមនុស្សនៅក្នុងស្នាដៃអក្សរសិល្ប៍ដែលមានលក្ខណៈជាសង្គមមនុស្សពិត១។) សង្គមរសក្នុងរឿងតេជោយ៉ត គឺឆ្លុះបញ្ចាំងពីសង្គមខ្មែរនាសម័យឧដុង្គ ដែលមានការរើសអើងវណ្ណៈ ការប្រកួតប្រជែង ការធ្វើពិធីបុណ្យរំលឹកវិញ្ញាណក្ខន្ធ ពិធីរៀបអាពាហ៍-ពិពាហ៍ ។ល។

៦. លក្ខណៈដូចគ្នា និងលក្ខណៈខុសគ្នារវាងជំទាវស្រែន និងនាងម៉ែ ៖

+ **លក្ខណៈដូចគ្នា** : ជានារីសុភាពរាបសា មានភក្តីភាពចំពោះស្នេហាដូចគ្នា មានសម្រស់ស្អាត។

+**លក្ខណៈខុសគ្នា**

ជំទាវស្រែន	នាងម៉ែ
- ជាស្ត្រីមានប្តីហើយ - គោរពប្រពៃណីជាស្ត្រីខ្មែរបានល្អ - មានប្រាជ្ញាវាងវៃ - ត្រូវបានតេជោយ៉តស្រឡាញ់	- ជានារីនៅក្រមុំ - បណ្តោយខ្លួនឱ្យស្នេហាដឹកមុខ ភ្លេចតម្លៃជាស្ត្រី - មិនអាចធ្វើឱ្យតេជោយ៉តស្រឡាញ់

- ក្លាយជាភរិយាតេជោយ៉ត	- ក្លាយជាប្អូនស្រីតេជោយ៉ត

+ឧត្តមភាពរបស់នាងម៉ែស្ថិតនៅត្រង់ មានភក្តីភាពជ្រាលជ្រៅចំពោះសេចក្តីស្នេហា ចេះភ្ញាក់រលឹកពីការវង្វេងនឹងស្នេហា ហើយយល់ពីតម្លៃពិតនៃសេចក្តីស្នេហា។

+ឧត្តមភាពរបស់ជំទាវស្រែនស្ថិតនៅត្រង់ ជួយកម្ចាត់សត្រូវដែលបម្រុងដណ្តើមរាជ្យ មានឧបាយកលឆ្នើម មានភក្តីភាពជ្រាលជ្រៅចំពោះស្វាមី ព្រមទាំងលះបង់គំនិតរើសអើងពូជសាសន៍ និងវណ្ណៈ។

៧. ស្ថានភាពជាកត្តាកំណត់លើវីរជន ព្រោះថាគេឃើញវីរជននៅពេលប្រយុទ្ធក្នុងសមរភូមិ ពេលធ្វើចម្បាំង ឬការលះបង់ដ៏ធំធេងដើម្បីបុព្វហេតុមនុស្សជាតិ...។

តេជោយ៉តក្នុងវគ្គដកស្រង់នេះ អាចចាត់ទុកជាវីរជនបាន ព្រោះតេជោយ៉តមានភាពអង់អាចក្លាហាន មានមនសិការជាតិខ្ពស់ គោរពស្រឡាញ់អ្នកមានគុណដោយស្មោះ និងចង់ជួយយកអាសារជំទាវស្រែនដោយស្មោះអស់ពីចិត្ត ហើយចេះមានឧបាយកលឱ្យជំទាវស្រែនទទួលយកធ្វើជាប្តីដោយប្រើបញ្ញាញាណ។

៨. សេចក្តីស្នេហារវាងជំទាវស្រែននិងតេជោយ៉តបានផ្តល់ជាផលវិបាកដល់តេជោយ៉តដែលចង់បានជំទាវស្រែនយកមកធ្វើជាភរិយា និងផ្តល់ផលវិបាកសម្រាប់ជំទាវស្រែនក្នុងការទទួលយកតេជោយ៉តមកធ្វើជាស្វាមី ព្រោះដោយសារបញ្ហាជាតិសាសន៍ និងជញ្ជាំងវណ្ណៈ។ តេជោយ៉តជាជនជាតិភាគតិច ហើយធ្លាប់ជាអ្នកបម្រើជំទាវស្រែន និងជាកូនសិស្សស្វាមីរបស់ខ្លួនទៀត...។

លក្ខណៈពិសេសរបស់ល្ខោន

សំណួរ

១. តើល្ខោនមានប៉ុន្មានប្រភេទ? អ្វីខ្លះ?
២. តើប្រភេទល្ខោនអ្វីខ្លះ ដែលនៅមានគេសំដែងរាល់ថ្ងៃ?
៣. តើប្រភេទល្ខោនអ្វីខ្លះដែលបានបាត់បង់? ហេតុអ្វី?
៤. ចូរអ្នកបញ្ជាក់ន័យខ្លីៗអំពីល្ខោនអាប៉េ ល្ខោនមហោរី ល្ខោនប្រា-មោទ្យ ល្ខោនខោល ល្ខោននិយាយ ល្ខោនយីកេ ល្ខោនស្រមោល ។

ចម្លើយ

១. ល្ខោនមានជាងម្ភៃប្រភេទគឺ ៖

- ល្ខោនស្រមោល "ស្បែកធំ"
- ល្ខោនស្រមោល "ស្បែកតូច"
- ស្បែកពណ៌ "ស្បែកសំដែងពេលថ្ងៃ"
- ល្ខោនខោល(ល្ខោនប្រុស ឬល្ខោនពាក់មុខ)
- ល្ខោនព្រះរាជទ្រព្យ
- ល្ខោនមហោរី
- ល្ខោនចាប៉ីរឿង និទានរឿង ខ្សែដៀវ
- ល្ខោនបាសាក់
- ល្ខោនពោលស្រី
- ល្ខោនប្រាមោទ្យ ឬប្រាមោទ័យ

- ល្ខោនអាប៉េ
- ល្ខោនគែន
- ល្ខោនបើកបទ
- ល្ខោនភ្លេងការ
- ល្ខោនតុក្កតា
- ល្ខោននិយាយ
- ល្ខោនចម្រុះ
- ល្ខោនកំណាព្យ
- យីកេ
- អាយ៉ៃរឿង
- ស្បែកសំដែងជារឿង ។

២. ប្រភេទល្ខោនដែលនៅមានគេសំដែងរាល់ថ្ងៃមាន ល្ខោនបាសាក់ ល្ខោនស្រមោល ល្ខោនយីកេ ល្ខោនព្រះរាជទ្រព្យ ល្ខោនមហោរី ល្ខោនចាប៉ីរឿង និទានរឿង ល្ខោននិយាយ អាយ៉ៃរឿង ល្ខោនភ្លេងការ... ។

៣. ប្រភេទល្ខោនដែលបានបាត់បង់មាន ល្ខោនស្បែកពណ៌សម្តែងពេលថ្ងៃ ល្ខោនខោល ល្ខោនខ្សែដៀវរឿង ល្ខោនពោលស្រី ល្ខោនអាប៉េ ល្ខោនប្រាមោទ្យ ល្ខោនគែន ល្ខោនបើកបទ ល្ខោនតុក្កតា ល្ខោនចម្រុះ ល្ខោនកំណាព្យ ល្ខោនស្បែកសម្តែងជារឿង.....។ ព្រោះសព្វថ្ងៃនេះមានការហូរចូលនៃសិល្បៈបរទេសមកស្រុកខ្មែរយ៉ាងគំហុកដែលធ្វើឱ្យកូនខ្មែរជំនាន់ក្រោយ បំភ្លេចវប្បធម៌របស់ខ្លួន ហើយងាកទៅចាប់យកវប្បធម៌បរទេសទាំង

នោះដោយមិនដឹងខ្លួន។

៤. បញ្ចាក់ន័យ

- **ល្ខោនអាប៉េ** : វង់តន្ត្រីល្ខោនអាប៉េមានដើមកំណើតនៅខេត្តកំពង់ចាម(ស្រុកមេមត់) នៅខេត្តតាកែវភាគខាងត្បូង នៅកំពត និងនៅព្រះបរមរាជវាំង។ ទម្រង់ល្ខោនអាប៉េនេះមានប្រជាប្រិយភាពណាស់ដែរ ហើយល្ខោននេះច្រើនសំដែងក្នុងពិធីបុណ្យប្រជាពលរដ្ឋ។ ឧបករណ៍ភ្លេងមាន ស្គរដៃ ស្គរយីកេ ឈិង ទ្រអ៊ូ ក្រាប់។

- **ល្ខោនមហោរី** : ល្ខោននេះមានប្រជាប្រិយភាពក្នុងចំណោមប្រជាជនខ្មែរ។ វង់ភ្លេងមហោរីនេះមានដើមកំណើតបន្ទាប់ពីវង់តន្ត្រីមហោរី គឺកើតនៅក្នុងព្រះបរមរាជវាំងតែម្តង។ ល្ខោននេះអាចសម្តែងរឿងបុរាណខ្លះដូចជាពុទ្ធប្រវត្តិ ព្រះវេស្សន្តរ ក្រុងសុភមិត្រ ប្រវត្តិសាស្ត្រជាតិ និងពពួកសត្វ(ប្រៀបធៀបមកមនុស្ស) និងរឿងកំប្លុកកំប្លែង ទុក្ខសោក ព្រាត់ប្រាសក្នុងបច្ចុប្បន្នកាលនេះផង។ ការសម្តែងគឺមានភ្លេងនាំមុខ បន្ទាប់ពីនោះត្រូវមានអ្នកពោលបន្ថែមបង្ហាញតួអង្គនីមួយៗផង។ ល្ខោននេះច្រើនសំដែងក្នុងពិធីបុណ្យប្រជាពលរដ្ឋ ឬថ្វាយព្រះរាជាទតកំសាន្ត។

- **ល្ខោនប្រាមោទ្យ** ជាទម្រង់ល្ខោនមួយបែបដែលសំដែងរឿងខ្លីៗប្រកបដោយបរិយាកាសរីករាយ មិនសំដែងរឿងកំសត់ព្រាត់ប្រាស ឬការប្រើវេទមន្តច្បាំងគ្នាខ្លាំងក្លាអ្វីឡើយ។ តាមអ្នកស្រាវជ្រាវល្ខោននេះមានវត្តមាននៅលើទឹកដីកម្ពុជាយើងតាំងពីមុនសម័យអង្គរមកម្ល៉េះ។ តែល្ខោននេះទើបតែមានឥទ្ធិពលខ្លាំងនៅសម័យ

ចតុមុខ ។ ការសម្តែងសាច់រឿងនីមួយៗច្រើនមានអត្ថន័យស្នេហា ពោរពេញទៅដោយកាយវិការទន់ភ្លន់ និងពាក្យពេចន៍ផ្អែមល្ហែម ។ ល្ខោននេះច្រើនសម្តែងជូនភ្ញៀវកិត្តិយស និងទស្សនិកជនទូទៅទស្សនាផងដែរ ។

- **ល្ខោនខោល** ជាទម្រង់សិល្បៈម្យ៉ាងដែលតួរាំសុទ្ធតែប្រុស ។ ល្ខោននេះមានចំណាស់មិនខុសពីរបាំឬល្ខោនក្បាច់បុរាណខ្មែរឡើយ ។ ក្រោយអរិយធម៌អង្គរដ៏មហារុងរឿងបានធ្លាក់ចុះ ល្ខោននេះស្ទើរតែបាត់បង់ដូចទម្រង់សិល្បៈដទៃទៀតដែរ ។ ក្រោយមកគេឃើញល្ខោនខោលនេះចាប់កំណើតឡើងវិញនៅវត្តដីស ខេត្តបាត់ដំបង និងវត្តស្វាយអណ្តើក ស្រុកល្វាឯម ខេត្តកណ្តាល ។ កាលដើមឡើយល្ខោនខោលសម្តែងតែរឿង "រាមកេរ្តិ៍" ។ តែក្រោយមក ដោយមានប្រជាប្រិយភាពក្នុងចំណោមមហាជន ល្ខោននេះក៏សម្តែងរឿងដទៃទៀតដូចជារឿងព្រះវេស្សន្តរ រឿងព្រះសុធនកែវមនោរាហ៍...។ ល្ខោននេះច្រើនសម្តែងក្នុងពិធីបុណ្យសាសនានៅតាមវត្តអារាម ឬនៅក្នុងព្រះបរមរាជវាំង ។

- **ល្ខោននិយាយ** ជាទម្រង់សិល្បៈមួយដែលមានប្រភពមកពីអឺរ៉ុប ។ ល្ខោននិយាយច្រើនសំដែងរឿងសម័យទំនើប ទាក់ទងនឹងបញ្ហាវណ្ណៈអ្នកមាន អ្នកក្រ កម្មករនិងនិយោជក ឬរឿងល្បើកផ្សេងៗ ។

- **ល្ខោនយីកេ** ជាសិល្បៈមួយដែលមានដើមកំណើតមកពីជ្វា ឬម៉ាឡាយូ ហើយទំនងជាចូលមកស្រុកខ្មែរតាមរយៈព្រះបាទជ័យវរ្ម័នទី២ ឬតាមរយៈជនជាតិចាម ។ ល្ខោនយីកេសម្តែងរឿងបុរាណក៏បាន រឿងទំនើបក៏បាន ។ គេសម្តែងល្ខោនយីកេនៅពេលមានបុណ្យ

ទានតាមភូមិ ឬតាមវត្តអារាម ឬនៅពេលទំនេរពីការងារស្រែចម្ការ ។

- ល្ខោនស្រមោល មានពីរប្រភេទ គឺសិល្បៈស្បែកធំ និងសិល្បៈស្បែកតូចហៅថាអាយ៉ង ។ ល្ខោនស្បែកតូចអាចសំដែងបានក្នុងពិធីបុណ្យទានទូទៅនៅតាមភូមិឬវត្តអារាម ។ ល្ខោននេះមានអាយុមុនសម័យអង្គរឆ្ងាយណាស់ ។ ឯល្ខោនស្បែកធំសំដែងក្នុងពិធីផ្សេងៗ ដូចជា សុំទឹកភ្លៀង ចំរើនព្រះជន្មចៅអធិការ ឬមាតាបិតា ឬជាសពមាតាបិតា ឬចៅអធិការវត្តជាដើម ។ ល្ខោនស្បែកធំត្រូវបានគេអនុញ្ញាតឱ្យសម្ដែងតែរឿងព្រះជិនវង្ស រឿងព្រះលក្សិណវង្ស ស័ង្ខសិល្ប៍ជ័យ ព្រះសុធននាងកែវមនោរាហ៍... និងរឿងសម័យពិសេសរឿងដែលកើតមាននៅក្នុងសង្គមដូចជា ការជិះជាន់កេងប្រវ័ញ្ចរបស់ចៅកែ និងពួកអាណានិគមមកលើប្រជាជនស្លូតត្រង់ ឬការចំអកពេបជ្រាយ រិះគន់ចំពោះអ្នកជិះជាន់ទៀតផង ។

រឿងថៅកែចិត្តចោរ

សំណួរ

១. ចូរអ្នកធ្វើការវិភាគតួអង្គហាំ ផានីត យ៉ាន ថៅកែ សៃហ្វ។

២. តើកត្តាអ្វីខ្លះដែលនាំឱ្យហាំសម្រេចចិត្តបើកឡានបុកឡានថៅកែអុងប៉ាងហុងលី? ការសម្រេចចិត្តប្រព្រឹត្តបែបនេះបានជះឥទ្ធិពលចំពោះផ្លូវច្បាប់ ផ្លូវសីលធមិ និងផ្លូវសាសនាយ៉ាងណាខ្លះ?

៣. តាមរយៈតួអង្គហាំ ផានីត សៃហ្វ បានផ្ដល់តម្លៃអប់រំយ៉ាងណាខ្លះ?

៤. ចូរអ្នកធ្វើការបង្ហាញវិធីតែងនិពន្ធនៃអត្ថបទល្ខោនខាងលើនេះ។

៥. ដោយឆ្លុះបញ្ចាំងតាមរយៈសកម្មភាពតួអង្គក្នុងរឿងនេះ ចូរបង្ហាញពីសច្ចរស សង្គមរស តថរស វីររស កុសលរស។

៦. តើអត្ថបទខាងលើ អ្នកនិពន្ធបានបង្ហាញពីប្រធានរឿងអ្វី លើកយកបញ្ហាអ្វីមកចោទនិងដោះស្រាយ ហើយមានគំនិតដឹកនាំ (ឧត្តមគតិរឿង) យ៉ាងដូចម្ដេច?

ចម្លើយ

១. វិភាគតួអង្គហាំ ផានីត យ៉ាន ថៅកែ សៃហ្វ៖

+ **ហាំ**

ក-គុណសម្បត្តិ

-ជាមនុស្សម៉ឺងម៉ាត់គោរពសច្ចធម៌
-ស្រឡាញ់គ្រួសារ ប្រពន្ធ កូន ម្ដាយ
-មានទំនួលខុសត្រូវលើគ្រួសារ
-រិះរកគ្រប់មធ្យោបាយដើម្បីផ្គត់ផ្គង់គ្រួសារ
-មិនចុះញ៉មនឹងការគំរាមកំហែង
-ស្រឡាញ់យុត្តិធម៌

ខ-គុណវិបត្តិ

-ដើម្បីជីវភាពផ្ទាល់ខ្លួនហ៊ានប្រព្រឹត្តអំពើទុច្ចរិត
-ជាមនុស្សគិតខ្លី យកប្រាក់ជាធំ
-បន្សល់នូវភាពឈឺចាប់ដល់គ្រួសារ

+ជាទីត

ក-គុណសម្បត្តិ

-ជាអ្នករៀនសូត្រចេះដឹង
-ស្រឡាញ់យុត្តិធម៌ មិនធ្វើតាមបញ្ជារបស់ពួកនាយទុន
-ចេះពិចារណា ស្គាល់ខុសស្គាល់ត្រូវ ល្អអាក្រក់
-ស្អប់ខ្ពើមអំពើពុករលួយ អយុត្តិធម៌
-ចេះជួយពន្យល់មូលហេតុដល់ពូហាំ

ខ-គុណវិបត្តិ

-មានគំនិតជួយមនុស្សដែលប្រព្រឹត្តខុសច្បាប់ឱ្យរត់គេចខ្លួន
-ជួយអ្នកដទៃមិនប្រមាណសមត្ថភាពខ្លួន រហូតត្រូវថៅកែ

បណ្តេញចេញពីការងារ ។

+ មីងយ៉ាន

ក -គុណសម្បត្តិ

-ស្រឡាញ់ប្តី ចេះព្រួយបារម្ភពីប្តី មិនចង់ឱ្យប្តីជាប់គុក

-ស្រឡាញ់ម្តាយ និងកូន

-ស្រឡាញ់កិត្តិយសគ្រួសារ

-ស្រឡាញ់យុត្តិធម៌ មិនឈ្លក់វង្វេងទឹកប្រាក់

ខ -គុណវិបត្តិ

-ភិតភ័យខ្វះការពិចារណា ធ្វើឱ្យប្តីខឹងច្រឡោត

-មិនស្គាល់ធាតុពិតរបស់ថៅកែ

-ជាស្ត្រីទន់ខ្សោយ គិតតែពីយំ

+ ថៅកែឡាន

ក -គុណសម្បត្តិ

-ជួយផ្តល់ការងារឱ្យកម្មករធ្វើ

-ជួយជាតិ ដូចជាសាងសង់សាលា ធ្វើបុណ្យជាដើម

ខ -គុណវិបត្តិ

-ជាថៅកែចិត្តចោរ

-មានគំនិតបំផ្លាញឈ្នានីសអ្នករកស៊ីដូចគ្នា

-ជាមនុស្សអាក្រក់ អាងទឹកលុយ យកលុយទិញក្បាល
អ្នកក្រ

-កេងប្រវ័ញ្ចញើសឈាមកម្មករ

-ជាមនុស្សគ្មានសតិសម្បជញ្ញៈ

-ជាមនុស្សមិនគោរពពាក្យសច្ចៈ

-ប្រមាថយុត្តិធម៌ យកលុយបិទមាត់គេយករួចខ្លួន

+សៃហ្វ

ក-គុណសម្បត្តិ

-តាមចាប់ជនល្មើសទាល់តែបាន

ខ-គុណវិបត្តិ

-ជាអ្នកកាន់ច្បាប់ តែបំពានលើច្បាប់

-គ្មានយុត្តិធម៌ ទទួលសំណូកពីជនទុច្ចរិតធ្វើបាបអ្នកក្រ។

២. កត្តាដែលនាំឱ្យហាំសម្រេចចិត្តបើកឡានបុកឡានថៅកែអុងប៉ាង ហុងលី ព្រោះហាំទាល់ច្រកក្នុងការរកប្រាក់ផ្តល់ឱ្យគ្រួសារ និងម្យ៉ាងទៀតថៅកែសន្យាផ្តល់ប្រាក់១០០០០រៀលឱ្យហាំប្រសិនបើហាំបើកឡានបុកឡានរបស់អុងប៉ាងហុងលីផងនោះ ហាំក៏សម្រេចធ្វើទាំងបង្ខំចិត្តតែម្តងទៅ។

ការសម្រេចចិត្តប្រព្រឹត្តបែបនេះបានជះឥទ្ធិពលចំពោះផ្លូវច្បាប់ ផ្លូវសីលធម៌ និងផ្លូវសាសនាដូចជា ៖

+ **ផ្លូវច្បាប់** : ការសម្លាប់មនុស្សដោយចេតនា ជាអំពើឧក្រិដ្ឋខុសនឹងច្បាប់រដ្ឋ, ត្រូវផ្តន្ទាទោស...។

+ **ផ្លូវសីលធម៌** : ជាទង្វើអមនុស្សធម៌ ឃោរឃៅ គ្មានតម្លៃជាមនុស្ស សង្គមស្អប់ខ្ពើម...។

+**ផ្លូវសាសនា** : ប្រព្រឹត្តផ្ទុយនឹងសីលទី១ នៃនិច្ចសីលរបស់

ពុទ្ធសាសនា គឺ បាណាតិបាតា វេរមណី សិក្ខា បទំ សមា្ទ ទិយាមិ ។ ទោសនេះត្រូវធ្លាក់នរក មានកម្មពៀរ...។

៣. តាមរយៈតួអង្គហាំ ផានីត សែហ្វ បានផ្តល់តម្លៃអប់រំ ៖

- ឱ្យស្អប់ខ្ពើមអំពើអយុត្តិធម៌
- ឱ្យមានកំហឹងឈឺចាប់ចំពោះអំពើស៊ីសំណូក អយុត្តិធម៌
- ឱ្យចេះសាមគ្គីគ្នា ស្រឡាញ់យុត្តិធម៌
- ឱ្យចេះភ្ញាក់រលឹកចំពោះអំពើបោកបញ្ឆោត
- គិតពិចារណាឱ្យបានច្បាស់លាស់ក្នុងការធ្វើអ្វីមួយ
- ឱ្យហ៊ានទទួលខុសត្រូវចំពោះទង្វើរបស់ខ្លួន

៤. វិធីតែងនិពន្ធនៃអត្ថបទល្ខោនខាងលើ ៖

- **អត្ថន័យ** : បង្ហាញពីការទាស់ទែងខ្វែងគំនិតគ្នារវាងតួអង្គដែលមានសមត្ថភាពប្រហាក់ប្រហែលគ្នា។ ដំណើររឿងមានលក្ខណៈតឹងតែង ធូរស្រាលប្រកបដោយជ័យជំនះបរាជ័យ មានស្លាប់ មានរស់ មានកម្សត់លោយគ្នា។ អ្នកអានមិនរំភើបពេក មិនភ័យពេក មិនកើតទុក្ខពេក និងមិនសប្បាយពេក។
- **អត្ថរូប** (ទម្រង់សំណេរអត្ថបទរឿង)

  + ចែកជាឈុតនិងឆាក

  + នៅខាងដើមអត្ថបទរឿង មានបញ្ជីរាយនាមតួអង្គនិងមុខងារ

  + សរសេរជាពាក្យរាយ ជាបទសន្ទនារវាងតួអង្គនិងតួអង្គ (សំវាទវិធី)

- **អត្ថរស** ៖ អ្នកនិពន្ធបញ្ចូលនូវគំនិត យោបល់ ទស្សនៈ ជំហររបស់ខ្លួនទៅក្នុងសកម្មភាពនៃរឿង។ ពាក្យពេចន៍ចរចាដើម្បីជាការរិះគន់ប្រដៅណែនាំ ទូន្មានអ្នកអាន អ្នកទស្សនា។

៥. បង្ហាញ៖

- **សច្ចរស** ៖ រាល់ពេលដែលមានអំពើជិះជាន់ ការកេងប្រវ័ញ្ច ការបោកប្រាស់ អំពើអយុត្តិធម៌...គឺត្រូវតែមានការរើបម្រះ ការតស៊ូប្រឆាំងតបត ការទាមទាររកយុត្តិធម៌...ដូចករណីថៅកែនិងកម្មករ។
- **សង្គមរស** ៖ តម្លៃដែលអ្នកនិពន្ធបានបង្ហាញពីស្ថានភាពសង្គមពោរពេញទៅដោយអំពើពុករលួយ ស៊ីសំណូក និងការប្រកួតប្រជែងរវាងពួកនាយទុនដូចគ្នា។
- **តថរស** ៖ បង្ហាញពីតថភាពពិតចំពោះសង្គមនាសម័យកាលឆ្នាំ១៩៥៦ នៅរាជធានីភ្នំពេញ។ អ្នកនិពន្ធបានបង្ហាញពីអំពើអយុត្តិធម៌របស់អ្នកមានលុយ គឺពួកមូលធនអាចឈ្នះនូវអ្វីៗទាំងអស់ ឈ្នះនូវអំពើយុត្តិធម៌របស់កម្មករ ទាំងអ្នកកាន់ច្បាប់រដ្ឋអំណាច ដូចជាពាក្យបុរាណបានពោលថា *"ចិនបោកក្បាលនឹងប្រាក់ ខ្វាក់ភ្នែកមន្ត្រី" "មានប្រាក់អាចទិញយក្សមកប្រើបាន"*។
- **វីររស** ៖ តម្លៃដែលកើតចេញពីក្រុមកម្មករមានភាពក្លាហាន ហ៊ានតតាំងជាមួយថៅកែដើម្បីជួយអ្នកក្រដូចគ្នា។ ឯហាំសុខចិត្តជាប់គុកដើម្បីទាមទារយុត្តិធម៌...។

- **កុសលរស** : តម្លៃនៃការអប់រំអ្នកអាន អ្នកស្តាប់ឱ្យមានសតិសម្បជញ្ញៈភ្ញាក់រលឹក កុំធ្វើអ្វីតាមកម្លាំងទឹកប្រាក់ ឬកុំធ្វើជាអាយ៉ងនៃទឹកប្រាក់ ។ ហើយត្រូវហ៊ានការពារយុត្តិធម៌ ស្វែងរកយុត្តិធម៌ និងជួយកសាងសង្គមជាតិឱ្យជឿនលឿន... ។

៦. អត្ថបទខាងលើ អ្នកនិពន្ធបានបង្ហាញពីប្រធានរឿងទាក់ទងការកេងប្រវ័ញ្ច និងអំពើអយុត្តិធម៌ ។ បានសេចក្ដីថាអំពើទាំងនោះបានកើតមានក្នុងសង្គមខ្មែរពេលនោះ ដោយមានប្រភពមកពីលុយដែលពួកនាយទុនជាអ្នកបង្កឡើង ។ បញ្ហាដដែលនេះបង្កឱ្យអ្នកក្រីក្រស្ទួតត្រង់រងទុក្ខ ហើយក៏បានប្រែក្លាយជាការតស៊ូទាមទារយុត្តិធម៌ និងលុបបំបាត់ការកេងប្រវ័ញ្ចនេះយ៉ាងសកម្មផងដែរ ។

+ **បញ្ហាចោទ** : ទំនាស់រវាងពូហាំតំណាងអ្នកក្រីក្រ ជាមួយថៅកែ (នាយទុន) ដោយបញ្ហានេះកើតចេញពីលុយ១០០០០រៀល ។

+ **ដំណោះស្រាយ** : គឺថៅកែឈ្នះ ដោយគេយកប្រាក់ទៅស្រាយពោលគឺថៅកែសូកប៉ូលិសយករួចខ្លួន ហើយទម្លាក់កំហុសលើហាំតែម្នាក់ឯង ។ ចំណែកកម្មករដែលមិនគាំទ្រថៅកែ ត្រូវបណ្ដេញចេញពីការងារ ។

+ **គំនិតដឹកនាំ** (ឧត្តមគតិរឿង)

- ឱ្យស្អប់ខ្ពើមអំពើអយុត្តិធម៌
- ឱ្យមានកំហឹងឈឺចាប់ចំពោះអំពើស៊ីសំណូក អយុត្តិធម៌
- ស្រឡាញ់យុត្តិធម៌
- មុននឹងជឿគេ ឬធ្វើអ្វីៗត្រូវចេះគិតពិចារណា
- ខិតខំរៀនសូត្រ ដើម្បីរំដោះពីភាពល្ងង់ខ្លៅ
- ស្រឡាញ់កម្មករ មានចិត្តស្លូតត្រង់ សុចរិត ការពារយុត្តិធម៌
- មិនឱ្យប្រព្រឹត្តអំពើខុសច្បាប់
- ....

មេរៀនទី ៦

សិលាចារឹកនិងរបាំ

សិលាចារឹក (ប្រាសាទភិមានអាកាស)

សំណួរ

១. តើអត្ថបទពាក្យសម្បថនេះ បានតាក់តែងឡើងនៅពេលណា? មានបុគ្គលណាជាអធិបតី? ហើយអ្នកណាជាអ្នកស្បថ?

២. ចូរបង្ហាញពីប្រធានបទនៃអត្ថបទដកស្រង់ មូលន័យ ។

៣. តើខ្លឹមសារនៃអត្ថបទនេះ អាចចែកចេញជាប៉ុន្មានផ្នែក? មានអ្វីខ្លះ?

៤. រកគំនិតអប់រំតាមរយៈអត្ថបទនេះ ។

៥. ចូរអ្នកសាកល្បងអានសិលាចារឹកដែលសរសេរតាមលំនាំខ្មែរបុរាណ និងប្រែជាភាសាខ្មែរទំនើបខាងលើនេះ ។

ក. បង្ហាញពីលក្ខណៈជាតិ ដោយរកអំណះអំណាងជាពាក្យទំនឹមទំនៀម ចំនួនពីរបីឃ្លាដែលមានអត្ថន័យទាក់ទងនឹងខ្លឹមសារនៃអត្ថបទចារឹកនេះ ។

ខ. បកស្រាយពីអត្ថន័យនៃមហាសករាជ ។ ក្រៅពីមហាសករាជ តើជាតិខ្មែរធ្លាប់ប្រើសករាជអ្វីទៀត? ចូរពន្យល់ ។

គ. បង្ហាញពីសំណេរភាសាខ្មែរសម័យទំនើបនិងពន្យល់ពាក្យដែលមានក្នុងអត្ថបទដើម : វ្រះ វ្រាហ្មណាចារ្យិ ចំបាង្គ អំបាល្ល ។

ឃ. ពាក្យ "នេះហ" ត្រូវនឹងសំណេរខ្មែរទំនើបយ៉ាងដូចម្ដេច? បើគិតតាមសូរវិទ្យាអន្តរជាតិ (API) វិញ តើព្យញ្ជនៈខ្យល់ "ហ" ត្រូវនឹងព្យញ្ជនៈខ្យល់ស្ទះ ព្យញ្ជនៈខ្យល់ច្រមុះ ឬព្យញ្ជនៈខ្យល់បង្ហូរ? ហើយ "នេះហ" ស្ថិតក្នុងទម្រង់ណាមួយ (ពស ពពស ពសព ឬ ពពសព)? បើតាមអ្នកធ្លាប់សិក្សាកន្លងមក តើមានពាក្យ១ព្យាង្គណាខ្លះទៀត ដែលមានសូរចុងព្យាង្គដោយខ្យល់ "ហ" នេះ? ចូររកឧទាហរណ៍ឱ្យបានប្រាំពាក្យ (ពាក្យ១ព្យាង្គ) ។

ចម្លើយ

១. អត្ថបទពាក្យសម្បថនេះ បានតាក់តែងឡើងនៅថ្ងៃ៩កើត ខែភទ្របទ ត្រូវនឹងថ្ងៃអាទិត្យ ក្នុងរវាងមហាសករាជ៩៣៣ (ស.វ. ១១) ។ ពិធីសម្បថនេះធ្វើនៅចំពោះព្រះភក្ត្រព្រះករុណាព្រះបាទសម្ដេចស្រីសូរ្យិវម្មិទេវៈ(សូរ្យវរ្ម័នទី១) ចំពោះមុខព្រះភ្លើង ព្រះរតនៈ និងព្រាហ្មណាចារ្យ ។ ហើយអ្នកសម្បថគឺ តម្រួតរបស់ភាគ ឬតំបន់ថ្នាក់ឯក ទោ ត្រី ចត្វា ។

២. + ប្រធានបទនៃអត្ថបទដកស្រង់នេះគឺពាក្យសម្បថ ។
+ មូលន័យនៃអត្ថបទដកស្រង់គឺ ភាពស្មោះត្រង់ចំពោះការងារ ។

៣. ខ្លឹមសារនៃអត្ថបទនេះ អាចចែកចេញជាពីរផ្នែក ៖

- **ផ្នែកទី១** : ការប្រកាសពាក្យប្ដេជ្ញាចិត្តចំពោះវត្ថុសក្ដិសិទ្ធិរបស់អ្នកសម្បថ៖

+ សុខចិត្តកាត់ដៃ ថ្វាយអាយុចំពោះព្រះករុណាព្រះបាទសម្តេចសូរ្យវរ្ម័នទី១ ។

+ ខំប្រឹងធ្វើការងារគ្រប់បែបយ៉ាងដែលព្រះអង្គបានដាក់ចុះ ។

+ មិនគោរពអ្នកណាក្រៅពីព្រះអង្គឡើយ ។

+ ប្តេជ្ញាចិត្តចេញច្បាំងដោយស្មោះត្រង់អស់ពីចិត្ត ឥតស្តាយជីវិត មិនរត់ចោលគ្នាពេលច្បាំងនោះទេ ។

- **ផ្នែកទី២** : ពាក្យសំណូមពររបស់អ្នកស្បថ៖

+ បើពួកគេស្លាប់នឹងជំងឺបៀតបៀន សូមឱ្យបានទទួលរង្វាន់ជាអ្នកមានភាពកតញ្ញូភក្តីចំពោះអម្ចាស់ ។

+ បើសិនជានៅមានអាយុជីវិតអាចធ្វើការបានដល់ស្លាប់សូមឱ្យគេបានបម្រើការងារនោះដោយអំណាចនៃស្វាមីភក្តិ

+ បើសិនគេទាំងអស់គ្នាបំពេញការងារបានល្អបរិសុទ្ធ តាមពាក្យសច្ចាប្រណិធាននេះ សូមព្រះគម្តែងផ្ទៃក្រោម ទ្រង់បំពេញការងារបានល្អបរិសុទ្ធ តាមពាក្យសច្ចាប្រណិធាននេះ ។

+ សូមឱ្យព្រះគម្តែងផ្ទៃក្រោមទ្រង់មេត្តារាជទានប្រើឱ្យពួកគេបានថែទាំនូវការស្ថាបនាជាកុសលរបស់ស្រុកយើង និងផ្តល់នូវភាពស្ថិតស្ថេរសម្បូររុងរឿងនៃត្រកូលរបស់ពួកគេ ។

៤. គំនិតអប់រំក្នុងអត្ថបទគឺ៖

- មានចិត្តស្មោះត្រង់ចំពោះអ្នកដឹកនាំ និងចំពោះក្រុម ។

- ចេះគោរពពាក្យសច្ចៈចំពោះអ្វីដែលខ្លួនបាននិយាយ ។
- មានទឹកចិត្តស្នេហាជាតិពិតៗ ។
- ហ៊ានលះបង់ជីវិតដើម្បីមាតុភូមិ ។
- មានសេចក្តីក្លាហាន មិនចុះញ៉មនឹងសត្រូវ
- .... ។

៥. ក. បង្ហាញពីលក្ខណៈជាតិ នៃអត្ថបទចារឹកនេះ ៖

- គោរពពាក្យសច្ចៈ (ពាក្យសច្ចៈជាព្រលឹងទី៩ ក្នុងចំណោមព្រលឹងទាំង១០របស់ខ្មែរ) ។
- ជឿលើពាក្យសម្បថ (ស្បថមុនពេលឡើងកាន់តំណែង)

+អំណះអំណាងជាពាក្យទំនឹមទំនៀមដែលមានអត្ថន័យទាក់ទងនឹងខ្លឹមសារនៃអត្ថបទសិលាចារឹកនេះគឺ៖

- សំដីជាឯក លេខជាទោ ។
- សំដីសជាតិ មារយាទសពូជ ។
- មនុស្សគេយកសំដី ដីរគេយកភ្លុក ។

.... ។

ខ. បកស្រាយពីអត្ថន័យនៃមហាសករាជ ៖

-មហាសករាជ កើតឡើងក្នុងរាជព្រះបាទសកៈ ឬសាលី វាហានៈនៅក្នុងប្រទេសឥណ្ឌា ក្នុងព.ស.៦២១ ដោយប្រារព្ធយកជ័យជំនះយ៉ាងសម្បើមរបស់ក្សត្រអង្គនេះជាកេណ្ឌ ។ ប៉ុន្តែក្នុងជំនាន់មុនហៅត្រឹមតែស័ក ឬសករាជប៉ុណ្ណោះ ។ លុះក្រោយមកមានសករាជថ្មីកើតឡើងទៀត ទើបហៅសករាជព្រះចៅសាលីវាហានៈថាមហាសករាជ ។ មហាសករាជ សរសេរអក្សរកាត់ថា "ម.ស" ។

ក្នុងព្រះរាជពង្សាវតាខ្មែរថា ព្រះបាទសម្តេចអរិជ្ជពលពាហ អោព្រះកេតុមាលាសូរ្យវ័ន្ន បានតាំងមហាសករាជ១ក្នុងព.ស. ៦២១ឆ្នាំ។

ព្រះបាទសម្តេចព្រះសិន្ធពរអមរិន្ទ បរមព្រហ្មកិល (ពញាក្រែក) បានតាំងសករាជ១ក្នុងព.ស១១៨១ឆ្នាំ។ ក្នុងពង្សាវតានគរឈៀងម៉ៃ(លាវ) ថា ព្រះបាទពន្ធមតីក្នុងប្រទេសលង្កា ទ្រង់តាំងមហាសករាជនេះឡើង។ តែបើតាមការពិតនោះគឺព្រះបាទសាលីវាហនទ្រង់តាំងឡើងហើយ ព្រះបាទពន្ធមតីគ្រាន់តែយកទៅប្រកាសប្រើក្នុងប្រទេសខ្លួនប៉ុណ្ណោះ។

ក្រៅពីមហាសករាជ ជាតិខ្មែរធ្លាប់ប្រើសករាជផ្សេងទៀតដូចជា៖

- **ពុទ្ធសករាជ** ជាសករាជដែលរាប់ចំនួនថ្ងៃខែឆ្នាំពីថ្ងៃពុធ ១រោច ខែពិសាខ ឆ្នាំម្សាញ់ក្រោយថ្ងៃដែលព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធទ្រង់ព្រះនាមសមណគោតមបរិនិព្វានទៅបានមួយថ្ងៃវៀងមក។ ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធទ្រង់បរិនិព្វាននៅថ្ងៃអង្គារ ១៥កើត ខែពិសាខ ឆ្នាំម្សាញ់។ ហេតុនោះបានជារាប់ពីត្រឹមថ្ងៃ១រោច ខែពិសាខ ឆ្នាំម្សាញ់មកជាគេណ្ឌ។ ពុទ្ធសករាជ សរសេរអក្សរកាត់ថា ព.ស ។
- **គ្រិស្តសករាជ** ជាសករាជមួយកើតឡើង ក្រោយពុទ្ធសករាជចំនួន៥៤៣ឆ្នាំ ដោយសាស្តាម្នាក់ឈ្មោះយេស៊ូ ឬយេស៊ូគ្រិស្តជាអ្នកបង្កើតសាសនាគ្រិស្ត។ យេស៊ូកើតនៅអ៊ីស្រាអែលក្នុងសតវត្សទី៦ នៃពុទ្ធសករាជ(ព.ស. ៥៤៣) ទទួលមរណភាពក្នុង ព.ស. ៥៧៤ ក្នុងជន្មាយុ៣០ឆ្នាំ។ គ្រិស្តសករាជរាប់ពីត្រឹមឆ្នាំ

កំណើតយេស៊ូជាកាលកំណត់។ គ្រិស្តសករាជ សរសេរជាអក្សរកាត់ថា គ.ស។

- ចុល្លសករាជ ស្តេចភូមាទ្រង់ព្រះនាមសង្ឃរាជឬហៅថាបុញ្ញសោហានី ជាក្សត្រិយ៍ទី១៩ ក្នុងវង្សសម្មុទ្ទរិទ្ធី ទ្រង់តាំងឡើង(ក្នុងឆ្នាំកុរហើយរាប់ឆ្នាំជាឯកស័ក) ក្នុងព.ស.១១៨២ ដោយយកសុរិយគតិ គឺពេលប្រថ្មបខ្លួននៃព្រះអាទិត្យដែលគោចរចេញអំពីមេសរាសីហើយត្រឡប់ចូលមកមេសរាសីវិញជាកេណ្ឌ។ ឯការដែលប្រើពាក្យថា៖ ឯកស័ក ទោស័ក ត្រីស័ក ចត្វាស័ក បញ្ចស័ក សប្តស័ក អដ្ឋស័ក ឆព្វស័ក សំរិទ្ធិស័ក ប្រកបនឹងឈ្មោះឆ្នាំទាំង១២គឺ ជូត ឆ្លូវ ខាល ថោះ រោង ម្សាញ់ មមី មមែ វក រកា ច កុរ ក៏កើតឡើងក្នុងវេលាដែលកើតចុល្លសករាជនេះដែរ។

ក្នុងព្រះរាជពង្សាវតារខ្មែរថា ព្រះបាទសម្តេចព្រះបទុមសុរិយវង្សបានតាំងចុល្លសករាជ១ ក្នុងកាលពុទ្ធសករាជ១១៨៣ (ថ្ងៃចន្ទ ១២កើត ខែចេត្រ ឆ្នាំកុរឯកស័ក)។

ចុល្លសករាជសរសេរអក្សរកាត់ថា ច.ស.។

គ. បង្ហាញពីសំណេរភាសាខ្មែរសម័យទំនើបនិងពន្យល់ពាក្យដែលមានក្នុងអត្ថបទដើម : វ្រះ វ្រាហ្មាចារ្យ៊ ចំបាង្គ អំបាល្ល។

- វ្រះ = ព្រះ (គុ) ប្រសើរ, ខ្ពង់ខ្ពស់, លើសលន់; ជាចម្បង; ដែលគួរប្រាថ្នា, គួរចង់បាន។
- វ្រាហ្មណាចារ្យ៊ = ព្រាហ្មណាចារ្យ (ន) អាចារ្យក្នុងលទ្ធិព្រាហ្មណ៍។

- ចំបាង្គ = ចំបាំង (ន) សង្គ្រាម, ការច្បាំង, សឹក, ការតយុទ្ធ, ការចូលប្រឡូកគ្នា ។
- អំបាល្ល = អំបាល (និ) ដូចជា, ប្រហែលដូច, ប្រហែលដូចជា។

ឃ. ពាក្យ "នេះហ" ត្រូវនឹងសំណេរខ្មែរទំនើបថា "នេះ"

-បើគិតតាមសូរវិទ្យាអន្តរជាតិ(API) វិញ [nih] ព្យញ្ជនៈខ្យល់ "ហ" ត្រូវនឹងព្យញ្ជនៈ "ខ្យល់បង្ហូរ" ពួក "អ" ។

- ហើយ "នេះហ" [nih] ស្ថិតក្នុងទម្រង់ "ពសព" ។

- បើតាមខ្ញុំធ្លាប់សិក្សាកន្លងមក មានពាក្យ១ព្យាង្គ ដែលមានសូរចុងព្យាង្គដោយខ្យល់ "ហ" នេះជាច្រើន ដូចជា : នោះ[nuh] ជិះ[cih] សេះ[seh] រិះ[rih] ។ល ។

របាំបុរាណខ្មែរ

សំណួរ

១. តើរបាំអប្សរាជារបាំអ្វី? គេសំដែងរបាំនេះនៅពេលណា?

២. តើរបាំនេះមានកំណើតតាំងពីពេលណា? តើអ្នកណាជាអ្នកបង្កើតរបាំនេះមុនគេ? ហើយការបង្កើតរបាំនេះប្រព្រឹត្តទៅតាមវិធីណា?

៣. ចូរអ្នកបង្ហាញពីទម្រង់ និងអត្ថន័យនៃការសំដែងរបាំអប្សរា ដោយផ្អែកលើអត្ថបទនេះ ។

៤. ដោយផ្សារភ្ជាប់ទៅនឹងខ្លឹមសារនៃអត្ថបទ ចូរអ្នកធ្វើការឆ្លុះបញ្ចាំងពីលក្ខណៈជាតិសំខាន់ៗដែលមាននៅក្នុងរបាំអប្សរា ។

៥. ចូរអ្នកប្រៀបធៀបរបាំអប្សរានិងរបាំប្រជាប្រិយណាមួយដែលអ្នកធ្លាប់ស្គាល់ ។ តើរបាំទាំងពីរប្រភេទនេះ មានលក្ខណៈពិសេសក្នុងវប្បធម៌ជាតិយ៉ាងណាខ្លះ? ចូរពន្យល់ ។

៦. ចូរអ្នកធ្វើការវិភាគឃ្លានេះ "ថ្វីត្បិតតែរបាំអប្សរា មានចលនាសំដែងមួយៗ បែបយឺតៗ... ប៉ុន្តែលក្ខណៈនេះ បញ្ជាក់ច្បាស់នូវស្ថានភាពសម្បូណ៌សប្បាយនាសម័យកាលនោះ" ។

ចម្លើយ

១. របាំអប្សរា ជាប្រភេទមួយនៃរបាំព្រះរាជទ្រព្យ ។ គេសំដែងរបាំនេះនៅពេលប្រារព្ធពិធីបុណ្យជាតិ បុណ្យសាសនា មហោស្រពសិល្បៈធំៗ និងពិធីទទួលស្វាគមន៍ភ្ញៀវជាតិ និងអន្តរជាតិ ។

២. របាំនេះមានកំណើតតាំងពីយូរយារណាស់មកហើយ ដែលមានរូបចម្លាក់នៅលើជញ្ជាំងប្រាសាទអង្គរវត្ត។ អ្នកបង្កើតរបាំនេះមុនគេគឺព្រះមហាក្សត្រីយានីស៊ីសុវត្ថិកុសមៈនារីរ័ត្ន នៅឆ្នាំ១៩៦១។
-ការបង្កើតរបាំនេះប្រព្រឹត្តទៅនៅក្នុងឱកាសដែលព្រះមហាក្សត្រីយានីយាងមកធ្វើទស្សនកិច្ចនៅសាលាបឋមសិក្សាសុធារស។ នាយិកាដែលបានរៀបចំពិធីសិល្បៈកុមារបានកាត់ក្រដាសធ្វើជាមកុដពាក់ដូចគ្នានឹងមកុដអប្សរាឆ្លាក់ជាប់នឹងជញ្ជាំងប្រាសាទអង្គរបេះបិទ។ រឿងនេះញ៉ាំងឱ្យព្រះមហាក្សត្រីយានីផ្ដួចផ្ដើមគំនិតបង្កើតរបាំនេះឡើង ដោយប្រសិទ្ធនាមថា "របាំអប្សរា"។

៣. ទម្រង់និងអត្ថន័យនៃការសំដែងរបាំអប្សរា៖

+ ទម្រង់នៃការសម្ដែង

- ប្រគំអមជាមួយបទភ្លេងមហោរីព្រះរាជទ្រព្យដែលមានចង្វាក់រាំទន់ភ្លន់។
- កាយវិការទន់ល្វាសល្វន់ គួបផ្សំនឹងដៃចាក់ក្បាច់រាំជើងលើកដាក់ប្រវាសម្ដងៗថ្នមៗ។
- ក្បាលធ្វើចលនារាំងាករេឆ្វេងស្ដាំចុះឡើងៗ។
- ម្រាមដៃអប្សរា ងខ្វង់ ចង្កេះរស់រវើកសមនឹងតួទរាងងស្មើត។
- មកុដអប្សរាមានកំពូល៧ តំណាងឱ្យកំពូលប្រាសាទរចនាក្បាច់ថ្នាំងអំពៅមានសមាមាត្រនឹងសក់វែងប្រះស្មា។
- នៅអមត្រចៀកមានរចនាសក់ក្រងម្ខាងបីសរសៃ។

- ត្រចៀកពាក់រំយោលធ្លាក់ដល់ស្មា ។
- កមានពាក់សុរង ព្រមទាំងរំលេចដោយរំយោលក្បាច់រចនាតាមម៉ូតផ្សេងៗ ។
- ដើមដៃទាំងសងខាងមានពាក់ស្ទំដៃ ហើយកដៃពាក់កង ។
- លើទ្រូងឃើញមានសង្វារខ្វែងពីលើអាវនិងស្ទំចង្កេះមានរំយោលភ្ជាប់ទៅនឹងសំពត់ ។
- ជើងសំពត់មានរចនាជារាងកន្ទុយត្រី ជាយសំពត់នៅត្រង់ចង្កេះផ្នែកខាងឆ្វេងរចនាជាផ្ទត់អង្កាញ់ៗទម្លាក់ពីចង្កេះដល់ដី ។
- ជើងមានពាក់កង និងកងទ្រូដល់ដី ។

+ អត្ថន័យនៃការសម្តែង

- របាំអប្សរាមានចលនាសម្តែងមួយៗ បែបយឺតៗ តែជាតំណាងនូវស្ថានភាពសម្បូណ៌សប្បាយ ។
- បង្ហាញភាពផ្អែមល្ហែម ចិត្តសុខស្ងប់ អារម្មណ៍រួសរាយរាក់ទាក់បញ្ជាក់ភាពគ្មានកង្វល់ ។
- ធាតុដើមនៃរបាំអប្សរាសមស្របនឹងអត្ថន័យថារបាំទេពអប្សរ ឬទេវតាដែលគ្មានកង្វល់នឹងជីវិត ។
- ការសម្តែងរបាំអប្សរាបានក្លាយជាប្រពៃណីជាតិ ។
- របាំអប្សរាមានតម្លៃបង្កប់ក្នុងអារម្មណ៍ជនជាតិខ្មែរគ្រប់រូប តំណាងឱ្យដួងព្រលឹងជាតិខ្មែរ ។
- សិល្បករនៃរបាំអប្សរាពិតជាទន់ភ្លន់ សក្តិសមនឹងឬក-

ពាសុភាពរាបសាថ្លៃថ្នូរជាសុភាពនារីខ្មែរពិត។ ។

៤. លក្ខណៈជាតិសំខាន់ៗដែលឆ្លុះបញ្ចាំងតាមរយៈរបាំអប្សរា ៖

- ទឹកមុខញញឹមស្រស់រាយរាក់ទាក់ ទន់ភ្លន់សមសួនថ្លៃថ្នូរ ជាការបង្កប់ក្នុងចិត្តនូវសុខសន្តិភាព មិត្តភាព ភាតរភាព ភាពក្សេមក្សាន្ត។
- ចំពោះក្បាច់របាំគឺជា "ជីវិតលោកធាតុ" កើត ចាស់ ឈឺ ស្លាប់ តែមុននឹងស្លាប់ត្រូវបំពេញតួនាទីមួយដែលមិនអាចខ្វះបានគឺការបន្តពូជ។
- ចំពោះរុក្ខជាតិគឺសំដៅត្រួយ ស្លឹក ផ្កា ផ្លែ(ពេលផ្លែចាស់រួចទុំក៏បែកចេញជាគ្រាប់ធ្លាក់ចុះ ហើយផ្តើមដុះបានជាត្រួយ ស្លឹក ផ្កា ផ្លែ ជាបន្តបន្ទាប់)។
- ក្បាច់របាំបុរាណខ្មែរមិននិយមប្រើក្បាច់ដៃដោយឡែក ឬភ្នែកនិងកដោយឡែកដូចជាក្បាច់ឥណ្ឌាទេ គឺខ្មែរនិយមប្រើដងខ្លួនទាំងមូលតែម្តង ពោលគឺដៃ ជើង ចង្កេះ ក និងក្បាលប្តូកបញ្ចូលគ្នា។
- ខ្មែរអាចបង្កើតបានជាភាសាកាយវិការជំនួសភាសានិយាយបានស្ទើរគ្រប់ពាក្យ គ្រប់មនោសញ្ចេតនាដូចជា៖

+ យំ : ដៃជីបបាំងត្រឹមថ្ងាសឱនមុខបន្តិច(ជូតទឹកភ្នែក) ផ្សំនឹងទឹកមុខ)
+ សើចសប្បាយ អរ : ដៃជីបទាញចេញពីមាត់។
+ ស្រឡាញ់ : យកដៃទាំងពីរមកផ្តោបនឹងដើមទ្រូង។
+ ខឹង : យកដៃឆ្វេងរឹតទ្រូង ទន្ទ្រាំជើងតិចៗ សម្លក់សម្លឹងកន្ទុយភ្នែកឬមើលចំ។

៥. (សិស្សអាចប្រៀបធៀបរបាំអប្សរា ជាមួយរបាំប្រជាប្រិយណាមួយក៏បាន) ។ ឧទាហរណ៍ :

របាំអប្សរា	របាំរាំវង់
- ជារបាំក្បាច់បុរាណ -ហាត់រៀនតាមក្បួនខ្នាតត្រឹមត្រូវ និងមានក្បាច់ច្រើន(ក្បាច់មូលដ្ឋាន ៤៥០០ក្បាច់) -ឧបករណ៍ភ្លេងបែបបុរាណ -មានទីតាំងពិសេសសំរាប់សម្តែង -សម្លៀកបំពាក់និងគ្រឿងអលង្ការបុរាណ -គេលេងក្នុងពេលប្រារព្ធពិធីបុណ្យជាតិ មហោស្រព សិល្បៈធំៗ និងពិធីទទួលស្វាគមន៍ ភ្ញៀវជាតិ និងអន្តរជាតិផ្សេងៗ ។	-ជារបាំប្រជាប្រិយ -មានក្បាច់រាំតិច ស្រួលចាំងាយហាត់រៀន -ឧបករណ៍ភ្លេងចម្រុះ -ទីតាំងសម្តែងសាមញ្ញ -សម្លៀកបំពាក់តាមនិយមចូលចិត្ត -គេលេងនៅពេលបុណ្យចូលឆ្នាំ ពិធីជប់លៀង អាពាហ៍ពិពាហ៍ ពិធីបុណ្យទានផ្សេងៗក្នុងគ្រួសារ ។

របាំទាំងពីរប្រភេទនេះ មានលក្ខណៈពិសេសក្នុងវប្បធម៌ជាតិដូចជា ៖

- ជាលក្ខណៈសម្គាល់និងអត្តសញ្ញាណជាតិ ។
- បានឆ្លុះបញ្ចាំងពីជីវភាពរបស់ប្រជារាស្ត្រខ្មែរដែលមានតាំងពីសម័យដើមមកម្លេះ ។
- បញ្ជាក់ពីអត្ថិភាពនៃកំណាក់កំណើតទឹកដី ជាតិសាសន៍ ប្រពៃ

ណី សិល្បៈជាដើម ។

- ជាសិល្បៈខ្មែរពិតប្រាកដ ដែលមានប្រវត្តិនិងមូលដ្ឋានជាក់លាក់តាំងពីរបៀបសម្តែងក្បាច់រាំ ឬអត្ថន័យនៃការសម្តែងជាដើម ។

៦. វិភាគល្បះ "ថ្វីត្បិតតែរបាំអប្សរា មានចលនាសំដែងមួយៗ បែបយឺតៗ... ប៉ុន្តែលក្ខណៈនេះបញ្ជាក់ច្បាស់នូវស្ថានភាពសម្បូណ៌សប្បាយនាសម័យកាលនោះ"។ ល្បះនេះមានន័យថាដោយសារតែប្រទេសកម្ពុជាជាប្រទេសមួយដែលភូមិសាស្ត្រអំណោយផលពីធម្មជាតិ មិនក្តៅមិនត្រជាក់ បានកំណត់ដល់ការរស់នៅរបស់ប្រជារាស្ត្រខ្មែរ សម្រួលដល់ការដាំដុះដំណាំកសិកម្មប្រកបទៅដោយភោគផលក្នុងស្ថានភាពសុខដុមរមនា ដែលមានជីវភាពសម្បូណ៌សប្បាយ ។ យ៉ាងនេះហើយបានជារបាំអប្សរាមានចង្វាក់រាំយឺតៗ កាយវិការមួយៗ ស្របទៅតាមផ្នត់គំនិតជាតិខ្មែរដែលតែងតែមានទឹកចិត្តស្ងប់ ស្លោះត្រង់ ទន់ភ្លន់ ប្រកបទៅដោយភាពស្ងប់ក្នុងចិត្ត និងរីករាយ ។

របាំព្រះរាជទ្រព្យ

សំណួរ

១. តើរបាំព្រះរាជទ្រព្យ គេអាចចែកតួអង្គសម្តែងជាប៉ុន្មានក្រុម? ចូររៀបរាប់លក្ខណៈសម្តែងនៃក្រុមនីមួយៗ។

២. តើអ្វីទៅដែលហៅថានិមិត្តរូប? តើនិមិត្តរូបសំខាន់ៗតាមរយៈកាយវិការ ការសម្តែងនៃតួអង្គក្នុងរបាំព្រះរាជទ្រព្យនេះ មានចំណុចពិសេសចំពោះលក្ខណៈជាតិយ៉ាងណាខ្លះ?

៣. បើនិយាយពីទម្រង់សិល្បៈខ្មែរ តើរបាំនេះស្ថិតក្នុងទម្រង់ទីប៉ុន្មាន? ហេតុដូចម្តេចបានជាអ្នកយល់បែបនេះ? ចូរអ្នកបកស្រាយដោយបញ្ជាក់ឧទាហរណ៍តាមការស្រាវជ្រាវរបស់អ្នក។

៤. ដោយផ្សារភ្ជាប់ទៅនឹងខ្លឹមសារនៃអត្ថបទខាងលើនេះ ចូរអ្នកធ្វើការប្រៀបធៀបរបាំព្រះរាជទ្រព្យ និងរបាំអប្សរា។

៥. ចូរអ្នកធ្វើការបកស្រាយពីអត្ថន័យនៃការប្រើប្រាស់ឧបករណ៍ភ្លេងខ្មែរ ក្នុងវប្បធម៌ខ្មែរដែលមានឧបករណ៍ : គងវង់ធំ សំភោរ ស្គរធំ ស្គរផ្ទា ស្រឡៃ ឈឹង ក្រាប់។

៦. តាមរយៈកាយវិការសម្តែង "ខ្ញុំ" និមិត្តរូប "ក្លិន" ប្រដូចទៅនឹង "ផ្កា" ក្នុងធម្មជាតិ។ តើនិមិត្តរូបនេះ បានផ្សារភ្ជាប់ទៅនឹងសោភ័ណនៃមនុស្សក្នុងសង្គមយ៉ាងណាខ្លះ?

ចម្លើយ

១. របាំព្រះរាជទ្រព្យ គេអាចចែកតួអង្គសម្តែងជាបួនក្រុមគឺ៖

- ក្រុមនាង តំណាងឱ្យស្ត្រីភេទ
- ក្រុមនាយរោង តំណាងឱ្យបុរស
- ក្រុមយក្ស តំណាងឱ្យពពួកយក្ស ពួកមារ
- ក្រុមស្វា ពីដើមច្រើនតែកុមារី តែក្រោយមកជ្រើសរើសកុមារាវិញ ។

២. ដែលហៅថានិមិត្តរូប គឺជារូបតំណាង រូបសម្រាប់សំគាល់អ្វីមួយ ។

និមិត្តរូបសំខាន់តាមរយៈកាយវិការសម្តែងនៃតួអង្គក្នុងរបាំព្រះរាជទ្រព្យនេះមានចំណុចពិសេសចំពោះលក្ខណៈជាតិដូចតទៅ៖

- ម្រាមដៃនិងម្រាមចង្អុល ដៃជីបជាប់គ្នា ដែលតំណាងឱ្យត្រួយ ឬផ្កាក្រពុំ ។
- កាយវិការចង្អុល ឬការដុះពន្លក ។
- កាយវិការពត់កដៃ ដោយប្រើម្រាមដៃ៤ង មានសភាពដូចស្លឹក ។
- ម្រាមចង្អុលឬម្រាមកណ្តាលប្រឹង ងស្មើត ឯម្រាមបីទៀតឱនគួបគ្នា គឺការបែកមែក ។
- ម្រាមដៃទាំង៥បីជីបគឺជាផ្កា ។
- ម្រាមកណ្តាលនិងម្រាមមេឱនគួបគ្នា គឺជាផ្លែចាស់ បន្តិចទៀតនឹងត្រូវទុំជ្រុះ ។
- ពេលហោះ អ្នករបាំឆ្វេលចុះឡើងលើកដៃពត់កោងទៅលើនិងម្ខាងទៀតង កោងត្រង់ក្លួយដៃ ដែលជាការប្រឹងហាត់

ពត់ខ្លាំងណាស់ទើបមានលក្ខណៈល្អបណ្ដាច់។

\+ និមិត្តរូបតាមរយៈកាយវិការនៃការសម្ដែងនេះជាតំណាងឱ្យលក្ខណៈជាតិខ្មែរក្នុងការដាំដុះលើវិស័យកសិកម្មដែលជាប្រពៃណីរបស់ដូនតាយើងតាំងពីដើមរៀងមក។

៣. បើនិយាយពីទម្រង់សិល្បៈខ្មែរ របាំនេះស្ថិតក្នុងទម្រង់ទី៥ ក្នុងចំណោមសិល្បៈទាំង៧ គឺ៖

- ស្ថាបត្យកម្ម
- ចម្លាក់
- គំនូរ
- តន្ត្រី
- របាំ
- អក្សរសិល្ប៍
- ភាពយន្ត

៤. ប្រៀបធៀបរបាំព្រះរាជទ្រព្យ និងរបាំអប្សរាក្នុងខ្លឹមសារនៃអត្ថបទខាងលើ៖

\+ **របាំព្រះរាជទ្រព្យ**

- ជាទម្រង់សិល្បៈសក្ការៈ មានវ័យចំណាស់ដ៏យូរលង់មកហើយ។
- មានតួនាទីរាំឧទ្ទិសដល់អាទិទេព ឬរ៉ាថ្វាយទេវៈរាជា។
- តួអង្គមានបួនក្រុម (នាង នាយរោង យក្ស ស្វា)។
- កាយវិការនៃការសម្ដែងប្រព្រឹត្តទៅជានិមិត្តរូប ដែលមាន៖

+ ម្រាមដៃនិងម្រាមចង្អុល ដៃជីបជាប់គ្នា ដៃលតំណាងឱ្យត្រួយ ឬផ្កាក្រពុំ។

+ កាយវិការបង្អុល ឬការដុះពន្លក។

+ កាយវិការពត់កដៃ ដោយប្រើម្រាមដៃ៤ង មានសភាពដូចស្លឹក។

+ ម្រាមចង្អុលឬម្រាមកណ្ដាលប្រើង ងស្មើត ឯម្រាមបីទៀតឱនគួបគ្នា គឺការបែកមែក។

+ ម្រាមដៃទាំង៥បីជីបគឺជាផ្កា។

+ ម្រាមកណ្ដាលនិងម្រាមមេឱនគួបគ្នា គឺជាផ្លែចាស់បន្តិចទៀតនឹងត្រូវទុំជ្រុះ។

+ **របាំអប្សរា**

- ឧប្បត្តិកឡើងដោយព្រះមហាក្សត្រីយានីយាងមកធ្វើទស្សនកិច្ចនៅសាលាបឋមសិក្សាសុធារស។ នាយិកាដែលបានរៀបចំពិធីសិល្បៈកុមារបានកាត់ក្រដាសធ្វើជាមកុដពាក់ដូចគ្នានឹងមកុដអប្សរាឆ្លាក់ជាប់នឹងជញ្ជាំងប្រាសាទអង្គរវត្តបេះបិទ។
- ព្រះមហាក្សត្រីយានីផ្ដួចផ្ដើមគំនិតបង្កើតរបាំនេះឡើងហើយប្រសិទ្ធនាមថា "របាំអប្សរា"។
- របាំអប្សរានេះជាពាក្យផ្សំខ្មែរនឹងសំស្ក្រឹត មានន័យថារបាំទេវៈ របាំទេពអប្សរ ឬរបាំទេវតា។
- បើនិយាយពីគ្រឿងតុបតែងកាយ មកុដអប្សរានិងក្បាច់រាំជាដើម សុទ្ធតែបានចម្លងគំរូអប្សរានៅតាមជញ្ជាំង

អង្គរវត្តទាំងអស់ ។

- មានតម្លៃនិងរក្សាចរិតលក្ខណៈជាខ្មែរ ។
- តាមការសង្កេតមកុដអប្សរាដែលមានតាមជញ្ជាំងអង្គរវត្តត្រូវមានកំពូលប្រាំពីរ ។
- នៅអមត្រចៀក គេរចនាសក់ក្រងម្នាង១បីសរសៃ ត្រចៀកពាក់រំយោលធ្លាក់ដល់ស្មា កមានពាក់សុរង ។
- ដើមដៃទាំងសងខាងពាក់ស្ទំដៃ ហើយកដៃពាក់កង ។
- លើទ្រូងឃើញមានសង្វារខ្វែងពីលើអាវនិងស្ទំចង្កេះ មានរំយោលភ្ជាប់ទៅនឹងសំពត់ ។
- ជើងសំពត់មានរចនាជារាងកន្ទុយត្រី ជាយសំពត់នៅត្រង់ចង្កេះផ្នែកខាងឆ្វេងរចនាជាផ្នត់អង្កាញ់១ទម្លាក់ពីចង្កេះដល់ដី ។
- ជើងមានពាក់កង និងកងទ្រូដល់ដី ។
- ប្រគំអមជាមួយបទភ្លេងមហោរីព្រះរាជទ្រព្យដែលមានចង្វាក់រាំទន់ភ្លន់ ។
- កាយវិការទន់ល្វាសល្វន់ គ្រួបផ្សំនឹងដៃចាក់ក្បាច់រាំ ជើងលើកដាក់ប្រវាសម្តង១ៗ ។
- ក្បាលធ្វើចលនារាំងាករេឆ្វេងស្តាំចុះឡើង១ ។
- ម្រាមដៃអប្សរា ងខ្ចង់ ចង្កេះរស់រវើកសមនឹងគូទរាងងស្មើត ។
- របាំអប្សរាមានចលនាសម្តែងមួយ១ បែបយឺត១ តែជាតំណាងនូវស្ថានភាពសម្បូណ៌សប្បាយ ។

- បង្ហាញភាពផ្អែមល្ហែម ចិត្តសុខស្ងប់ អារម្មណ៍រីករាយ រាក់ទាក់បញ្ជាក់ភាពគ្មានកង្វល់ ។

ទោះបីជារបាំទាំងពីរមានលក្ខណៈសម្តែងមិនដូចគ្នាទាំងស្រុងក៏ពិតមែន តែវាសុទ្ធតែជានិមិត្តរូប ជាតំណាងឱ្យវប្បធម៌ជាតិពិតប្រាកដ ។

៥. អត្ថន័យនៃការប្រើប្រាស់ឧបករណ៍ភ្លេងខ្មែរ ក្នុងវប្បធម៌ខ្មែរដែលមានឧបករណ៍ ៖

- **គងវង់ធំ** ៖ ជាឧបករណ៍មួយប្រភេទដែលមាននៅក្នុងវង់ភ្លេងពិណពាទ្យ ។ វាជាប្រភេទឧបករណ៍គោះដំដើម្បីសូរសំនៀង ។
- **សំភោរ** ៖ ជាឧបករណ៍តន្ត្រីខ្មែរមួយប្រភេទដែលត្រូវបានគេចាត់ចូលទៅក្នុងពពួកក្រុមគោះដំ ។ ឧបករណ៍នេះមានវត្តមានជានិច្ចនៅក្នុងវង់ភ្លេងពិណពាទ្យ ។ សំភោរជាឧបករណ៍តន្ត្រីមួយប្រភេទដែលមានតួនាទីសំខាន់ក្នុងវង់ភ្លេង ពីព្រោះវាជាអ្នកកំណត់ការចាប់ផ្តើមក្នុងពេលប្រគុំម្តងៗ (ចេញមុនឧបករណ៍ដទៃទៀត) ។ វាកំណត់ឱ្យចង្វាក់១ជាន់ ២ជាន់ ឬ៣ជាន់ ដល់បទនានា វាជាមេតំណាងឱ្យឧបករណ៍ដទៃទៀតក្នុងការអុជទៀនធូបឧទ្ទិសដល់ឧបការគុណនៃគ្រូធំតូចទាំងឡាយ ។
- **ស្គរធំ** ៖ ជាឧបករណ៍តន្ត្រីបុរាណមួយប្រភេទដែលមានតាំងពីយូរលង់ណាស់មកហើយ ។ វាមានវត្តមានជានិច្ចនៅក្នុងវង់ភ្លេងពិណពាទ្យ ។ ឧបករណ៍ស្គរធំនេះមានពីរដែលដាក់

ទន្ទឹងគ្នានៅក្នុងពេលសំដែង។ ស្គរធំជាប្រភេទឧបករណ៍នៅក្នុងវង់ភ្លេងពិណពាទ្យ។ ការរៀបចំសំដែងនៅក្នុងវង់ភ្លេងពិណពាទ្យចាំបាច់ត្រូវដាក់ស្គរធំទាំងគូ និងសំភោរនៅខាងមុខឧបករណ៍ដទៃទៀតក្នុងវង់ភ្លេងទាំងមូល ពីព្រោះសំនៀងរបស់ស្គរធំ គឺជាសំនៀងមួយដែលខ្លាំង ហើយសន្ធាប់ជាងគេនៅក្នុងវង់ភ្លេងពិណពាទ្យ។ វាជាប្រភេទឧបករណ៍គោះដំដើម្បីបង្កើតសូរសំនៀង។

- ស្គរថ្ងា ឬស្គរក្លងខែក : វាជាប្រភេទឧបករណ៍គោះដំដើម្បីបង្កើតសូរសំនៀង។ ជាស្គរមួយប្រភេទដែលមានរាងវែងស្មើ ដាសស្បែកទាំង២ខាង។
- ស្រឡៃ : ជាឧបករណ៍តន្ត្រីប្រើខ្យល់ផ្លុំ ដើម្បីបង្កើតសូរសំនៀង។ ស្រឡៃចែកចេញជាពីរគឺស្រឡៃតូច និងស្រឡៃធំ។ វាជាប្រភេទឧបករណ៍នៅក្នុងវង់ភ្លេងពិណពាទ្យ ហើយមានតាំងពីមុនសម័យអង្គរមកម្លេះ ព្រមទាំងជាឧបករណ៍មានកម្រិតខ្ពស់បំផុតដែលមិនសូវមានអ្នកចេះច្រើន ព្រោះឧបករណ៍ទាំងពីរនេះមានការលំបាកប្រើខ្យល់ ប្រើអណ្តាត និងប្រើម្រាមដៃ។
- ឈិង : ជាឧបករណ៍តន្ត្រីខ្មែរមួយប្រភេទដែលត្រូវបានគេចាត់ចូលទៅក្រុមនៃពពួកគ្រឿងគោះទង្គិចឱ្យកើតជាសូរសំនៀង។
- ក្រាប់ : ជាឧបករណ៍ភ្លេងមួយ សម្រាប់គោះបន្ទរចង្វាក់ដូចជាឧបករណ៍ឆាប ឈឹង ប៉ាន់ រឡា។

៦. តាមរយៈកាយវិការសម្តែង "ខ្ញុំ" និមិត្តរូប "ក្លិន" ប្រដូចទៅនឹង "ផ្កា" ក្នុងធម្មជាតិ។ និមិត្តរូបនេះបានផ្សារភ្ជាប់ទៅនឹងសោភ័ណនៃមនុស្សក្នុងសង្គមដូចតទៅ ៖

- ផ្កា : តំណាងឱ្យផ្នែកខាងក្រៅ គឺរូបរាងនៃមនុស្សដែលមានពណ៌សម្បុរផ្សេងៗ ឬហាក់ដូចជាជាតិសាសន៍លាយចម្រុះលើលោកយើងនេះ ។
- ក្លិន : តំណាងឱ្យផ្នែកខាងក្នុង ដែលស្តែងចេញតាមរយៈការប្រព្រឹត្តរបស់បុគ្គលម្នាក់ៗ គឺទាមទារឱ្យការប្រព្រឹត្តនោះបានត្រឹមត្រូវប្រកបទៅដោយវិចារណៈ ឈរលើឧត្តមគតិ កិត្តិយស ឬសតិសម្បជញ្ញៈជាដើម ។
- ដូច្នេះសោភ័ណនៃមនុស្សដែលតំណាងដោយផ្កា ពិតជាមានអត្ថន័យក្នុងការបកស្រាយអំពីខ្លឹមសារជីវិតដ៏មានតម្លៃ គឺមិនអាស្រ័យតែរូបសម្បត្តិនោះទេ។ បានសេចក្តីថាសោភ័ណនៃមនុស្សតំណាងដោយផ្កា ត្រូវផ្តើមចេញពីរូបសម្បត្តិផង និងចរិយាសម្បត្តិផង ពោរពេញទៅដោយសីលធម៌ និងការទទួលខុសត្រូវ នោះទើបជាតម្លៃពិតប្រាកដរបស់មនុស្ស។

សម្គាល់ : **របាំព្រះរាជទ្រព្យ** បានចុះបញ្ជីជាសម្បត្តិបេតិកភណ្ឌវប្បធម៌អរូបីពិភពលោកកាលពីថ្ងៃទី **៧ វិច្ឆិកា ២០០៣** ។

ពិធីចូលម្លប់

សំណួរ

១. តាមរយៈខ្លឹមសារនៃអត្ថបទនេះ តើពិធីចូលម្លប់មាននៅក្នុងខេត្តណាខ្លះ?

២. បើតាមប្រពៃណី តើគេត្រូវឱ្យកូនស្រីនៅវ័យណាដែលត្រូវចូលម្លប់? ហើយរយៈពេលនៃការចូលម្លប់នេះមានការឯកភាពគ្នាឬទេ? ចូររៀបរាប់។

៣. ចូរប្រាប់ពីគ្រឿងរណ្តាប់និងអត្ថន័យនៃគ្រឿងរណ្តាប់នៃពិធីចូលម្លប់ដែលគេនិយមប្រារព្ធធ្វើនៅតាមខេត្តនីមួយៗ។

៤. តើពេលដែលនៅក្នុងម្លប់ គេបានប្រកាន់ត្រណមយ៉ាងណាខ្លះ?

៥. តើស្រូវកញ្ចើតំណាងឱ្យអ្វី? ហើយរណ្តាប់ស្រូវកញ្ចើនេះមាននាទីសំខាន់អ្វីខ្លះចំពោះពិធីចូលម្លប់?

៦. ចូរអ្នកបង្ហាញពីអត្ថន័យនៃពាក្យឬកន្សោមពាក្យ "មេម្លប់ ស្រាស្លឹកម្លូ"។

៧. តើអ្នកយល់យ៉ាងណាចំពោះប្រពៃណីចូលម្លប់របស់ជនជាតិខ្មែរ?

ចម្លើយ

១. តាមរយៈខ្លឹមសារនៃអត្ថបទនេះ ពិធីចូលម្លប់មាននៅក្នុង៖

- ខេត្តកោះកុង ស្រុកស្រែអំបិល
- ខេត្តកំពង់ចាម ស្រុកបាធាយ

- ខេត្តសៀមរាប ស្រុកសូទ្រនិគម

២. បើតាមប្រពៃណី គេត្រូវឱ្យកូនស្រីចូលម្លប់៖

- ខេត្តកោះកុង ស្រុកស្រែអំបិល : កូនស្រីមានអាយុរហូតដល់១៨ឆ្នាំ គឺគ្រប់ការច្រើនឆ្នាំមកហើយ ។
- ខេត្តកំពង់ចាម ស្រុកបាធាយ : កូនស្រីអាយុហួសវ័យដែលទើបនឹងមានរដូវបន្តិចបន្តួច ។
- ខេត្តសៀមរាប ស្រុកសូទ្រនិគម : កូនស្រីមិនឱ្យយូរ គឺក្រោយពីកូនស្រីមានរដូវដំបូងភ្លាម ។

ហើយរយៈពេលនៃការចូលម្លប់នេះមានការឯកភាពគ្នាទេគឺ៖

- ស្រុកស្រែអំបិល ខេត្តកោះកុង រយៈពេលដែលនៅក្នុងម្លប់ហាក់ដូចជាគ្រាន់តែជាឧបកិច្ចប៉ុណ្ណោះ គឺយ៉ាងយូរបំផុតត្រឹមមួយសីល គឺពីសីលមួយទៅសីលមួយទៀត រយៈពេល៧-៨ថ្ងៃ ឬអាចត្រឹមតែ២ថ្ងៃផងក៏មានដែរ ។
- ស្រុកបាធាយ ខេត្តកំពង់ចាម រយៈពេលនៅក្នុងម្លប់ច្រើនវែងជាងនេះ មាន២-៣ខែជាដើម ឬយូរជាងនេះទៀតផង ។
- ស្រុកសូទ្រនិគម ខេត្តសៀមរាប រយៈពេលដែលនៅក្នុងម្លប់គឺមួយខែជាមធ្យម ។

៣. គ្រឿងរណ្ដាប់និងអត្ថន័យនៃគ្រឿងរណ្ដាប់នៃពិធីចូលម្លប់ដែលគេនិយមប្រារព្ធធ្វើនៅតាមខេត្តនីមួយៗ៖

- រណ្ដាប់ទី១ : គឺស្រូវកញ្ចើ រណ្ដាប់នេះពុំមាននាទីអ្វីពិសេសខ្លាំងនៅតំបន់សូទ្រនិគមក៏ពិតមែន តែនៅតំបន់ពីរទៀតនោះគឺគួរឱ្យចាប់អារម្មណ៍ពិតប្រាកដ ។ ក្នុងពិធីកាត់សក់

បង្អក់ឆ្អប ហើយតមកក្នុងពិធីកោរជុក យើងឃើញហើយថាគេឱ្យសាមីខ្លួនអង្គុយនៅលើកញ្ចើនោះក្នុងកិច្ចសំខាន់ៗខ្លះៗ។ នៅទីនេះវិញប្រការដែលគួរឱ្យសង្កេតកាន់តែមានច្រើនទៅទៀត។ ក្រៅពីវត្ថុនានា មានទៀនធូបជាដើមដែលគេដាក់លើស្រូវកញ្ចើនោះ គេមានដាក់ "ត្រល់" (បើនៅស្រុកស្រែអំបិលមានវត្ថុដូចគ្នាដែរ តែគេហៅថា "តក់") មួយទៀត។ ក្នុងត្រល់នោះគេពុំដាក់ស្រូវទេ គឺគេយកអង្ករទៅញាត់ឱ្យពេញ ទើបគេយកក្រដាសអ្វីមួយទៅរុំបិទមាត់ឱ្យជិត។ មិនតែប៉ុណ្ណោះ គេយកចិញ្ចៀនមួយវង់ទៅចងជាមួយគ្នានោះ។ គេសន្មតថាមុននឹងចេញពីម្លប់ បើស្រាយពីក្រដាសមើលទៅឃើញថាអង្ករចុះស្រក មានន័យថាម្ចាស់ខ្លួនបានប្រព្រឹត្តអំពើអនាចារអ្វីមួយពេលដែលនៅក្នុងម្លប់នោះដូចជាមានប្រុសឈ្លោលជាដើម។ នេះជាការឧបកិច្ចសុទ្ធសាធ ព្រោះអង្ករពុំអាចស្រកឡើយ។ ប្រការសំខាន់ទី២ គឺចាស់ទុំមានឪពុកម្ដាយ ឬអាចារ្យជាដើមនិយាយទៅរកស្រូវកញ្ចើនោះហាក់ដូចជាទៅកាន់មនុស្សម្នាក់ឬទៅរកភូតអ្វីមួយ។ តាមពិតទៅគឺគេគិតថាកញ្ចើរណ្ដាប់នេះជាភូតអ្វីមួយមែន ត្បិតគេហៅថា "មេម្លប់" ទោះបីជាដឹងថាមានរូបរាងឬឥតរូបរាងក៏ដោយ។ រាល់កិច្ចសំខាន់ៗអ្វីមួយដែលត្រូវធ្វើ គេតែងតែប្រកាសប្រាប់មេម្លប់ ពោលគឺនិយាយប្រាប់ស្រូវកញ្ចើនោះឱ្យបានដឹងឮសិន។

- រណ្ដាប់ទី២ : គឺកូនចេកនិងកូនអំពៅ។ ថ្វីត្បិតតែនៅស្រុក

បាធាយពុំឃើញមានប្រើ តែនៅស្រែអំបិលនិងស្លូទ្រនិគម គេចាត់ទុកថាជារណ្តាប់មួយដ៏សំខាន់ ។ ចេកនិងអំពៅនេះ ត្រូវដាំនៅក្នុងបន្ទប់កូនស្រីពេលផ្តើមចូលម្លប់ ហើយត្រូវនៅក្នុងម្លប់នោះមួយរយៈពេលដែលកូនស្រីនោះនៅដែរ ។ សព្វថ្ងៃពុំឮគេបកស្រាយរកន័យអ្វីវែងឆ្ងាយទេ គ្រាន់តែគេនិយាយថាស្នងឱ្យកូនស្រីនោះឯង ។ តែយ៉ាងណាក៏ដោយ ចេកនិងអំពៅជានិមិត្តរូបនៃព្រលឹង ។

- រណ្តាប់ទី៣ : គឺត្បាល់ ត្បាល់នេះពុំឃើញមានប្រើទេនៅស្រុកស្លូទ្រនិគម ប៉ុន្តែចំពោះនៅស្រុកពីរទៀតនោះវិញ គេទុកថាសំខាន់ ។ យើងពុំហ៊ានអះអាងថាត្បាល់នៅស្រុកបាធាយមានន័យដូចគ្នានឹងត្បាល់ប្រើនៅស្រែអំបិលឡើយ ត្បិតឃើញយកទៅប្រើនៅក្នុងកិច្ចពីរដែលហាក់ដូចជាមានន័យខុសគ្នា ។ នៅបាធាយគេប្រើត្បាល់ថ្មតូចល្មមសម្រាប់បុកល័ក្តនៅពេលយប់ ចំណែកនៅស្រែអំបិលវិញ ត្បាល់នោះគឺត្បាល់ឈើធំ ដែលធម្មតាគេប្រើសម្រាប់បុកស្រូវជាដើម ដែលពេលនោះគេទុកឧបកិច្ចទម្រាប់ចោះត្រចៀកក្មេងស្រី បន្ទាប់ពីសំពះព្រះអាទិត្យហើយនៅពេលព្រហាម ។ តែទោះជាយ៉ាងនេះក្តី ក៏យើងនៅតែសង្ស័យថា ត្បាល់ទាំងពីរនេះអាចមានន័យអ្វីមួយចូលគ្នាឬស្របគ្នាដែរ ។ បើត្បាល់បុកល័ក្តនោះសម្រាប់តែបុកល័ក្តសុទ្ធសាធ តើចាំបាច់យកចិញ្ចៀនមួយវង់ទៅចងភ្ជាប់ធ្វើអ្វី? រីឯការចោះត្រចៀកវិញ ទោះជាឧបកិច្ចក៏ដោយ ហេតុអ្វីក៏យកតែម

ត្បាល់ធ្វើជាទ្រនាប់? ម្តេចក៏មិនយកវត្ថុរឹងផ្សេង មានផ្រុញជាដើមមកប្រើ? តាមស្មានមើលទៅប្រហែលពុំមែនជាការចៃដន្យឡើយដែលគេប្រើត្បាល់ ព្រោះជាទូទៅ យើងដឹងថាត្បាល់និងអង្រែមានន័យទាក់ទងនឹងភេទ ក៏អាចថាធាតុញីនិងធាតុឈ្មោល ត្បិតពិធីឆ្លងវ័យជាទូទៅតែងតែទាក់ទងនឹងរឿងនេះ។ គួរកុំភ្លេចថា ពេលខ្លះស្លឹកម្លូក៏គេសន្មតថាស្នងឱ្យ "ខ្វាស" នៃមនុស្សស្រីដែរ។ រីឯចិញ្ចៀនវិញ ក៏ពុំខុសអ្វីពីចិញ្ចៀនដែលគេចងភ្ជាប់ទៅនឹងគ្រល់ដែរ គឺសុទ្ធសឹងមានន័យដូចគ្នា។

៤. ពេលនៅក្នុងម្លប់ គេបានប្រកាន់ត្រណមដូចតទៅ៖

- ម្ហូបអាហារដែលទទួលទានហៅថា "បាយបួស" ពុំមានសាច់ ឬត្រីអ្វីឡើយ។
- ក្រៅពីបាយឬបបរ ច្រើនតែសណ្តែក ល្ង សៀង អំបិល បន្លែ និងផ្លែឈើ។
- ហាមឃាត់ការទទួលទានផុតពីថ្ងៃត្រង់ទៅដូចជាព្រះសង្ឃដែរ។
- ការជាំស្លគឺម្ចាស់ខ្លួនធ្វើដោយខ្លួនឯងក្នុងបន្ទប់នោះតែម្តង។
- មិនឱ្យក្មេងនោះប៉ះឬឃើញពន្លឺព្រះអាទិត្យទេ។
- ពេលយប់ ដើម្បីសំអាតរាងកាយប្រចាំថ្ងៃ គប្បីគេចពុំឱ្យមនុស្សប្រុសឃើញខ្លួនឡើយ។

៥. ស្រូវកញ្ចើតំណាងឱ្យមេម្លប់។ រណ្តាប់ស្រូវកញ្ចើនេះមាននាទីចំពោះពិធីចូលម្លប់ដូចតទៅ៖

- ជាអ្នកជួយបំពេញកិច្ចនៅក្នុងពិធីទៅតាមប្រពៃណី ។
- ជួយសម្រេចជាប្រយោជន៍ដល់អ្នកត្រូវធ្វើកិច្ចក្នុងពិធីចូលម្លប់ ។
- ជានិមិត្តរូបដើម្បីផ្សងរកភាពស្អាតស្អំចំពោះអ្នកត្រូវចូលម្លប់ ។
- ជាកសិណឬតំណាងឱ្យមេម្លប់ ដែលមានតួនាទីជាអ្នកទទួលដឹងឮរាល់ការធ្វើកិច្ចការនៃពីធីចូលម្លប់ ។

៦. អត្ថន័យនៃពាក្យឬកន្សោមពាក្យ៖

- មេម្លប់ : គឺជាស្រូវកញ្ចើជាអ្នកតំណាងឱ្យអ្នកបំពេញកិច្ចក្នុងពិធីចូលម្លប់ ហើយហាក់ដូចជាភូតមួយ(ខ្មោច បិសាច) មាននាទីជាអ្នកទទួលដឹងឮរាល់គ្រប់កិច្ចការដែលគេធ្វើកិច្ចក្នុងពិធីចូលម្លប់ ព្រោះអ្នកធ្វើកិច្ចតែងតែប្រកាសប្រាប់មេម្លប់ ពោលគឺនិយាយប្រាប់ស្រូវកញ្ចើនោះឱ្យបានដឹងឮជាមុនសិន ។
- ស្រា : មាននាទីសំខាន់ដោយគេពុំត្រឹមតែច្រួចឱ្យដូនតាពេលដែលគេប្រកាសក្នុងពិធីចូលម្លប់ប៉ុណ្ណោះទេ គឺគេត្រូវតែដកង់ក្រេបម្នាក់បន្តិចៗតៗគ្នា ។ ផុតពីនោះទៅ គេនាំនាងជាម្ចាស់ខ្លួនព្រមទាំងក្មេងស្រីម្នាក់ទៀតដែលកំដរហើយដែលគេឧបកិច្ចជាប្ដីនោះឱ្យមកអង្គុយនៅកណ្ដាលរង្វង់ចាស់ទុំនិងបងប្អូនជិតខាងដែលមកជួយដឹងឮ ។ ម្ចាស់ខ្លួនក៏ត្រូវតែក្រេបស្រា ចំណែកក្មេងស្រីកំដរនោះក៏គេចពុំបានដែរ ។ ស្រានៅទីនេះពុំមានន័យថាជាភេសជ្ជៈធម្មតា

ឡើយ ហើយការដែលច្រូចស្រាឱ្យខ្មោចផងនិងមនុស្សផឹកខ្លួនឯងផងនោះ ជាការត្រូវរំរូវដឹងឮព្រមព្រៀងជាមួយគ្នារវាងមនុស្សនិងខ្មោច។ ដូច្នោះហើយបានជាពុំមាននរណាគេចមិនផឹកស្រាបានក្នុងកិច្ចនេះ។

- ស្លឹកម្លូ : គេសន្មតថាស្នងឱ្យ "ខ្នាស" ឬអង្គជាត ឬកេរភេទនៃមនុស្សស្រី។

៧. ចំពោះប្រពៃណីចូលម្លប់របស់ជនជាតិខ្មែរខ្ញុំយល់ថាជាការបង្ហាញពីវប្បធម៌ប្រពៃណីជាតិខ្មែរ ដែលបុព្វបុរសបានបន្សល់ទុកតាំងពីបុរាណកាលមកម្ល៉េះ។ វាធ្វើឱ្យយើងស្គាល់ពីអត្តសញ្ញាណជាតិនិងមានមោទនភាពចំពោះវប្បធម៌ជាតិដែលពុំមែនចម្លងពីជាតិសាសន៍ណាមួយឡើយ។

មេរៀនទី ៧

ប្រពៃណីទំនៀមទម្លាប់

ប្រពៃណីខ្មែរនាសម័យអាណានិគមនិយម

សំណួរ

១. ចូរអ្នកបង្ហាញពីអត្ថន័យសំខាន់ៗដែលទាក់ទងនឹងប្រពៃណីទំនៀមទម្លាប់ខ្មែរ :

- តួនាទីសាមីខ្លួនខាងប្រុសមុនពេលមង្គលការ ។
- តួនាទីឪពុកម្ដាយខាងប្រុស ខាងស្រីមុនពេលមង្គលការ ។

២. តើទស្សនៈរបស់ពូស្វាយមីងពតអាចចាត់ទុកជាទស្សនៈតាងឱ្យមាតាបិតាខ្មែរបានដែរឬទេ? ព្រោះអ្វី? ហើយទស្សនៈនេះជាទស្សនៈវិជ្ជមាន ឬអវិជ្ជមាន?

៣. បើតាមទស្សនៈរបស់អ្នកនិពន្ធបានបង្ហាញឱ្យឃើញពីផ្លូវអាណាចក្រនិងពុទ្ធចក្រ ។ តើការបង្ហាញបែបនេះបានជះឥទ្ធិពលទៅលើផ្នត់គំនិតខ្មែរយ៉ាងណាខ្លះ? ហេតុអ្វី?

៤. បើផ្អែកទៅតាមដំណើររឿងនេះ គេអាចចាត់ទុកជាអក្សរសិល្ប៍បែបអ្វី? ចូរអ្នករកអំណះអំណាងគាំទ្រ ។

៥. ចូរបង្ហាញពីលក្ខណៈជាតិ លក្ខណៈមនុស្ស លក្ខណៈសង្គម តាមរយៈរឿងខាងលើនេះ ។

៦. ចូរអ្នកធ្វើការសិក្សាពីសង្គមបរិយាកាស និងគំនិតអ្នកនិពន្ធក្នុងការលើកយកតថភាពនាសម័យអាណានិគមមកឆ្លុះបញ្ចាំង ។

ចម្លើយ

១. អត្ថន័យសំខាន់ៗដែលទាក់ទងនឹងប្រពៃណីទំនៀមទម្លាប់ខ្មែរ ៖

- តួនាទីសាមីខ្លួនខាងប្រុសមុនពេលមង្គលការ : កូនប្រុសត្រូវទៅនៅបម្រើផ្ទះកូនស្រីរហូតដល់ថ្ងៃរៀបការ ។
- តួនាទីឪពុកម្តាយខាងប្រុស ខាងស្រីមុនពេលមង្គលការ ៖

+ **ម្ដាយឪពុកខាងប្រុស**

- ចាត់មនុស្សស្រីម្នាក់ មិនអភ័ព្វគូឱ្យចូលចែចូវ ។
- រកហោរាមើលវេលាល្អទៅស្តីដណ្ដឹងកូនស្រីលោកមេបា
- បន្ទាប់មកពឹង (អ្នកផ្លូវចៅមហា) ឱ្យទៅស្ដីដណ្ដឹងកូនស្រីលោកមេបា ដោយមានស្លា ម្លូ និងរណ្ដាប់ផ្សេងៗ ព្រមទាំងមាននំចំណី ផ្លែឈើកំដរដៃ គ្រឿងមាសពេជ្រ និងសម្លៀកបំពាក់ទៅជូនខាងស្រី ហើយនាំកូនប្រុសទៅជាមួយផង ។
- អញ្ជើញញាតិ (យាយតា មាមីង បងប្អូន...) ឱ្យមកជួយដឹងឮក្នុងការស្ដីដណ្ដឹងនេះផង ។
- រៀបចំជំនូនជូនលោកមេបាខាងស្រីឱ្យសមស្របតាមឋានៈខ្លួននិងជំនួង ។

+ **ម្ដាយឪពុកខាងស្រី**

- រៀបចំផ្ទះសំបែងរបស់ខ្លួនឱ្យបានសមរម្យ

• អញ្ជើញចាស់ព្រឹទ្ធាចារ្យណាម្នាក់មកធ្វើជា "លោក មេបា" ឱ្យធ្វើជាតំណាងនិយាយជាមួយខាងប្រុស (អ្នកផ្លូវចៅមហា)។

• អញ្ជើញភ្ញៀវដែលត្រូវអញ្ជើញ ដូចជាជីដូនជីតា មា មីង បងប្អូន.. ឱ្យសមតាមកាលៈទេសៈនិងធនធាន។

• រៀបភោជនាហារជូនភ្ញៀវពិសា។

+ **ម្តាយឪពុកទាំងសងខាង** : បន្ទាប់ពីស្តីដណ្តឹងរួចរាល់ហើយគេត្រូវរកអាចារ្យគន់គូរកថ្ងៃពេលារៀបការ។ អ្នកផ្លូវត្រូវយកក្រដាសកំណត់ពេលវេលានិងរណ្តាប់ទៅជូនមេបាខាងស្រី រួចធ្វើពិធីស៊ីស្លាកំណត់។

• នៅទីបញ្ចប់អ្នកផ្លូវសុំឱ្យមេបាបង្ហាប់គ្រឿងបណ្ណាការសព្វសារពើ ដែលត្រូវជូននិងប្រើប្រាស់ក្នុងឱកាសធ្វើមង្គល។

២. ទស្សនៈរបស់ពូស្វាយមីងពតអាចចាត់ទុកជាទស្សនៈតាងឱ្យមាតាបិតាខ្មែរបាន ព្រោះជាទស្សនៈដែលផ្តល់សិទ្ធិសេរីភាពឱ្យកូនស្រីក្នុងការរើសគូស្រករដោយខ្លួនឯង គាត់មិនបង្ខិតបង្ខំឱ្យកូនរៀបការតាមចិត្តគាត់ឡើយ។ នេះជាទស្សនៈដែលត្រូវបានគេទទួលស្គាល់ជាទូទៅនៅសម័យបច្ចុប្បន្ន។

ហើយទស្សនៈនេះយើងចាត់ទុកជាទស្សនៈវិជ្ជមាន។

៣. តាមទស្សនៈរបស់អ្នកនិពន្ធបានបង្ហាញឱ្យឃើញពីផ្លូវអាណាចក្រនិងពុទ្ធចក្រ។ ការបង្ហាញបែបនេះគឺចង់ឆ្លុះបញ្ចាំងឥទ្ធិពលនៃជំនឿដែលជិតជាប់ក្នុងផ្នត់គំនិតប្រជាជនខ្មែរ។

+ **ការបង្ហាញតាមផ្លូវពុទ្ធចក្រគឺ៖**

- គ្មានជំនឿលើខ្លួនឯង (ជឿលើព្រេងវាសនា)
- មានបាបកម្មពីជាតិមុន (សំដីអាចារ្យឆេង)
- អស់សង្ឃឹមក្នុងជីវិតរំលឹកដល់គុណបុណ្យព្រះរតនត្រៃ (តាង៉ែត យាយអ៊ុក នៅពេលយន្តហោះទម្លាក់គ្រាប់បែប នៅវត្តប្រលោម...)

+ ការបង្ហាញតាមផ្លូវអាណាចក្រគឺ៖

- មិនត្រូវអណ្តែតអណ្តូងនឹងរឿងមិនពិត
- ជាតិមុនកើតជាអ្វី ហើយជាតិក្រោយជាអ្វី
- រាស្ត្រក្រីក្រសព្វថ្ងៃ គឺត្រូវពួកបារាំង ជប៉ុនជិះជាន់...

+ ការបង្ហាញផ្លូវទាំងនេះ គឺអ្នកនិពន្ធចង់ផ្លាស់ប្តូរផ្នត់គំនិតប្រជារាស្ត្រខ្មែរឱ្យងាកមករកផ្លូវអាណាចក្រឱ្យបានច្រើន គឺយល់ពីមូលហេតុនៃទុក្ខលំបាករបស់ខ្លួន ជឿលើសមត្ថភាពរបស់ខ្លួន ជាពិសេសត្រូវចេះរួបរួមសាមគ្គីដើម្បីកម្ចាត់សត្រូវដែលបំផ្លាញប្រទេសជាតិ ។

៤. បើផ្អែកទៅតាមដំណើររឿងនេះ គេអាចចាត់ទុកជាអក្សរសិល្ប៍ទំនើប បែបប្រលោមលោកខេមរនិយម ព្រោះដំណើររឿងឆ្លុះបញ្ចាំងពីតថភាពប្រជាជនខ្មែរសម័យអាណានិគមបារាំ-ជប៉ុន ។

៥. បង្ហាញពី ៖

+ លក្ខណៈជាតិ

- ខ្មែរគោរពពុទ្ធសាសនា ។
- ប្រពៃណីមុនរៀបការ កូនប្រុសត្រូវទៅបម្រើផ្ទះកូនស្រី ។
- ខ្មែរប្រើរទេះគោជាយានជំនិះ ។

- ពេលមានអាសន្ន ប្រជាជនខ្មែរតែងបន់ស្រន់ "ព្រះពុទ្ធ ព្រះធម៌ ព្រះសង្ឃ" ឱ្យជួយ ។

+ **លក្ខណៈមនុស្ស**

- លីមជាមនុស្សមានទស្សនៈជឿនលឿន មិនផ្តេកផ្តួលលើព្រេងវាសនា ។ ពោលគឺរាល់សកម្មភាពនិងដំណើររឿងជារបស់មនុស្សខ្មែរ ។
- បញ្ហាដែលចោទឡើងក្នុងរឿងបណ្តាលមកពីបញ្ហាស្នេហា ។ លីមត្រូវឃ្លាតឆ្ងាយពីស្រុកក៏ព្រោះស្នេហា ឯនាងហេងត្រូវរត់គេចពីស្រុកកំណើតមកភ្នំពេញ ក៏ព្រោះតែស្នេហា ។

+ **លក្ខណៈសង្គម**

- ពូស្វាយមីងពតតំណាងឱ្យឪពុកម្តាយដែលចេះផ្តល់សិទ្ធិឱ្យកូនក្នុងការជ្រើសរើសគូស្រករ ។
- ប្រទេសខ្មែរស្ថិតក្រោមអាណានិគមនិយមបារាំង-ជប៉ុន ។ ស្ថានភាពសេដ្ឋកិច្ចជាតិមានលក្ខណៈអន់ថយ ជីវភាពប្រជាជនមានការខ្វះខាតយ៉ាងខ្លាំង ។
- ការគ្រប់គ្រងសេដ្ឋកិច្ច និងរដ្ឋបាលប្រទេសជាតិ ស្ថិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់ពួកអាណានិគមនិយម ។

៦. សង្គមបរិយាកាសនៃរឿងប្រព្រឹត្តទៅនៅសម័យអាណានិគមនិយមបារាំង-ជប៉ុន និងការលុកលុយនៃពួកចក្រពត្តិអាមេរិក ។ ប្រជាជនខ្មែររស់នៅដោយវេទនា ព្រោះជីវភាពក្រីក្រ ។ អ្នកខ្លះត្រូវព្រាត់ប្រាសគ្នាដោយសារកំណែននៅពោធិចិនតុង និងដោយការទម្លាក់គ្រាប់បែក ។ អ្នកកាន់អំណាចសុទ្ធតែជាពួកវណ្ណៈជិះ

ជាន់ តាំងពីពួកមហាអំណាចជាស៊ីសជប៉ុន បារាំង អាមេរិកាំង និងរដ្ឋអំណាចខ្មែរក្នុងស្រុក ពួកគេគិតតែពីបុណ្យសក្តិ អំណាច និងការសប្បាយផ្តាល់ខ្លួនតែប៉ុណ្ណោះ ។

គំនិតអ្នកនិពន្ធក្នុងការលើកយកតថភាពនាសម័យអាណានិគមមកឆ្លុះបញ្ចាំង ក្នុងបំណង៖

- ឱ្យចេះស្វែងរកបុព្វហេតុពិតនៃទុក្ខវេទនារបស់ប្រជាជនកម្ពុជា ។
- ឱ្យមានស្មារតីសុទិដ្ឋិនិយម មានសម្បជញ្ញៈចំពោះជាតិ ។
- ឱ្យកូនខ្មែរមានកំហឹងឈឺចាប់ ចំពោះពួកអាណានិគម និងអំពើពុករលួយ ជិះជាន់ពីសំណាក់អ្នក មានអំណាចបុណ្យសក្តិ មាសប្រាក់មកលើរាស្ត្រខ្មែរគួរឱ្យអណោចអធម ហើយក្រោកឈរឡើងដើម្បីទាមទារសិទ្ធិសេរីភាព ក្នុងការរស់នៅប្រកបដោយសុភមង្គល ។

នៅពេលស្លាប់

សំណួរ

១. តាមប្រពៃណីនៃការស្លាប់ តើជនជាតិខ្មែរបានរៀបចំពិធីជាប៉ុន្មានដំណាក់? អ្វីខ្លះ?

២. តើគេនិយមធ្វើអ្វីខ្លះ?

ក. មុនពេលស្លាប់?

ខ. ពេលស្លាប់?

គ. ក្រោយពេលស្លាប់?

៣. ចូរអ្នកបង្ហាញពីអត្ថន័យនៃ "កោដ្ឋ" ក្នុងទំនៀមទម្លាប់ខ្មែរ ។

៤. តើការប្រើទង់ព្រលឹងមានអត្ថន័យយ៉ាងណាខ្លះចំពោះអ្នកស្លាប់? ចូរបង្ហាញ ។

៥. តើពិធីរំលាយសព មានចំណុចសំខាន់ៗអ្វីខ្លះគួរកត់សម្គាល់?

៦. ចូរអ្នករកលក្ខណៈជាតិតាមរយៈប្រពៃណីនៅពេលស្លាប់ ។

៧. តើការធ្វើពិធីបុណ្យឱ្យអ្នកស្លាប់នៅសម័យចេនឡា និងសម័យអង្គរមានលក្ខណៈយ៉ាងណាខ្លះ?

៨. តើអត្ថបទនេះបានផ្តល់តម្លៃអប់រំយ៉ាងណាខ្លះចំពោះអ្នក?

ចម្លើយ

១. តាមប្រពៃណីនៃការស្លាប់ ជនជាតិខ្មែរបានរៀបចំពិធីជាបីដំណាក់គឺ ៖

- ពេលជិតស្លាប់ (ពិធីសូត្រធម៌)
- ពេលស្លាប់ (ពិធីបុណ្យសព)
- ក្រោយពេលស្លាប់ (ពិធីរំលឹកវិញ្ញាណក្ខន្ធ)

២. ពិធីផ្សេងៗ

ក. មុនពេលស្លាប់

- គេនិមន្តព្រះសង្ឃ៤អង្គ ឬ១អង្គក៏បាន មកសូត្រធម៌ឱ្យអ្នកជំងឺជិតស្លាប់ ។ គេត្រូវរកអាចារ្យម្នាក់នៅជួយមើលខុសត្រូវរហូតដល់ដង្ហើមចុងក្រោយ ។

. បងប្អូនកូនចៅមកសុំខមាទោស

. អ្នកជំងឺទន្ទេញធម៌ " ពុទ្ធោ អរហំ " ដោយតាំងស្មារតីឱ្យនឹងនឹកទៅរកអំពើល្អដែលខ្លួនបានធ្វើកន្លងមក ។

. គេនាំគ្នារៀបគ្រឿងបន្ទុងនិងប្រដាប់ប្រដាផ្សេងៗបង្ហាញអ្នកជំងឺ ។

- អាចារ្យលញ់ទៀនកល្ប ទៀនគោល ធ្វើស្លាត្រូយ ទង់ព្រលឹង និងសុពារបាត៦សន្លឹក ។

- ពេលជិតដាច់ខ្យល់ ឬពេលស្លាប់គេដុតទៀនកល្ប

- គេដាក់ទង់ព្រលឹងនៅក្បាលគ្រែអ្នកជំងឺ ព្រោះគេមានជំនឿថាពេលមនុស្សស្លាប់ទៅ ទង់ព្រលឹងនឹងទ្រព្រលឹងរហូតដល់ចាប់កំណើតថ្មី ។

- នៅជុំវិញអ្នកជំងឺមានចងសំពត់ស៤ ព្រះបត់ ។

ខ. ពេលស្លាប់

- អាចារ្យចូលទៅបិទភ្នែក និងមាត់ធ្មេញ ហើយយកសុពារ

បាតទាំង៦សន្លឹកមកដាក់តាមកន្លែងដែលត្រូវដាក់ ។

- អុជទៀនកល្បដាក់ក្បាលគ្រែ ទៀនគោល៥ដើម អុជក្បែរក្បាលស្មានិងជើង។ ទៀនកល្បនៅក្បាលគ្រែ ត្រូវជំនួសដោយចង្កៀងប្រេងកាតវិញ ។
- រៀបទៀនត្បូង ស្រូវពន្លៃមួយល្អី ប្រាក់១បាត សំពត់ស៥ហត្ថ ចេកទុំ១ស្និត ដាក់ចុងជើង
- ខាងក្រោមកន្លែងតំកល់ គេដាក់ដុំថ្ម១ដុំ ទឹកមួយក្អម
- ផោតទង់ក្រពើនៅមុខផ្ទះសព ដើម្បីជាសញ្ញាថាមានមនុស្សស្លាប់ថ្មីៗ
- លើកខ្មោចចំអាសទឹកដោយលាងទឹកអប់ សិតសក់ "ទៅមុខបីដង ទៅក្រោយបីដង" ជានិមិត្តរូបនៃការវិលកើតស្លាប់របស់មនុស្ស ។
- យកសំពត់ស ៤ហត្ថ ទៅស្លៀកអោយខ្មោច រួចចងខ្សែបាសចងត្រង់ក កដៃ និង កជើង ។
- យកប្រាក់កាក់ឬចិញ្ចៀនមាសទៅដាក់ក្នុងមាត់ (បង់មាត់) ជានិមិត្តថាពេលស្លាប់មនុស្សយកអ្វីមិនបានទេ សូម្បីតែ១កាក់ ក៏យកមិនបានផង ។
- យកកំណាត់សំពត់ប្រវែង១ចំអាម៤ជ្រុងគ្របមុខខ្មោច រួចលើកដាក់លើស្នប "សំពត់រុំខ្មោចប្រវែង១២ហត្ថ"។ រួចគេចងខ្សែបាសម្តងទៀត ទើបលើកដាក់ក្តារមឈូស។ គេនិមន្តព្រះសង្ឃបង្សុកូល។ រយៈពេលតំកល់សពអាស្រ័យ

ទៅលើធនធានរបស់គ្រួសារ យូរ ឬឆាប់ ពុំមានកំណត់ឡើយ ។

- ពិធីរំកិលសពចេញពីទីតំកល់
  - ០ បង្វិលពពិលពាជុំ ជុំវិញមឈូស
  - ០ យកទឹកក្នុងក្អមស្រោចរំងាប់ដុំថ្ម រួចទម្លាក់ចោលទៅដីទាំងដុំថ្ម ទាំងក្អមទឹក ជានិមិត្តរូបនៃការបែកធ្លាយរូបរាងកាយ ។
- ពិធីដង្ហែសព
  - ០ ព្រះសង្ឃអភិធម្ម
  - ០ ព្រះសង្ឃមាតិកា
  - ០ អាចារ្យយោគីកាន់ទង់ព្រលឹង
  - ០ ភ្លេងខ្មោចលេងកំដរ (បើសិនជាមាន)
  - ០ អ្នកប្រាចលាជ (ក្មេងស្រីស្លៀកសពាក់ស) បាចលាជទៅឆ្វេងទៅស្ដាំ ដោយទន្ទេញធម៌បណ្ដើរ និងមើលទៅមុខជានិច្ច ។ (គ្រាប់លាជតំណាងឆ្អឹងដែលរាយប៉ាយលើដី) ។
  - ០ អ្នកបួសមុខភ្លើង ក្មេងប្រុសកោរសក់ ពានាស មានខ្សែស្បូវភ្លាំងរុំជុំវិញក្បាល តភ្ជាប់រហូតដល់មឈូស ។ នេះជានិមិត្តរូបជីវិតមនុស្សបន្តគ្នាដូចខ្សែច្រវាក់ ។ ការបួសមុខភ្លើងជាការតបស្នងសងគុណដល់អ្នកស្លាប់ ។
  - ០ អ្នកភ្លុក (អ្នកដុតខ្មោច) ៤នាក់សែងមឈូសយកជើងទៅមុខ ។ (សព្វថ្ងៃគេដាក់ក្នុងរថយន្ត) ។
  - ០ អ្នកទទួលទៀនត្បូង(ធម្មតាជាអ្នកជិតស្និទ្ធនឹងសាកសព)

○ គ្រួសារ ញាតិមិត្តរបស់សព ដង្ហែតាមក្រោយ ។

- ទៅដល់ប៉ាឆា
  ○ ដង្ហែប្រទក្សិណបីជុំប៉ាឆា ជាឧត្តរាពតិ (ពីខាងឆ្វេងនៃប៉ាឆា) រួចដាក់មឈូសលើជើងថ្ករ យកក្បាលទៅទិសខាងលិច ។
  ○ បើកគម្របមឈូស អាចារ្យបើកស្នប បើកកន្សែងគ្របមុខ កូនចៅយកកន្សែងនេះឡើង ដើម្បីបានសេចក្ដីសុខសិរីសួស្ដី ។
  ○ កាត់ចំណងខ្សែបាស រួចនិមន្តព្រះសង្ឃបង្សុកូល ។
  ○ ញាតិមិត្តយកផ្កា ទៀន ធូប ទៅដាក់លើសព សូមខមាទោសជាចុងក្រោយ ។
  ○ អាចារ្យយោគី និងអ្នកភ្លុក៤នាក់យកចន្លុះ១ដើមម្នាក់ដើរព័ទ្ធជុំវិញមឈូសពាជុំ ។ រួចអាចារ្យដុតភ្លើងបូជាសព

ចំពោះបច្ចុប្បន្ន អ្នកខ្លះ ពិសេសអ្នករាជការ គេនិយមថ្លែងសុន្ទរកថាស្ដីពីជីវប្រវត្តិ និងវិយោគកថា ដើម្បីសំដែងពីទុក្ខសោកស្ដាយរបស់ញាតិមិត្ត... ។

- ពេលភ្លើងកំពុងឆេះ
  ○ បំបួសអ្នកបួសមុខភ្លើង (សឹកវិញនៅពេលបូជារួច)
  ○ ទេសនាមុខភ្លើង
- ពេលសពឆេះអស់
  ○ អ្នកភ្លុកយកសំពត់គ្របមឈូស ចោលរំលងភ្លើង៣ដងដើម្បីរំងាប់ចង្រៃឧបទ្រព្យ

- ០ យោគីយកទឹកមន្ត (ទឹកសំបួរ) មួយផ្តិល អ្នកភ្ជុកកាន់ក្អមទឹកមួយដើរប្រទក្សិណពាជុំដូចមុនហើយរំលត់ភ្លើង ។
- ០ បាចគ្រាប់ស្រូវ ល្ងរ...លើគំនរធ្យូងដើម្បីប្រារព្ធពិធីប្រែរូប (នេះជាសំណាបនៃជីវិត) ។ ពិធីប្រែរូបប្រព្រឹត្តទៅបីដង ។
- ០ គ្រួសារសពរើសធាតុមកលាងនឹងទឹកម្ទូរ ទឹកសំបួរមាសនិងទឹកដូងខ្ចី ។ ពេលរើសបើអ្នកណារើសបានកាក់ ឬធ្មេញចាត់ទុកជាអ្នកមានសំណាង ត្រូវថែរក្សាឱ្យបានល្អ
- ០ យកធាតុដាក់ក្នុងកោដ្ឋ រួចយកទៅដាក់ក្នុងផ្ទះ ឬវត្ត ឬចេតិយ ។
- ០ វេលាយប់និមន្តព្រះសង្ឃសូត្រមន្តទេសនា បញ្ចូនមគ្គផល ។ ព្រឹកឡើងយកចង្ហាន់ទៅប្រគេនលោកបញ្ចប់ពិធី ។

គ. ក្រោយពេលស្លាប់ កូនចៅ ឬសាច់ញាតិនៃសពធ្វើបុណ្យរំលឹកវិញ្ញាណក្ខន្ធ ៖

- គម្រប់៧ថ្ងៃ ឬ១០០ថ្ងៃ
- គម្រប់មួយខួប គេធ្វើបុណ្យឧទ្ទិសកុសលឱ្យទៀតដូចមុន ពិធីនេះអាចធ្វើរៀងរាល់ឆ្នាំ ទៅតាមលទ្ធភាពគ្រួសារ ។

៣. អត្ថន័យនៃ "កោដ្ឋ" ក្នុងទំនៀមទម្លាប់ខ្មែរ ៖

- "កោដ្ឋ" : ជង្រុក ។ របស់សម្រាប់ដាក់សព, ដាក់ធាតុ ។
- កោដ្ឋ មានពីរខ្នាត ៖ ខ្នាតធំសម្រាប់ដាក់សព ឯខ្នាតតូចសម្រាប់ដាក់អដ្ឋិធាតុ ។ សពដែលដាក់ក្នុងកោដ្ឋបានទាល់តែបុគ្គល

ជាព្រះមហាក្សត្រ ព្រះមហាក្សត្រិយានី ឬមន្ត្រីទាំងឡាយដែលមានឋានន្តរសក្តិជាសម្តេច ឬស្មើនឹងសម្តេច។ ចំណែកប្រជាជនប្រើកោដ្ឋតូចៗដាក់អដ្ឋិធាតុបាន។

៤. ការប្រើទង់ព្រលឹងមានអត្ថន័យថា អ្នកស្លាប់ទៅទង់ព្រលឹងនេះឯងនឹងទ្រព្រលឹងរហូតដល់ពេលចាប់ភពថ្មី។

៥. ពិធីរំលាយសព មានចំណុចសំខាន់ៗគួរកត់សម្គាល់ដូចតទៅ៖

- ទៅដល់ប៉ាឆា
  - ដង្ហែប្រទក្សិណបីជុំប៉ាឆា ជាឧត្តរាពតិ (ពីខាងឆ្វេងនៃប៉ាឆា) រួចដាក់មឈូសលើជើងថ្កុរ យកក្បាលទៅទិសខាងលិច។
  - បើកគម្របមឈូស អាចារ្យបើកស្នប បើកកន្សែងគ្របមុខ កូនចៅយកកន្សែងនេះឡើង ដើម្បីបានសេចក្តីសុខសិរីសួស្តី។
  - កាត់ចំណងខ្សែបាស រួចនិមន្តព្រះសង្ឃបង្សុកូល។
  - ញាតិមិត្តយកផ្កា ទៀន ធូប ទៅដាក់លើសព សូមខមាទោសជាចុងក្រោយ។
  - អាចារ្យយោគី និងអ្នកភ្លុក៤នាក់យកចន្លុះដើមម្នាក់ ដើរព័ទ្ធជុំវិញមឈូសពាជុំ។ រួចអាចារ្យដុតភ្លើងបូជាសព

ចំពោះបច្ចុប្បន្ន អ្នកខ្លះ ពិសេសអ្នករាជការ គេនិយមថ្លែងសុន្ទរកថាស្តីពីជីវប្រវត្តិ និងវិយោគកថា ដើម្បីសំដែងពីទុក្ខសោកស្តាយរបស់ញាតិមិត្ត...។

- ពេលភ្លើងកំពុងឆេះ

○ បំបួសអ្នកបួសមុខភ្លើង (សឹកវិញនៅពេលបូជារួច)
○ ទេសនាមុខភ្លើង
- ពេលសពឆេះអស់
○ អ្នកភ្លកយកសំពត់គ្របមឈូស ចោលរំលងភ្លើងពាដង ដើម្បីរំងាប់ចង្រៃឧបទ្រព្យ
○ យោគីយកទឹកមន្ត (ទឹកសំបួរ) មួយផ្តិល អ្នកភ្លកកាន់ក្អមទឹកមួយដើរប្រទក្សិណពាជុំដូចមុន ហើយលត់ភ្លើង ។
○ បាចគ្រាប់ស្រូវ ល្ងរ...លើគំនរធ្យូងដើម្បីប្រារព្ធពិធីប្រែរូប (នេះជាសំណាបនៃជីវិត) ។ ពិធីប្រែរូបប្រព្រឹត្តទៅបីដង ។
○ គ្រួសារសពរើសធាតុមកលាងនឹងទឹកម្ទូរ ទឹកសំបួរមាស និងទឹកដូងខ្ចី ។ ពេលរើសបើអ្នកណារើសបានកាក់ ឬ ធ្មេញចាត់ទុកជាអ្នកមានសំណាង ត្រូវថែរក្សាឱ្យបានល្អ
○ យកធាតុដាក់ក្នុងកោដ្ឋ រួចយកទៅដាក់ក្នុងផ្ទះ ឬវត្ត ឬ ចេតិយ ។
○ វេលាយប់និមន្តព្រះសង្ឃសូត្រមន្តទេសនា បញ្ជូនមគ្គផល ។ ព្រឹកឡើងយកចង្ហាន់ទៅប្រគេនលោកបញ្ចប់ពិធី ។

៦. លក្ខណៈជាតិតាមរយៈប្រពៃណីនៅពេលស្លាប់ ៖
- ខ្មែរនិយមយកសាកសពទៅបូជា.
- ខ្មែរប្រើតន្ត្រីកំដរតាំងពីកើតរហូតដល់ស្លាប់ (ភ្លេងពិណ-ពាទ្យ ភ្លេងក្លងខែក...)

- នឹកអាលោះអាល័យដល់បុគ្គលដែលស្លាប់ទៅ (យំ)
- ឬសមុខភ្លើង កោរសក់ ស្លៀកសពាក់ស កាន់ទុក្ខ
- ប្រារព្ធពិធីបុណ្យខួបដើម្បីរំលឹកវិញ្ញាណក្ខន្ធ (៧ថ្ងៃ ១០០ ថ្ងៃ ១ឆ្នាំ...)

៧. ការធ្វើពិធីបុណ្យឱ្យអ្នកស្លាប់នៅសម័យចេនឡា និងសម័យអង្គរ មានលក្ខណៈដូចតទៅ ៖

+ **នៅសម័យចេនឡា**

- ការរំលាយសព
  - បូជា រួចយកធាតុដាក់ក្នុងកោដ្ឋ ហើយបោះចោលក្នុងទឹកជ្រៅ
  - យកទៅដាក់ចោលក្នុងព្រៃឱ្យសត្វស៊ី
- កាន់ទុក្ខដោយ :
  - កោរសក់ ហើយយំស្រែកយ៉ាងខ្លាំង
  - អត់បាយអស់រយៈពេល៧ថ្ងៃ

+ **នៅសម័យអង្គរ**

- ការរំលាយសព
  - រុំសពនឹងកន្ទេល និងក្រណាត់ រួចសែងយកទៅចោលក្នុងព្រៃស្ងាត់ ទុកឱ្យសត្វស៊ី ។
  - បូជាភ្លើង
- កាន់ទុក្ខគ្មានស្លៀកពាក់សទេ គ្រាន់តែកោរសក់ ឬកាត់សក់ចំពោះស្រី ។

៨. អត្ថបទនេះបានផ្តល់តម្លៃអប់រំដូចតទៅ ៖

- ឱ្យដឹងពីប្រពៃណីទំនៀមទម្លាប់ខ្មែរនៅក្នុងពិធីបុណ្យនីមួយៗ។
- ឱ្យចូលរួមថែរក្សាប្រពៃណីពីបុរាណកុំឱ្យបាត់បង់។
- ឱ្យចេះដឹងគុណអ្នកមានគុណ។

ពិធីចម្រើនអាយុ

សំណួរ

១. តើអ្វីទៅដែលហៅថាពិធីចម្រើនអាយុ?

២. តើការធ្វើពិធីចម្រើនអាយុភាគច្រើនគេត្រូវធ្វើឱ្យមនុស្សវ័យណា? ហើយគេប្រារព្ធធ្វើពិធីនេះឡើងដើម្បីអ្វី?

៣. តើពិធីចម្រើនអាយុនេះ ទាមទារឱ្យតែអ្នកជិតស្និទ្ធ(សាច់ឈាមបង្កើត) ជាអ្នកផ្តើមប្រារព្ធជូនចំពោះសាមីពិធី ឬក៏អ្នកដទៃបំពេញកិច្ចនេះជូនបានដែរ? ហេតុអ្វី?

៤. ចូរអ្នកកំណត់អត្ថន័យនៃ៖

- បុណ្យបច្ច័យបួន
- ឆាកមហាបង្សុកូល
- ចន្ទសុក្រគិរីសូត្រ

៥. តើពិធីចម្រើនអាយុនិងពិធីបុណ្យខួបថ្ងៃកំណើតដូចគ្នាដែរឬទេ? ចូរពន្យល់ ។
៦. ចូរអ្នកធ្វើការឆ្លុះបញ្ចាំងពីចំណុចសំខាន់ៗដែលជាគំនិតអ្នកនិពន្ធមានក្នុងអត្ថបទនេះ ។
៧. តាមរយៈពិធីចម្រើនអាយុនេះ ចូរអ្នកបង្ហាញឱ្យឃើញពីអត្ត-សញ្ញាណជាតិខ្មែរ ។

ចម្លើយ

១. ដែលហៅថាពិធីចម្រើនអាយុគឺជាពិធីមួយដែលគេឧបកិច្ចថា សាមីពិធីដែលច្រើនជាមនុស្សចាស់នោះខ្លាចស្លាប់ ហើយកើតជាថ្មីវិញ ក្នុងបំណងឱ្យអ្នកនោះរស់បានយូរតទៅទៀត និងជាពិធីដែលធ្វើឡើងដើម្បី "លើករាសី" សម្រាប់ឆ្នាំថ្មីផងដែរ ។
២. ធ្វើពិធីចម្រើនអាយុ គេច្រើនធ្វើជូនមនុស្សដែលមានវ័យចំណាស់ ដើម្បីចម្រើនអាយុកាលដែលថាបុគ្គលដែលជាមាតាបិតា ជីដូនជីតា ក្នុងបំណងជាកិច្ចដឹងគុណផងដែរ ។ ប៉ុន្តែពិធីនេះធ្វើបានគ្រប់វ័យនិងវណ្ណៈមនុស្ស ហើយមិនចាំបាច់គោរពតាមថ្ងៃខែឆ្នាំកំណើតឡើយ គឺច្រើនធ្វើពេលចូលឆ្នាំ ដោយអាចមុនមួយថ្ងៃ ឬថ្ងៃទី៣ ។
៣. ពិធីចម្រើនអាយុនេះ មិនទាមទារឱ្យតែអ្នកជិតស្និទ្ធ(សាច់ឈាមបង្កើត) ជាអ្នកប្រារព្ធជូនចំពោះសាមីពិធី អ្នកដទៃក៏អាចបំពេញកិច្ចនេះជូនសាមីពិធីបានដែរ ព្រោះបុគ្គលដែលគេធ្វើពិធីជូនក៏ជាចាស់ទុំ ជាចាស់ព្រឹទ្ធាចារ្យដែលគេគ្រប់គ្នាគោរពស្រឡាញ់នៅភូមិស្រុករបស់គេ ។
៤. អត្ថន័យនៃ៖

- **បុណ្យបច្ច័យបួន** ៖ គឺក្នុងន័យថាសាមីពិធីស្លាប់ហើយកើតវិញដោយគេរៀបចំបន្ទុំងសម្រាប់ព្រះសង្ឃទស់ ហើយក៏មានពិធីស្រោចទឹកជូនសាមីពិធី ។
- **ឆាកមហាបង្សុកូល** ៖ គឺរៀបរាប់អំពីដំណើរជីវិតរបស់មនុស្សដែលមានការចាប់បដិសន្ធិនិងការកើតតាមរយៈព្រះសង្ឃឆាកទាញសំពត់ដែលគេគ្របពីលើសាមីពិធីឱ្យលេចខ្លួនឡើង ប្រៀបបីដូចជាកើតឡើងវិញ ។
- **ចន្ទសុក្រគិរីសូត្រ** ៖ គឺរៀបចំវត្ថុឧបកិច្ចផ្សេងៗមានមឈូសជាដើម កំណត់ថាសាមីពិធីស្លាប់ ហើយព្រះសង្ឃសូត្រធម៌ឆាកទាញសំពត់ស្នបពីលើសាមីពិធីដែលក្នុងន័យបញ្ជាក់ថា សាមីពិធីបានរស់រានមានជីវិតជាថ្មី ។ បន្ទាប់មក គឺការស្រង់ទឹកជូនសាមីពិធី ។

៥. ពិធីចម្រើនអាយុនិងពិធីបុណ្យខួបថ្ងៃកំណើតមិនដូចគ្នាទេ ព្រោះ

- **ពិធីចម្រើនអាយុ** ធ្វើតាមបែបបទប្រពៃណីសាសនាខ្មែរ មានរយៈពេលវែង មានអត្ថន័យបង្កើនអាយុវែងឆ្ងាយបន្តទៀត ។ ជាពិសេសគេប្រារព្ធពិធីនេះឡើងជូនមនុស្សដែលមានវ័យចំណាស់ភាគច្រើន(តាមខ្លឹមសារអត្ថបទ) ។
- **ពិធីបុណ្យខួបកំណើត** គឺជាពិធីមួយសម្រាប់រំឭកដល់ថ្ងៃខែនិងឆ្នាំកំណើតរបស់សាមីពិធីដែលគេប្រារព្ធឡើងរយៈពេលខ្លី ហើយអញ្ជើញសាច់ញាតិ មិត្តភក្តិ មកលៀងភោជនាហារបន្តិចបន្តួចដោយមានពិធីកំសាន្តខ្លះដែរ ។ សាមីពិធីក្នុងពិធីនេះគេមិនគិតពីវ័យឡើយ(តាមស្ថានភាព

ជាក់ស្ដែងតាំងពីទារក កុមារា កុមារី យុវជន យុវតី បុរស ស្ត្រី តាយាយ) ។

៦. គំនិតអ្នកនិពន្ធអត្ថបទពិធីចម្រើនអាយុ គឺក្នុងបំណងឆ្លុះបញ្ចាំងពីប្រពៃណីទំនៀមទម្លាប់ខ្មែរដ៏ល្អ ដែលបងប្អូនកូនចៅ សាច់ញាតិតែងតែធ្វើពិធីកតញ្ញូកតវេទិតាជូនចំពោះបុគ្គលដែលជាទីគោរព មានមាតាបិតា ជីដូនជីតា ចាស់ព្រឹទ្ធាចារ្យជាដើម ។ ដូចឃ្លាមួយដែលអ្នកនិពន្ធបាននិយាយថា៖ "ទោះបីក្នុងចិត្ត(អ្នកប្រារព្ធពិធី) ពុំប្រាកដថាធ្វើទៅច្បាស់ជាបានអាយុច្រើនមែន ក៏អ្នកទាំងនោះធ្វើជូនគាត់ជាកិច្ចដឹងគុណដែរ ។ រីឯសាមីពិធីដែលជាមនុស្សចាស់នោះយ៉ាងហោចណាស់ក៏មានចិត្តសោមនស្សរីករាយដោយឃើញកូនចៅជិតឆ្ងាយបង្ហាញការគោរពដឹងគុណមកខ្លួន" ។

៧. តាមរយៈពិធីចម្រើនអាយុនេះ បង្ហាញឱ្យឃើញពីអត្តសញ្ញាណជាតិខ្មែរដូចតទៅ៖

- ប្រពៃណីកតញ្ញូចំពោះអ្នកមានគុណ
- ជំនឿសាសនាធ្វើបុណ្យកុសល
- សាមគ្គីកសាងកុសល... ។

ភាព្យប្រាម្មណ៍វិធី

១. វិធីបំភ្លើស ៖ ជាវិធីដែលអ្នកនិពន្ធប្រើពាក្យសំដីឱ្យលើសពីការពិត តែក្នុងគោលបំណងបង្ហាញសច្ចភាពណាមួយឱ្យមានកម្រិតខ្ពស់ ឬទាបបំផុតប៉ុណ្ណោះ ។

២. វិធីពង្វាង ៖ ជាវិធីដែលកវីចេះនិយាយពង្វាងដោយប្រើកន្សោមពាក្យក្នុងការសំគាល់បញ្ញត្តិណាមួយ ។

៣. វិធីត្រឡប់ ៖ ជាបដិរូបមួយបែបដែលស្ថិតនៅត្រង់ការប្រើពាក្យឆ្លុះគ្នា ហើយន័យសេចក្ដីផ្សេងគ្នា ។

សំណួរ

១. តើអត្ថបទកាព្យ "មើលផែនដីខ្មែរ" តែងជាបទអ្វី? ចូរនិយាយពីធាតុសំខាន់ៗនៃបទនេះផង ។

២. ចូរសង្ខេបអត្ថបទកាព្យ "មើលផែនដីខ្មែរ" ។

៣. ចូរបង្ហាញរូបារម្មណ៍វិធីក្នុងកំណាព្យ "មើលផែនដីខ្មែរ" នេះ ។

៤. តើអត្ថបទកាព្យ "មើលផែនដីខ្មែរ" នេះនិយាយពីអ្វី?

៥. ដូចម្ដេចដែលហៅថាចំណាច់ច្នួន? ផ្ទួន? រណ្ដំ? ចូរលើក ឧទាហរណ៍ក្នុងអត្ថបទខាងលើមកបញ្ជាក់ផង ។

៦. ចូរសង្ខេបអត្ថបទកាព្យខាងលើជាពាក្យរាយ ។

៧. តើអត្ថបទកាព្យនេះនិយាយពីអ្វី?

ចម្លើយ

១. អត្ថបទកាព្យ "មើលផែនដីខ្មែរ" តែងជាបទកាកគតិ ។

ធាតុសំខាន់ៗនៃបទនេះ

ក. <u>រង្វាស់កាព្យឬកាព្យមាត្រ</u>

- ១វគ្គមាន៧ឃ្លា
- ១ឃ្លាមាន៤ព្យាង្គ

ខ. <u>គំនូសតាង</u>

☝ **បទកាកគតិ បែបទី១**

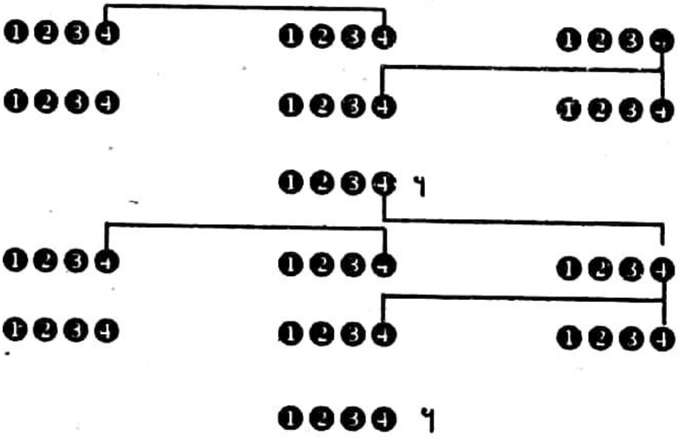

គ. <u>ចំណាប់ចូន</u>

+ ចូនក្នុងវគ្គ

៣៤ យ១ |═══| ៣៤ យ២

៣៤ យ៣ |═══| ៣៤ យ៥ |═══| ៣៤ យ៦

+ ចូនឆ្លងវគ្គ

៣៤ យ៧ វ១ |═══| ៣៤ យ៣ វ២

✌ បទភាកគតិ បែបទី២

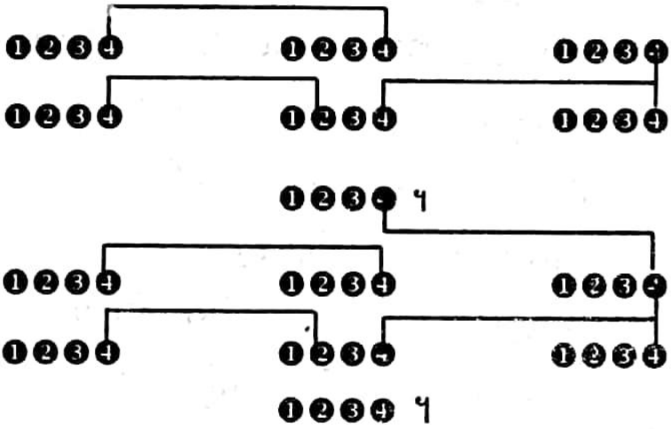

-ចំណាប់ចូន

+ ចូនក្នុងវគ្គ

៣៤ យ១ |═══| ៣៤ យ២

៣៤ យ៣ |═══| ៣៤ យ៥ |═══| ៣៤ យ៦

៣៤ យ៤ |═══| ៣២ យ៥

+ ចួនឆ្លងវគ្គ

ព៤ ឃ៧ វ១ ⟷ ព៤ ឃ៣ វ២

ឃ. ចង្វាក់ : បទនេះមានចង្វាក់ស្មើ មិនលើកមិនដាក់តែរន្ថើនៗ មានទំនងដូចជាដំណើរក្អែក ហើយទម្លាក់លើព្យាង្គទី២គ្រប់ឃ្លា។

ង. បរិយាកាស : បទនេះគេប្រើសម្រាប់ពណ៌នា ទីកន្លែង តួអង្គ ធម្មជាតិ ពិសេសគេយកបទនេះទៅប្រើក្នុងពិធីផ្ដើមរឿង។ ពេលខ្លះកវីយកបទនេះទៅប្រើក្នុងការសំដែងទុក្ខសោកផងដែរ។

ច. របៀបសូត្រ : បទកាកគតិមានរបៀបសូត្រ១២បែបគឺ៖

-បែបក្អែកលោតទី១	-បែបត្រៃលក្ខណ៍
-បែបក្អែកលោតទី២	-បែបកាកកាត់ត្រើយ
-បែបពណ៌នា	-បែបក្មេង
-បែបទំនួញ	-បែបភូមិធមិភូមិសុខ
-បែបពិលាប	-បែបផ្ដាញ់មារ
-បែបក្អែកបួល	-បែបសាងព្រះផ្នួស

២. សង្ខេបអត្ថបទកាព្យ "មើលផែនដីខ្មែរ" :

ផ្ទៃមេឃភ្លឺស្រឡះទេតែអ្វីៗហាក់ខ្មៅងងឹតប្រកបដោយភាពអាប់អួរអ្វីទាំងអស់បានប្រែក្លាយផ្ទុយស្រឡះពីធម្មជាតិ។ បក្សីប្រែជាដើរម្រឹគទាំងឡាយប្រែជាហោះហើរខ្មុមក្លាយទៅជា

ផ្ទះផ្កាវីកខុសរដូវកាលស្មៅស្រពោន ស្វិតក្រួសថ្មប្រែជាក្រៀមក្រំ សត្វហ៊ឹងគីង្គក់ឡើងបុណ្យ ឡើងសក្តិស្មើនឹងចន្ទ្រា។ បញ្ហាទាំងនេះបណ្តាលមកពីពួកបនក្សត់ចិត្តឫស្យាធ្វើបាបរាស្ត្រខ្មែរ គ្មានត្រាប្រណី។

៣. រូបារម្មណ៍វិធីក្នុងកំណាព្យ "មើលផែនដីខ្មែរ"

+ **បដិវិធី** : មេឃភ្លឺខ្មៅជិត...ស្ទឹងជនស្ងួតចៃស...

+ **វិធីបំផ្លើស**

វេស្សវ័ណអង់អាច អាងឫទ្ធិអំណាច ប្រឹងលើកតំកើង
ហ៊ឹងនិងគីង្គក់ ពីភក់ចំបើង ឱ្យរុងរឿងថ្កើង
ឡើងស្មើចន្ទ្រា។

+ **ឧបមានវិធី**

ភ្លើងគឺចិត្តកាច នៃពាលកំណាច បនក្សត់ឫស្យា
មានពិសពើតស្អិត ជាងភ្លើងធម្មតា សុទ្ធធាតុហិង្សា
ឆេះទាំងកាយចិត្ត។

+ **ជីវរូបារម្មណ៍**

ផ្កាវីកខុសកាល ទឹកសោចពេញវាល ស្មៅស្រពោនស្វិត
ក្រួសថ្មក្រៀមក្រំ យំសោកអាណិត ត្រកួនព្រលិត
លេងឫទ្ធិឡើងទ្រើង។

+ **សោតរូបារម្មណ៍**

ស្រណោះផ្គរលាន់ ផ្គរស្រែករន្ទាន់ ប្រាប់ដាអំណោយ
ហ៊ីងក្អាត់មិនស្តាប់ លុះស្លាប់ថ្លោះធ្លោយ បែរងាកមើលក្រោយ
កោះត្រើយហួសឆ្ងាយ ។

៤. អត្ថបទកាព្យ "មើលផែនដីខ្មែរ" នេះនិយាយពីជីវិតប្រជាជនខ្មែរ ដែលរងទុក្ខវេទនានៅក្នុងសម័យកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ដែលត្រូវបានពួកប៉ុល ពត កាប់សម្លាប់និងធ្វើទុក្ខទោសប្រជាជនគ្មានត្រាប្រណី ដោយប្រើឱ្យធ្វើការទាំងយប់ថ្ងៃ ទាំងភ្លៀងផ្គរ រងាញ្ញាក់ញ័រ...និងហូបពុំឆ្អែត ។។

៥. + **ចំណាច់ច្ចួន** : ជាពាក្យទាំងឡាយដែលមានព្យាង្គកើតឡើងដោយស្វរស្រៈដូចគ្នា ឬព្យញ្ជនៈប្រកបដូចគ្នា ឬស្វរស្រៈ និងព្យញ្ជនៈប្រកបដូចគ្នា ។

ឧ. កំណើត ⟝⟞ កើត

+ **ផ្ទួន** : គឺជាព្យាង្គតែមួយដែលកវីប្រើច្រើនដងក្នុងឃ្លា ឬវគ្គ ។

ឧ. បុណ្យ ☰ បុណ្យ

+ **រណ្តំ** : គឺជាការប្រើព្យញ្ជនៈតែមួយ ឬស្រៈតែមួយ ដដែលៗច្រើនដងក្នុងឃ្លា ឬវគ្គ ។

ឧ. ស្នេហ៍ ⟝⟞ ស្នង

៦. សង្ខេបអត្ថបទកាព្យខាងលើជាពាក្យរាយ :

+ អត្ថបទ "មើលផែនដីខ្មែរ" (មើលចម្លើយទី២)

+ អត្ថបទ "អូននៅបង្កើយ"

ព្រលឹងមាសអើយ អូននៅជិតបង្កើយតែហាក់ដូចជានៅឆ្ងាយពីគ្នាណាស់...... *(សិស្សសាកល្បងហាត់សង្ខេបដោយខ្លួនឯង)*....................។

៧. អត្ថបទកាព្យនេះនិយាយអំពី ៖

+ អត្ថបទ "មើលផែនដីខ្មែរ" និយាយអំពីភាពប្រែប្រួលក្រឡាប់ចាក់ សាហាវយង់ឃ្នងដែលកើតមានឡើងនៅសម័យប៉ុលពត និងទុក្ខវេទនា ការឈឺចុកចាប់ខ្លោចផ្សា រងទុក្ខទោស ធ្វើការធ្ងន់ គ្មានពេលសម្រាក គ្មានអាហារហូបចុកគ្រប់គ្រាន់ គ្មានទីជម្រកត្រឹមត្រូវ គ្មានសិទ្ធិសេរីភាពក្នុងការនិយាយស្តី ។

+ អត្ថបទ "អូននៅបង្កើយ" និយាយសេចក្តីខ្វល់ខ្វាយរបស់បុរសម្នាក់ចំពោះសេចក្តីស្នេហា ដែលនៅជិតបង្កើយ តែហាក់ដូចជានៅឆ្ងាយពីគ្នា ។

ការសុំសន្តោសប្រណី

សំណួរ

១. តើអត្ថបទខាងលើដកស្រង់ពីរឿងអ្វី? អ្នកនិពន្ធឈ្មោះអ្វី?

២. ចូរសង្ខេបអត្ថបទកាព្យខាងលើឱ្យទៅជាពាក្យរាយ ។

៣. ចូរស្រង់ឈ្មោះតួអង្គក្នុងអត្ថបទដកស្រង់ខាងលើដោយប្រាប់មុខងារ និងឋានានុក្រមផង ។

៤. តើសៀមបានសារភាពដូចម្តេចខ្លះ? ហើយសន្យាដូចម្តេចខ្លះដែរចំពោះមុខប្រជារាស្ត្រខ្មែរ?

៥. តើអត្ថបទខាងលើបានបង្ហាញពីអំណាចមហាក្សត្រខ្មែរបែបណាខ្លះ?

៦. តើអត្ថបទខាងលើសរសេរជាបទអ្វី? ចូរបង្ហាញជាគុសំខាន់ៗនៃបទកំណាព្យនេះ ។

ចម្លើយ

១. អត្ថបទខាងលើដកស្រង់ពីរឿងតេជោដំឌិន ។ អ្នកនិពន្ធឈ្មោះ តាមាស ។

២. សង្ខេបអត្ថបទកាព្យខាងលើឱ្យទៅជាពាក្យរាយ ៖

ព្រះវាំងណា ជាឧបរាជនៃនគរសៀមបានសរសេរសំបុត្រ

មកអង្វរករស្ដេចខ្មែរព្រះនាមបុទុមសូរវង្ស ឱ្យលើកលែងទោសដល់ស្ដេចសៀមព្រះនាមសុរិយា ។ ព្រះវាំងណាសន្យាដាក់នគរសៀមជាចំណុះនគរខ្មែរ ហើយនិងថ្វាយសួយសារអាករដល់នគរខ្មែរថែមទៀតផង ។

ព្រះរាជាខ្មែរក៏យល់ព្រមចំពោះសំណើនេះ ហើយមានព្រះទ័យសប្បាយរីករាយក្រៃលែង ។ ព្រះអង្គក៏ជំនុំនឹងអស់ពួកមន្ត្រីដើម្បីកំណត់យកសួយសារអាករពីស្ដេចសៀម ។

៣. តួអង្គក្នុងអត្ថបទដកស្រង់មាន ៖

- ព្រះបុទុមសូរវង្ស : ព្រះរាជាខ្មែរ
- តេជោដំឌិន : មេទ័ពខ្មែរដ៏ល្បី
- ព្រះចៅសុរិយា : ស្ដេចសៀម, ត្រូវតេជោដំឌិនចាប់បាន
- ព្រះវាំងណា : ឧបរាជនៃនគរសៀម, អ្នកផ្ញើសំបុត្រសុំឱ្យស្ដេចខ្មែរលើកលែងទោសដល់ស្ដេចសៀម
- ព្រះនាងមហាយិកា : បុត្រីព្រះវាំងណា

៤. សៀមបានសារភាពពីកំហុសរបស់ខ្លួនដែលបានឈ្លានពានទឹកដីខ្មែរ ហើយសន្យាចំពោះមុខប្រជារាស្ត្រខ្មែរថានឹងដាក់នគរសៀមជាចំណុះនគរខ្មែរ ព្រមទាំងនាំសួយសារអាករមកថ្វាយនគរខ្មែរ

ថែមទៀតផង។

៥. អត្ថបទខាងលើបានបង្ហាញពីអំណាចមហាក្សត្រខ្មែរមានឫទ្ធានុ-ភាពខ្លាំងអស្ចារ្យ ដែលធ្វើឱ្យស្តេចសៀមបាក់បបខ្លបខ្លាច ហើយសុំចុះចាញ់។ ព្រះអង្គធ្វើឱ្យប្រទេសជាតិមានបូរណភាពទឹកដី ប្រជារាស្ត្ររស់នៅដោយសុខសន្តិភាពបរិបូណ៌។

៦. អត្ថបទខាងលើសរសេរជាបទពាក្យ៩។

ធាតុសំខាន់ៗនៃបទកំណាព្យនេះ

ក-រង្វាស់កាព្យឬកាព្យមាត្រ

-១វគ្គមាន៤ឃ្លា

-១ឃ្លាមាន៩ព្យាង្គ

ខ-គំនួសតាង

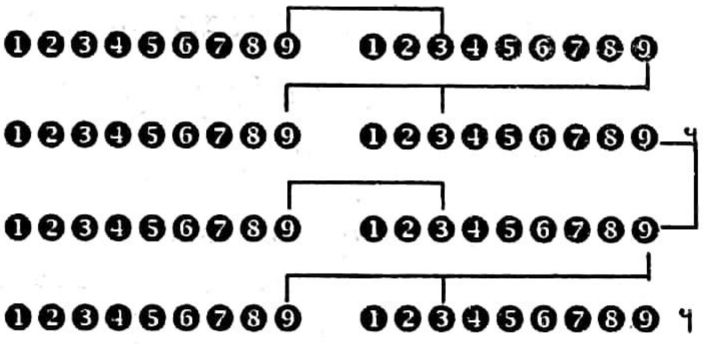

គ-ចំណាប់ចួន

+ចួនក្នុងវគ្គ

-ព៩ ឃ១ ⟝⟞ ព៣ ឃ២

-ព៩ ឃ២ ⟝⟞ ព៩ ឃ៣ ⟝⟞ ព៣ ឃ៤

+ចួនឆ្លងវគ្គ

ព៩ ឃ៤ វ១ ⟝⟞ ព៩ ឃ២ វ២

ឃ-ចង្វាក់ : ទម្លាក់សំឡេងលើព្យាង្គទី៣និងទី៦ គ្រប់ឃ្លា។

ង-បរិយាកាស : បទនេះប្រើសម្រាប់សំដែងមនោសញ្ចេតនា ឬ ការឆ្លើយឆ្លងលេបខាយ ស្តីបន្ទោស គំហកគំហឹន។

ច-របៀបស្មូត្រ : បទពាក្យ៩មានរបៀបស្មូត្រ១បែបគឺ បែបរាស់។

ប្រពៃណីអាពាហ៍ពិពាហ៍របស់ខ្មែរ

សំណួរ

១. តើដំណាក់កាលធំៗនៃអាពាហ៍ពិពាហ៍ខ្មែរមានអ្វីខ្លះ?

២. តើគេជ្រើសរើសមនុស្សប្រភេទណា ដើម្បីចូលទៅស៊ើបសួរ (ចៃចូវ) ព័តិមានខាងកូនក្រមុំ?

៣. ចូររៀបរាប់ចំណុចសំខាន់ៗក្នុងថ្ងៃសំពះ ។

៤. តើទំនៀមរៀបចំដោតផ្កាស្លាពា ទាក់ទងទៅនឹងរឿងអ្វី?

៥. ចូររាប់ឈ្មោះបទចម្រៀងក្នុងពិធីរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ឱ្យបាន៥ បទ ដោយបញ្ជាក់ថា បទនោះច្រៀងក្នុងពិធីអ្វី?

៦. តើអ្នកយល់ដូចម្តេចចំពោះប្រពៃណីរៀបមង្គលការរបស់ដូនតាខ្មែរយើង?

ចម្លើយ

១. ដំណាក់កាលធំៗនៃអាពាហ៍ពិពាហ៍ខ្មែរមាន ៖

+ **មុនពេលរៀបការ** (មានបីដំណាក់កាល)

- **ពិធីចៃចូវ**
- **ពិធីស្ដីដណ្ដឹង**

- ពិធីជូនកំណត់

+ ពេលរៀបការ (មានបីថ្ងៃ)

- ថ្ងៃចូលរោង
- ថ្ងៃស៊ីស្លាកំណត់
- ថ្ងៃសំពះ

+ ក្រោយពេលរៀបការ

២. ដើម្បីចូលទៅស៊ើបសួរ (ចៃចូវ) ព័ត៌មានខាងកូនក្រមុំ គេជ្រើសរើសមនុស្សម្នាក់ ដែលទុកចិត្ត មិនអភ័ព្វ ដែលគេឱ្យឈ្មោះថា អ្នកឃ្នាយ ឬមេអណ្ដើក ហើយធ្លាប់ស្និទ្ធស្នាលនឹងគ្រួសារខាងស្រី ។

៣. រៀបរាប់ចំណុចសំខាន់ៗក្នុងថ្ងៃសំពះ ។

- អាចារ្យនាំកូនប្រុសទៅថ្វាយបង្គំរានទេវតា ដោយត្រូវអង្គុយបែរមុខទៅទិសខាងកើត ចាំយកពេលាទៅទីនោះ ។
- នាំកូនប្រុសទៅសំពះផ្កាស្លានៅលើផ្ទះការ ។
- សាមីខ្លួនខាងស្រី យកទឹកមួយផ្តិលមកលាងជើងឱ្យកូនកំលោះ ព្រមទាំងជូនស្លាមួយម៉ាត់ផង ។
- កូនកំលោះត្រូវសំពះស្លាព្រះពរ " មួមូរពាត្រួយ " ដែលនៅលើខ្នើយ ។ បន្ទាប់មកអ្នកផ្លូវស្រីម្នាក់អុជទៀនដុតនៅលើកាន់ទៅអញ្ជើញកូនស្រីឱ្យចេញមកផ្ទឹម ។

- ឯអ្នកភ្លេងច្រៀងរាំបើកវាំងនន ។ កូនស្រីចេញមកអង្គុយខាងឆ្វេងកូនកំលោះ ដើម្បីសំពះផ្ទឹម ។
- គេធ្វើពិធីបង្វិលពពិលនៅជុំវិញស្វាមីភរិយា ។
- អាចារ្យសូត្រឱ្យពរផ្កាស្លា ។ ពួកមេបា និងញាតិមិត្តចងដៃកូនប្រុសស្រីដោយអំបោះព្រមទាំងឱ្យពរសព្ទសាធុការរៀង១ខ្លួន។
- គេស្រាយផ្កាស្លាកណ្តាល និងផ្កាស្លាពៅចែកញាតិមិត្តបាចដើម្បីឱ្យពរជ័យសេរីមង្គល។
- ចប់ពិធីហើយសាមីខ្លួនប្រុសស្រីងើបអង្គុយ បែរមុខរកគ្នាហើយគេវាយខ្មោះឱ្យកូនប្រុស តោងជាយស្បៃកូនស្រីដើរចូលក្នុងបន្ទប់ ។

៤. ទំនៀមរៀបចំដោតផ្កាស្លា៣ ទាក់ទងទៅនឹងរឿងដើមកំណើតទំនៀមផ្កាស្លាបី(បុរស៤នាក់រៀនយុទ្ធសិល្ប៍៤មុខ) ដកស្រង់ចេញពីសៀវភៅប្រជុំរឿងព្រេងខ្មែរភាគ៩។ រឿងនេះនិយាយពីបុរស៤នាក់ចេះសិល្ប៍សាស្ត្រផ្សេងពីគ្នា ដណ្តើមស្រីម្នាក់ធ្វើជាប្រពន្ធ។ បន្ទាប់មកចៅក្រមក៏កាត់ក្តីឱ្យ នាងនោះបានទៅអ្នកចេះហែលទឹក ឯបុរសដែលមិនបាននាងនោះ ត្រូវចាត់ទុកជាឪពុក ជាម្តាយ និងជាបងប្រុស ហើយដើម្បីដឹងគុណដល់ខ្លួន អ្នកទាំងបីសំណូមពរឱ្យមានអ្វីទុកជាតំណាងមង្គលតទៅមុខ ដើម្បីឱ្យកូនប្រសារគំនាប់

ឪពុកម្ដាយ និងបងក្នុងគ្រានេះផង។ គេក៏នាំគ្នាចាត់ចែងរកផ្កាស្លាមួយខ្លួបមកចែកជាបីចំណែកតំណាងឱ្យអ្នកទាំងបី។ ទំនៀមនេះក៏ជាប់រហូតដល់សព្វថ្ងៃ។

៥. រាប់ឈ្មោះបទចម្រៀងក្នុងពិធីរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ឱ្យបាន៥បទ

- បទចំបក់រោយ លេងក្នុងពិធីរាប់ផ្លែឈើ
- បទប៉ុកពើក លេងក្នុងពិធីកំដរមេបាពិសាស្លាម្លូ
- បទសារិកាកែវ លេងក្នុងពិធីកាត់សក់
- បទត្រពាំងពាយ លេងក្នុងពិធីនាំកូនក្រមុំទៅងូតទឹក
- បទបាយផាត់ជាយ-លេងក្នុងពិធីរាំបើកវាំងនន
- បទលោមនាង លេងក្នុងពិធីកាត់ខាន់ស្លា

៦. ចំពោះប្រពៃណីរៀបមង្គលការរបស់ដូនតាខ្មែរយើង ខ្ញុំយល់ថាជាប្រពៃណីមួយដ៏ល្អ ព្រោះវាបង្ហាញពីអត្តសញ្ញាណជាតិខ្មែរដែលមានពិធីជាច្រើនសម្បូរបែបរបស់ដូនតាយើង។ ហើយពិធីនេះហើយដែលធ្វើឱ្យខ្មែរមានលក្ខណៈពិសេសខុសពីជាតិសាសន៍ដទៃ និងមានអរិយធម៌រុងរឿង។

មេរៀនទី ៩

ទំនាក់ទំនងរវាងអក្សរសិល្ប៍ខ្មែរ និងបរទេស

រឿងរាមាយណៈឥណ្ឌា

សំណួរ

១. ចូរប្រាប់ឈ្មោះតួអង្គសំខាន់ៗក្នុងកាន្ឌទី១ និងកាន្ឌទី២ ។

២. តើអត្ថបទដកស្រង់ក្នុងកាន្ឌទី១ និងកាន្ឌទី២ និយាយពីអ្វី?

៣. ចូរប្រៀបធៀបអត្ថបទដកស្រង់ក្នុងកាន្ឌទី១ និងកាន្ឌទី២ ទៅនឹងអត្ថបទដកស្រង់ដែលអ្នកបានសិក្សាក្នុងមេរៀនមុនក្នុងរឿងរាម-កេរ្តិ៍ ខ្សែទី១ និងខ្សែទី២ ។

៤. តើរាមកេរ្តិ៍ និងរឿងរាមាយណៈ មានទំនាក់ទំនង និងឥទ្ធិពលទៅលើគ្នាដូចម្តេចខ្លះ?

៥. តើតួអង្គព្រះរាមក្នុងរឿងរាមកេរ្តិ៍ខុសពីព្រះរាមក្នុងរឿងរាមាយណៈដូចម្តេចខ្លះ?

ចម្លើយ

១. តួអង្គសំខាន់ៗ

+ កាន្ទទី១

- ព្រះបាទទសរថ នៃនគរអយុធ្យា - ឥសី សិដ្ឋមុនី
- ព្រះទេពមុនី - ព្រះសុយញ្ញមុនី
- ព្រះកស្សបមុនី - ព្រះឫស្យស្រឹង្គមុនី
- ព្រះជនកសុរិយាវង្ស នៃនគរមិថិលា
- ព្រះចៅនគរពារាណសី
- ព្រះបាទអស្វបតី គ្រងរាជ្យកេកយៈជនបទ
- ព្រះចៅលោមបាទ គ្រងនគរអង្គតរាស្ត្រ
- ព្រះចៅមគធរាស្ត្រ - ព្រះព្រហ្ម
- ទសកណ្ឋរាវណៈ - ព្រះនារាយណ៍
- ព្រះនាងកៅសល្យា មហេសីទី១នៃព្រះបាទទសរថ
- ព្រះនាងកៃកេយី មហេសីទី២នៃព្រះបាទទសរថ
- ព្រះនាងសុមិត្រា មហេសីទី៣នៃព្រះបាទទសរថ
- ព្រះរាមលក្ស្មណៈ (ព្រះលក្ស្មណ៍)
- ព្រះសុត្រុឃ្នន៍ - ព្រះភរតៈ
- សុគ្រីវៈ(សុគ្រីព) - វាំលីន (ពាលី)
- ហនុមាន - នលៈ
- តារៈ - គន្ធមាទន៍
- សព្វ - មៃន្ទៈ
- ទ្វិវិនៈ - ឥសីវិស្វាមិត្រ
- មារិចៈអសុរៈ - សុវាំហុអសុរៈ
- យក្ខិនីតារកា - យក្សសុកេតុ

- យក្សកាកនាសូរ
- ស្តេចសុមតី
- ព្រះស្ដាននន្ទមុនី
- នាងអហល្យា
- ព្រះឥសូរ
- នាងឧរមិលា
- ព្រះស្រីធរវជ្រះ
- ព្រាហ្មណ៍ជមទគ្និ
- សេដ្ឋីសត្យមុនី
- គោតមឫសី
- ព្រះគោតមព្រហ្ម
- សម្ដេចទេវរាជសុរិយវង្ស
- នាងសីតា
- នាងមានទវី
- បរសុរាម ឬរាមបរសុ

+កាន្ទទី២

- ព្រះរាម
- នាងកៃកេយី
- ព្រះលក្ស្មណ៍
- កូខ័ន
- ឥសីវាល្មីកិ
- ព្រះសុត្រុឃ្ន័
- ព្រះវិសិដ្ឋមុនី
- នាងកោសល្យា
- ក្រុងខរ
- នាងទាសី មន្ថរា
- ព្រះបាទទសរថ
- នាងសីតា
- ឥសភរទ្វាជះ
- ព្រះភរតះ
- ព្រះបាទអស្វបតិ
- ព្រះទេវមុនី
- នាងសុមិត្រា
- រាវណះ

២. អត្ថបទដកស្រង់

+ ក្នុងកាន្ទទី១ និយាយអំពី ព្រះបាទទសរថធ្វើពិធីបូជាសេះស ចំពោះព្រះអគ្គីដើម្បីសុំបុត្រ ហើយបានបុត្រដូចបំណង គឺមហេសីទី១ កៅសល្យា បានបុត្រឈ្មោះព្រះរាម មហេសីទី២ឈ្មោះកៃ-

កេយី មានបុត្រឈ្មោះភរត និងមហេសីទី៣ឈ្មោះនាងសុមិត្រា បានបុត្រឈ្មោះលក្សណៈ និងសុត្រុឃ្ន័ ។

+ ក្នុងកាន្ឌទី២ និយាយអំពីនាងកៃកេយីដែលជំទាស់នឹងព្រះបាទទសរថមិនឱ្យព្រះរាមឡើងគ្រងរាជ្យ ដោយយកពាក្យសន្យាមករារាំង កាលពីព្រះអង្គធ្លាប់បានព្រះភរតៈជួយច្បាំងឱ្យព្រះអង្គឈ្នះលើស្តេចអាទិត្យសុរិយាកាលពីលើកមុន ហើយសន្យានឹងឱ្យព្រះភរតៈឡើងគ្រងរាជ្យ ។

៣. ប្រៀបធៀបអត្ថបទដកស្រង់ក្នុងកាន្ឌទី១និងកាន្ឌទី២ ទៅនឹងរឿងរាមកេរ្តិ៍ ខ្សែទី១និងខ្សែទី២ ៖

រាមាយណៈ	រាមកេរ្តិ៍
-មានឈ្មោះចំណងជើងកាន្ឌ គឺកាន្ឌទី១ឈ្មោះថា "ពាលកាន្ឌ" និងកាន្ឌទី២ឈ្មោះថា "អយោធ្យាកាន្ឌ" ។	-គ្មានឈ្មោះចំណងជើងខ្សែទេ គឺគ្រាន់តែដាក់ថាខ្សែទី១ និងខ្សែទី២ ។
-អ្នកនិពន្ធបានរៀបរាប់ពីប្រវត្តិកំណើតនៃព្រះរាជវង្សានុវង្សរបស់ព្រះរាមរហូតដល់ព្រះរាមប្រសូតដឹងក្តីធំខ្លួននៅជាមួយឥសីវិស្វាមិត្រ បង្ក្រាបនាងយក្ខិនីតារកា ។	-ពុំបានប្រាប់សាវតាប្រវត្តិព្រះរាមឡើយ ។ អ្នកអានមើលទៅឆ្ងាយបន្តិចទើបដឹងថា ពីប្រវត្តិគ្រួសារព្រះរាម ។ រឿងចាប់និយាយភ្លាមព្រះរាមធំដឹងក្តី ហើយត្រូវជួយបង្ក្រាបយក្សឈ្មោះកាកនាសូរដែលបំផ្លាញហោមពិធីរបស់ឥសីពិស្វាមិត្រ ។ យើងពុំបានដឹងថាយក្សក្អែក

-ប្រាប់ប្រវត្តិផ្នួសររបស់ព្រះបាទជនក នៃក្រុងមិថិលា ។ -នាងគមម្នាក់ឈ្មោះមន្ថរា ជាអ្នកញុះញង់នាងកៃកេយីដើម្បីជំទាស់នឹងព្រះរាមមិនឱ្យសោយរាជ្យ ។	នេះភេទស្រី ឬប្រុសផង ។ -មិនមានប្រាប់ប្រវត្តិផ្នួទេ -នាងកៃកេសីខ្លួនឯងជាអ្នកជំទាស់មិនឱ្យព្រះរាមសោយរាជ្យ

៤. រាមកេរ្តិ៍ និងរឿងរាមាយណៈ មានទំនាក់ទំនងនិងឥទ្ធិពលទៅលើគ្នាទៅវិញទៅមកក្នុងទំនាក់ទំនងសង្គម តាំងពីការរស់នៅក៏ដូចជាការទទួលនូវឥទ្ធិពលមួយចំនួនក្នុងនៅប្រពៃណី ទំនៀមទម្លាប់ ជំនឿ សាសនា ដែលធ្លាប់បានអនុវត្តកន្លងមកនៅក្នុងសង្គមខ្មែរក៏ដូចជាក្នុងអក្សរសិល្ប៍មានដូចជា ការប្រារព្ធពិធីបូជាយញ្ញ (រាមកេរ្តិ៍ខ្មែរ) របស់ឥសីពិស្វាមិត្រ ការរៀបចំពិធីរចត់ព្រះនង្គ័ល ពិធីរាជាភិសេកព្រះរាជាឡើងគ្រងរាជ្យ និងពិធីដទៃទៀតដែលអនុវត្តតាមលទ្ធិព្រាហ្មណ៍ អរិយធមិពីប្រទេសឥណ្ឌាតាំងពីយូរយារណាស់មកហើយ ហើយដូនតាយើងបានរៀបចំច្នៃប្រឌិតតាក់តែងឡើងទៅតាមលក្ខណៈជាតិជាមូលដ្ឋាននៃវប្បធមិអរិយធមិរបស់ខ្លួន សម្រាប់ទ្រទ្រង់នូវខឿនអក្សរសិល្ប៍បុរាណក្នុងគោលខេមរនិយមផង និងគោលមនុស្សនិយមផង ពុំមែនជាលក្ខណៈអស្ចារ្យហួសពីលក្ខណៈមនុស្សដូចរឿងរាមាយណៈឡើយ ។

៥. តួអង្គព្រះរាមក្នុងរឿងរាមកេរ្តិ៍ ខុសពីព្រះរាមក្នុងរឿងរាមាយណៈដូចតទៅ ៖

- រឿងរាមកេរ្តិ៍ខ្មែរ អ្នកនិពន្ធបានរៀបរៀងឱ្យព្រះរាមមានលក្ខណៈសមស្របទៅតាមមនុស្សនិយម ដោយពុំបានទ្រទ្រង់លើកតម្កើងជាអាទិទេពដែលគ្មានកំហុសឆ្គងនោះឡើយ។ ពីខ្សែ១-៣ ព្រះរាមមានលក្ខណៈល្អស្អាតបរិសុទ្ធ ប្រកបដោយវិចារណញ្ញាណ ខន្តី មេត្តា ករុណា សន្តោស កាន់ពាក្យសច្ចៈ។ ខ្សែ៤-១០ ព្រះរាមមានលក្ខណៈជាមនុស្សផុងខ្លួនចាញ់កលយក្ស ទៅជាចេះយំខ្សឹកខ្សួល មានកំហឹងប្រើឧបាយយ៉ាងកំឡៅ។ ខ្សែ៧៥-៨០ ព្រះរាមមានអាកប្បកិរិយាអន់ថយរហូតដល់ខ្សោយជាងមនុស្សសាមញ្ញ ទាំងខាងផ្លូវកាយ វាចា ចិត្ត សន្ទនារឿងជាមួយកូនក្មេង ចេះប្រើឧបាយកលបញ្ឆោតនាងសីតា។
- ចំណែករឿងរាមាយណៈវិញ អ្នកនិពន្ធបានទ្រទ្រង់លក្ខណៈនិងសកម្មភាពព្រះរាមតាំងពីដើមដល់ចប់ថាជាតួអង្គប្រកបដោយវិមល (ប្រាសចាកនូវបាប មន្ទិលនានា) ហើយជាតំណាងអាទិទេពវិស្ណុអវតារចុះមកសង្គ្រោះមនុស្សលោកឱ្យផុតពីការវាតត្បាតចង្រៃនៃពួករាក្សសៈដែលជាយក្សអាក្រក់មានទោសទណ្ឌកម្ម ត្រូវប្រហារចោលដោយធ្នូសរព្រហ្មាស្ត្រ។ ព្រះរាមប្រហារយក្សក្តី សុទ្ធសឹងតែអនុវត្តទៅតាមទេវតាបញ្ជា ដោយសារពពួកទមិឡចង្រៃនេះមានទោសទណ្ឌដែលបណ្តាលមកពីការរុករាតត្បាតលោកៈ ឬដោយមានបុព្វហេតុកម្មពីជាតិមុន។

ទិដ្ឋភាពវប្បធម៌ខ្មែរក្នុងរឿងហង្សយន្ត

សំណួរ

១. តើរឿងហង្សយន្តមានតួអង្គសំខាន់ៗណាខ្លះ? ចូររៀបរាប់ឈ្មោះ។

២. ហេតុអ្វីបានជាអ្នកនិពន្ធដាក់ឈ្មោះថា ហង្សយន្ត?

៣. តើរឿងហង្សយន្តមានអត្ថន័យដូចម្តេច?

៤. ផ្អែកតាមការស្រាវជ្រាវរបស់ព្រះមហា រស់ ឈុត និងលោកស្រី ឈុន ខុន តើរឿងនេះមានអ្នកនិពន្ធឈ្មោះអ្វី? តែងឡើងនៅឆ្នាំណា? ក្នុងរជ្ជកាលស្តេចណា?

ចម្លើយ

១. រឿងហង្សយន្តមានតួអង្គសំខាន់ៗ ៖

- ព្រះអាទិត្យវង្សា : ស្តេចសោយរាជ្យនៅនគរទេពបុរី
- ព្រះនាងពិម្ពា : មហេសីព្រះអាទិត្យវង្សា
- សុវណ្ណកុមារ : បុត្រអាទិត្យវង្សានិងនាងពិម្ពា
- ព្រះចៅក្រុងបញ្ចាល
- ព្រះនាងបទុមកេសរ : បុត្រីព្រះចៅក្រុងបញ្ចាល
- ព្រះបាទព្រហ្មទត្ត : ស្តេចនៅក្រុងពារាណសី

- ចៅក្រីស្នកុមារ : បុត្រសុវណ្ណកុមារ និងនាងបទុមកេសរ
- យាយមាលា
- នាយសំពៅ

២. បានជាអ្នកនិពន្ធដាក់ឈ្មោះថា ហង្សយន្ត ព្រោះអ្នកនិពន្ធមានគំនិតស្រមើលស្រមៃច្នៃប្រឌិតទៅតាមលក្ខណៈវិទ្យាសាស្ត្រដោយចង់បានយានមួយដែលអាចហោះហើរលើអាកាសបានដូចដែលគំនិតអ្នកនិពន្ធប្រឌិតឡើង ហើយគំនិតនេះត្រូវបានសង្គមសម័យទំនើបសម្រេចបានដូចគំនិតអ្នកនិពន្ធតាំងពីបុរាណដែលលោកស្រមៃចង់បានពិតមែន។

៣. អត្ថន័យ រឿងហង្សយន្ត ៖

+ អត្ថន័យនៃចំណងជើងរឿង

- ហង្ស : ជាពាក្យបាលី ឯ "ហំសា" ជាពាក្យសំស្រ្កឹត គឺសំគាល់លើសត្វស្លាបមានសណ្ឋានបែបក្ងានព្រៃដែលជាយានជំនិះព្រះព្រហ្ម។
- ចំណែកឯ "យន្ត" ជាពាក្យបាលី ហើយ "យន្ត្រ" ជាពាក្យសំស្រ្កឹតសំគាល់អ្វីដែលជាគ្រឿងចក្រ។

+ អត្ថន័យនៃសាច់រឿង

រឿងហង្សយន្តមានអត្ថន័យសំខាន់ត្រង់ថា អ្នកនិពន្ធបានតាក់តែងឡើងប្រកបដោយគំនិតច្នៃប្រឌិត ដោយបង្កើតយាន

ជំនិះគ្មានវិញ្ញាណឱ្យហោះហើរលើអាកាសដោយគ្រឿងយន្ត បានជាងរឿងដទៃដែលអ្នកនិពន្ធច្រើនបង្កើតភាពអច្ឆរិយៈក្នុងការហោះហើរដោយការប្រើមន្តអាគមសិល្ប៍សាស្ត្រ។ និមិត្ត-កម្មនេះគឺវាមានអត្ថន័យខ្ពស់ដល់ស្នាដៃសិល្បៈរបស់ខ្មែរជំនាន់នោះ គឺអ្នកនិពន្ធមានគំនិតឱ្យតម្លៃលើអត្ថន័យរឿងមិនត្រឹមតែលក្ខណៈសាសនា ឬអស្ចារ្យប៉ុណ្ណោះទេ ពោលគឺជារបបគំហើញថ្មីមួយក្នុងឧត្តមគតិអ្នកនិពន្ធដែលបម្រើឱ្យដល់តម្លៃវប្បធម៌សិល្បៈផង និងរំលេចដោយគំនិតវិទ្យាសាស្ត្រផង។

៤. ផ្អែកតាមការស្រាវជ្រាវរបស់ព្រះមហា រស់ ឈុត និងលោកស្រី ឈុន ខុន រឿងនេះមានអ្នកនិពន្ធឈ្មោះចៅយមបុណ្យភក្តិ ឧកតែងឡើងនៅគ.ស.១៦៦៨ ក្នុងរជ្ជកាលស្តេចជ័យចេស្តារាមាឥស្សរសុរិយោវង្ស។

ការបកស្រាយន័យសុភាសិត

លំហាត់

ចូរបកស្រាយសុភាសិត ៖

- ចេះពីរៀន មានពីរក
- ងើយស្កក ឱនដាក់គ្រាប់
- ធ្វើស្រែនឹងទឹក ធ្វើសឹកនឹងបាយ
- ស្រឡាញ់កុំទៅញ៉ឹក រលឹកសឹមទៅម្តង

ចម្លើយ

ក) ចេះពីរៀន មានពីរក

+ចេះពីរៀន : មានន័យថាចំណេះអ្វីក៏ដោយគឺសុទ្ធតែកើតមកពីការរៀនទាំងអស់ ដូច្នេះត្រូវខិតខំស្រវាស្រទេញ រៀនសូត្រគ្រប់មុខវិជ្ជាទាំងអស់ ។

+មានពីរក : មានន័យដើម្បីឱ្យមានទ្រព្យសម្បត្តិ ឬរបស់របរអ្វីៗត្រូវខិតខំធ្វើការងារឱ្យអស់ពីកម្លាំងកាយចិត្ត មិនត្រូវខ្ជិលច្រអូសទេ ។

ខ) ងើយស្កកឱនដាក់គ្រាប់

- **ន័យចំ** : សំដៅទៅលើដើមស្រូវទុំ។ កួរស្រូវណាដែលត្រង់ទៅលើគឺគ្មានគ្រាប់ ឬស្កក ។ ចំណែកឯកួរស្រូវណាដែលឱនចុះក្រោម មានគ្រាប់អង្ករ ។

- **ន័យធៀប** : សំដៅលើមនុស្ស។ "ដើយស្កក" ប្រើសម្រាប់មនុស្សដែលគ្មានសុជីវធម៌ ។ "ឱនដាក់គ្រាប់" ប្រើសម្រាប់មនុស្សមានសុជីវធម៌ ។

ឆ) ធ្វើស្រែនឹងទឹក ធ្វើសឹកនឹងបាយ

- **ធ្វើស្រែនឹងទឹក** : កសិកម្មទាំងអស់សុទ្ធតែត្រូវការទឹកជាចាំបាច់បំផុត។ ស្រែ (ស្រូវ) ជាដំណាំកសិកម្មដ៏សំខាន់ ជាងគេដែលត្រូវការទឹកមិនអាចខ្វះបាន ព្រោះស្រូវត្រូវការស្រូបទឹកយកទៅចិញ្ចឹមដើម និងផ្លែ ឱ្យទទួលបានទិន្នផលល្អ ។

- **ធ្វើសឹកនឹងបាយ** : សឹកសង្គ្រាមត្រូវមានទុន គឺស្បៀង ជាមូលដ្ឋាន។ ដោយហេតុថាមនុស្សកាលណាស៊ីបាយឆ្អែត មានកម្លាំងកាន់អាវុធ ចូលប្រយុទ្ធនឹងខ្មាំងសត្រូវក្នុងសមរភូមិ។ បើគ្មានបាយទេ កងទ័ពនឹងបាក់កម្លាំង មិនអាចធ្វើសង្គ្រាមបានឡើយ ។

ឋ) ស្រឡាញ់កុំទៅញឹក រលឹកសឹមទៅម្ដង

- ស្រឡាញ់កុំទៅញឹក : បើស្រឡាញ់ ឬពេញចិត្តចំពោះអ្នកណា មិនត្រូវទៅផ្ទះគេញឹកញាប់ពេកទេ ព្រោះវានាំឱ្យគេធុញទ្រាន់ ឬរំខានគេ ហើយអាចនាំឱ្យអាក់អន់ចិត្តគ្នាទៅវិញក៏មាន ។

- **រលឹកសឹមទៅម្ដង** : បើនឹកគេខ្លាំងពេក យូរៗទៅលេងម្ដងបានហើយ។ មនុស្សយើងបើកាលណាជួបគ្នាម្ដងៗ រមែងសំដែងសេចក្ដីនឹករលឹកស្រឡាញ់គ្នាណាស់ ហើយក៏គ្មានអ្វីបណ្ដាលឱ្យរការកូស អាក់អន់ចិត្តគ្នាដែរ គឺនៅតែរាប់អានគ្នាបានយូរអង្វែង ។

មេរៀនទី ១០

អក្សរសិល្ប៍បរទេស

មរណភាពដ៏ក្លាហានរបស់ហាំលែត

សំណួរ

១. តើអ្នកនិពន្ធរឿងហាំលែតឈ្មោះអ្វី? ចូរនិយាយពីប្រវត្តិរបស់អ្នកនិពន្ធរូបនេះ ។

២. តើរឿងហាំលែតនិពន្ធនៅឆ្នាំណា? តើសម័យនោះស្ថិតក្នុងបរិយាកាសសង្គមបែបណា?

៣. ចូរបង្ហាញអត្ថរសនៅក្នុងអត្ថបទនេះ ។

៤. តើអត្ថបទនេះបានបង្ហាញខ្លឹមសារសំខាន់ដូចម្តេចខ្លះ?

៥. តួអង្គហាំលែតស្លាប់មែន ប៉ុន្តែឧត្តមគតិរបស់តួអង្គនេះបានទទួលជ័យជំនះយ៉ាងត្រចះត្រចង់ ។ ចូរបង្ហាញតាមរយៈអត្ថបទខាងលើ ។

ចម្លើយ

១. អ្នកនិពន្ធរឿងហាំលែតឈ្មោះ វីល្លីយ៉ាម សេកស្ពៀរ (William Shakespeare)

ប្រវត្តិរបស់អ្នកនិពន្ធ វិល្លៀម សេកស្ពៀរ

(William Shakespeare)

- លោកជាអ្នកនិពន្ធដ៏ល្បីជាងគេនៅគ្រប់សម័យកាលនៅក្នុងប្រទេសអង់គ្លេស។ គាត់កើតនៅក្នុងគ្រួសារអ្នកជំនួញនៅស្ត្រាតហ្វ័រដ៍អាវ៉ុន នៅថ្ងៃទី២៣ មេសា ១៥៦៤។
- ឪពុកឈ្មោះ ចន សេកស្ពៀរ (John Shakespeare) ជាអ្នកមានស្តុកស្តម្ភ។
- ម្តាយឈ្មោះ ម៉ារីអាគដែន ជាបុត្រីនៅក្នុងគ្រួសារដែលមានកិត្តិយសឧត្តុង្គឧត្តម។
- ឆ្នាំ១៥៨២ លោកសេកស្ពៀរ បានរៀបការជាមួយនាងអាន ហាតថាវេ (Ann Hathaway)។
- មានកូនបីនាក់។ កូនស្រីច្បងឈ្មោះ Susanna និងកូនភ្លោះ Hamnel និង Judith ។
- ឆ្នាំ១៥៨២-១៥៩២ ជីវភាពរបស់សេកស្ពៀរ មានភាពអាថិកំបាំង។ រយៈពេលនេះគាត់ជាចាងហ្វាងសាលាឯកជនឬសិល្បករនៅតាមខេត្ត។
- គាត់បានមកដល់ទីក្រុងឡុងដ៍នៅឆ្នាំ១៥៩២។ ពេលនោះសេកស្ពៀរបានចូលមកក្នុងមជ្ឈដ្ឋានល្ខោនក្នុងឋានៈជាអ្នកសំដែង។ គាត់បានសរសេររឿងឱ្យក្រុមសំដែង The

king's Men ។ បន្ទាប់មកគាត់មានរោងល្ខោនមួយឈ្មោះ New Globe theatre បានកើតឡើង ។ នៅពេលនោះហើយដែលរឿងទាំងឡាយរបស់គាត់បានលាតត្រដាងចំពោះមុខសាធារណជន ។

- ឆ្នាំ១៦១៦ គាត់បានទៅកាន់ស្ត្រាតហ្វ័រដ័អាវ៉ុនវិញ ហើយក៏ជាឆ្នាំដែលគាត់ស្លាប់ដែរ ។ គេច្រើននិយាយថា ថ្ងៃទី២៣ មេសា ជាថ្ងៃកំណើតផង និងជាថ្ងៃស្លាប់របស់គាត់ផង ។

ស្នាដៃ

- រ៉ូមេអូនិងស៊ូលីយែត, ១៥៩៤
- អ្នកជំនួញនៅវេនីស, ១៥៩៤
- សុបិននារាត្រីមួយនៅនិទាឃរដូវ, ១៥៩៤
- រាត្រីទីដប់ពីរ, ១៦០១
- ហាំលែត, ១៦០១
- ហូថេឡោ, ១៦០១
- ម៉ាក់ប៊ែត, ១៦០៥
- ព្រះចៅល្បែរ, ១៦០៧

២. រឿងហាំលែត និពន្ធនៅឆ្នាំ១៦០១ ។

បរិយាកាសសង្គមសម័យនោះស្ថិតក្នុងសម័យមួយដែលមានការប្រែប្រួលពីរបបសក្តិភូមិទៅកាន់របបមូលធននិយម គឺជាសម័យដែលវណ្ណៈគហបតីទើបនឹងកើតឡើងកំពុងប្រឆាំងតបត

នឹងរបបសក្តិភូមិទាំងផ្នែកស្មារតីក៏ដូចជាផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច។ មកដល់ ស.វ.១៥-១៦ ប្រទេសអង់គ្លេសបានឆ្លងចូលសម័យកាលមួយថ្មី សម័យវាយកម្ទេចរាល់ទំនាក់ទំនងសក្តិភូមិនិយម ក្នុងនោះវណ្ណៈ អភិជនចាស់ត្រូវបានកម្ទេចចោលទាំងស្រុង ហើយត្រូវជំនួស ដោយវណ្ណៈមួយថ្មីនៅក្នុងត្រកូលគហបតី និងមាននិន្នាការរកមូល ធននិយម។

៣. អត្ថរសនៅក្នុងអត្ថបទនេះ គឺ ៖

- **នាដ្យរស** : តម្លៃដែលលេចចេញពីភាពកំសត់ក្នុងរឿងស្ថិត នៅត្រង់ការប្រយុទ្ធប្រឆាំងរកយុត្តិធម៌រវាងហាំលែតនិង ស្តេចក្លូឌីយ៉ូស ដែលបានបង្កឱ្យមានសោកនាដកម្មដ៏សែន ខ្លោចផ្សានៅលើដែនដីដាណឺម៉ាក។ ទោះបីជានៅទីបញ្ចប់ ហាមលែតត្រូវឈ្នះក៏ពិតមែន ប៉ុន្តែគាត់ត្រូវបាត់បង់មាតា បិតា នារីជាទីស្រឡាញ់ និងជីវិតរបស់ខ្លួនគាត់ផងដែរ។
- **វីររស** : តម្លៃដែលលេចចេញពីវីរភាពអង់អាចក្លាហាន របស់ហាំលែត។ ហាំលែតសុខចិត្តពលីជីវិតខ្លួនដើម្បីសង សឹកឱ្យអ្នកមានគុណ។
- **ទារុណរស** : តម្លៃដែលលេចចេញពីការធ្វើទារុណកម្មនៅ ក្នុងដំណើររឿង ដែលកើតពីការប្រយុទ្ធព្យាបាទ សងសឹក

និងធ្វើទុក្ខទោស ដាក់ទណ្ឌកម្មយ៉ាងកាចសាហាវ រហូតបាត់បង់ជីវិតដោយអយុត្តិធម៌ ។

ឧទាហរណ៍ ៖ ឈុតឆាកគំនុំសងសឹករបស់ហាមលែត ធ្វើឱ្យមានការកាប់សម្លាប់គ្នា ការផឹកថ្នាំពុល... ។

- តថរស ៖ តម្លៃដែលលេចចេញពីតថភាពពិតក្នុងសង្គម ដូចជា ៖

+ ទីកន្លែងនៃរឿង នៅប្រទេសដាណឺម៉ាក អង់គ្លេស

+ ការគ្រប់គ្រងប្រទេសស្ថិតនៅក្រោមអំណាចស្ដេចផែនដី

+ មានបែងចែកវណ្ណៈ ស្ដេច មន្ត្រី អ្នកមាននិងរាស្ត្រជាដើម ។

៤. ខ្លឹមសារសំខាន់ក្នុងអត្ថបទនេះគឺភាពអង់អាចក្លាហានរបស់តួអង្គហាំលែតដែលប្រឹងប្រែងតស៊ូប្រឆាំងជាមួយសត្រូវដែលសម្លាប់ព្រះរាជវង្សានុវង្សរហូតដល់ដំណាក់ឈាមចុងក្រោយ ។

៥. តួអង្គហាំលែតស្លាប់មែន ប៉ុន្តែឧត្តមគតិរបស់តួអង្គនេះបានទទួលជ័យជំនះយ៉ាងត្រចះត្រចង់ ។ ឃ្លានេះមានន័យថា ហាមលែតស្លាប់តែរូបកាយទេ តែវីរភាព និងកេរ្តិ៍ឈ្មោះដ៏អង់អាចក្លាហានរបស់គាត់មិនស្លាប់តាមនោះឡើយ ។ នរណាក៏ទទួលស្គាល់ និងឱ្យតម្លៃទៅលើភាពអង់អាចក្លាហាន ក្នុងនាមជាកូនកតញ្ញូរបស់ហាមល៉ែតដែរ ។

ដំណើរស្វែងរកនាងសីតា

សំណួរ

១. ចូរនិយាយពីជីវប្រវត្តិអ្នកនិពន្ធរឿងរាមាយណៈ និងស្នាដៃរបស់លោក ។

២. តើរឿងរាមាយណៈនិពន្ធនៅសម័យណា?

៣. តើកាលអាកាសក្នុងសាច់រឿងនេះ មានតួនាទីអ្វីខ្លះ?

៤. តើប្រផ្នូលនិងការរំឭករឿងដើមក្នុងរឿងមាននៅកន្លែងណា? ចូរបង្ហាញ ។

៥. ចូរបង្ហាញពីអត្ថរសដែលមាននៅក្នុងអត្ថបទ ។

៦. តើភាតរភាពរវាងទេវៈសាគរនិងហនុមាន រវាងហនុមាននិងព្រះរាមកើតឡើងដោយសារអ្វី? មានប្រយោជន៍អ្វីខ្លះ?

ចម្លើយ

១. ជីវប្រវត្តិអ្នកនិពន្ធរឿងរាមាយណៈនិងស្នាដៃ ៖

ជីវប្រវត្តិរបស់កវីវាល្មីកិក៏មានលក្ខណៈជារឿងព្រេងនិទានដែរ ។ នៅពេលដែលត្រូវឪពុកម្តាយបោះបង់ចោល វាល្មីកិក៏បានក្លាយជាខ្លួនទៅជាចោរព្រៃភ្នំ ។ ក្រោយមកគាត់បានជួបបព្វជិតម្នាក់ទូន្មានឱ្យគាត់វិលមកកាន់ផ្លូវធម៌អាថ៌វិញ ។ វាល្មីកិអនុវត្តតាម

បញ្ហាតាមពាក្យណែនាំ ដោយខំអង្គុយស្ញឹងស្ងាធ៌រាប់ឆ្នាំគ្មានកម្រើក ទាល់តែសោះរហូតដល់សត្វកណ្ដៀរពូនជាដំបូកគ្របខ្លួនជិត (ដូច្នេះហើយបានជាលោកឈ្មោះថាវាល្មីកិ ព្រោះវាល្មីកិ មានន័យថា កូនដំបូក) ។

២. គេមិនបានដឹងថារឿងរាមាយណៈកើតឡើងនៅសម័យកាលណាពិតប្រាកដទេ ប៉ុន្តែនៅរវាងស.វ. ទី ៦-៥ មុនគ.ស. រឿងនេះបានត្រូវពួកអ្នកចម្រៀងចរិចរលើកយកមកច្រៀងតគ្នាពីមនុស្សម្នាក់ទៅមនុស្សម្នាក់ ពីជំនាន់មួយទៅជំនាន់មួយ ។ កវីវាល្មីកិ (ស.វ.៥ មុនគ.ស.) ជាជនទីមួយដែលបានលើកយករឿងរាមាយណៈ មកចងក្រងជាភាសាសំស្ក្រឹត ហើយបានបង្កើតឱ្យមានសិល្បៈក្នុងកំណាព្យ ។

សម្គាល់ : (បើគិតតាមលទ្ធិព្រហ្មញ្ញសាសនាវិញ យើងអាចសន្និដ្ឋានថា រឿងរាមាយណៈនិពន្ធនៅសម័យព្រាហ្មណ៍និយម (៥៥០មុន គ.ស ដល់ស.វ ទី១០ នៃគ.ស) ។

៣. កាលអាកាសក្នុងសាច់រឿងនេះ មានតួនាទីបញ្ជាក់អំពីព្រឹត្តិការណ៍ដែលកើតឡើងយ៉ាងតឹងតែង ។ ទីកន្លែងរឿងកើតឡើងនៅកោះលង្កា ដែលជាកោះមួយស្ថិតនៅកណ្ដាលមហាសមុទ្រដ៏ធំធេង ប្រកបដោយកិច្ចការពារយ៉ាងរឹងមាំ ។ រឿងនេះក៏បានកើតឡើងក្នុងពេលយប់ដែលក្រុងលង្កាមានអ្នកយាមការពារយ៉ាងម៉ត់ចត់ ធ្វើ

ឱ្យហនុមានជួបនឹងការលំបាកយ៉ាងច្រើនក្នុងការរកនាងសីតាដែលហនុមានពុំដឹងជាមុនថានាងសីតានៅទីណាផងនោះ ។ ប៉ុន្តែពេលយប់ក៏ជាការងាយស្រួលក្នុងការលាក់ខ្លួនរបស់ហនុមាន ដើម្បីរកនាងសីតា និងលាក់បាំងខ្លួនពីអ្នកយាមល្បាតរបស់ក្រុងលង្កាដែរ ។ ដូចនេះកាលក៏មានតួនាទីសំខាន់ណាស់ដែរក្នុងសាច់រឿង ដើម្បីបញ្ជាក់ឱ្យកាន់តែច្បាស់ពីសភាពលក្ខណៈនៃសាច់រឿងក្នុងទីកន្លែងនិងពេលវេលាមួយ ។

៤. ប្រផ្នូលនិងការរំឭករឿងដើមក្នុងរឿងនៅត្រង់ ៖

- ប្រផ្នូល : ត្រង់ចំណុចដែលហនុមានទះកំភ្លៀងអ្នកតាចាស់ស្រុក គឺមានប្រផ្នូលថាទីក្រុងលង្កានឹងត្រូវវិនាសក្នុងពេលឆាប់ៗនេះ ។
- រំលឹករឿងដើម : ត្រង់ចំណុចដែលគិរីមេខនកៈនិទានរឿងប្រាប់ហនុមាន "កាលពីព្រេងនាយ......" ។

៥. អត្ថរសដែលមាននៅក្នុងអត្ថបទ ៖

- **អច្ឆរិយរស** : ដំណើររឿងបង្ហាញពីភាពអស្ចារ្យរបស់តួអង្គហនុមានចេះហោះហើរ ប្រែក្រឡា ។ល ។
- **ហាស្សរស** : តម្លៃនៃភាពសប្បាយរីករាយក្នុងដំណើររឿងត្រង់កន្លែងដែលហនុមានទះកំផ្លៀងអ្នកតាចាស់ស្រុកឱ្យបះជើងប្រោង ។

- **វិរបុរស :** តម្លៃស្ថិតនៅលើភាពអង់អាចក្លាហានរបស់ហនុ-មានដែលពុះពារគ្រប់ឧបសគ្គដើម្បីតស៊ូជាមួយការសាកល្បងរបស់ព្រះទេវសាគរ...។

៦. **+ភាតរភាពរវាងទេវៈសាគរនិងហនុមាន** កើតឡើងដោយសារពេញចិត្តនឹងវីរភាពឥតមានពីររបស់ហនុមាន និងជួយហនុមានដើម្បីចងមិត្តភាព។ ទេវសាគរសរសើរហនុមានថាគេក្លាហាន។ មិនតែប៉ុណ្ណោះទេវសាគរបានបញ្ជាឱ្យមេនកៈងើបពីបាតសមុទ្រមកធ្វើកន្លែងសម្រាប់ហនុមានសម្រាក ហើយទេវសាគរក៏បានធ្វើពិសោធឫទ្ធិហនុមានដោយឱ្យនាងសក្សសីកាលាខ្លួនឱ្យធំរារាំងហនុមាន។

+ភាតរភាពរវាងហនុមាននិងព្រះរាម កើតឡើងដោយសារការចងសម្ព័ន្ធភាពរវាងព្រះរាមនិងហនុមាន។ ហនុមានបានលះបង់ពុះពារឫក្តផ្តាច់ ដើម្បីយកនាងសីតាមកថ្វាយព្រះរាមវិញ។

+ភាតរភាពនេះមានប្រយោជន៍ណាស់ ធ្វើឱ្យមិត្តភាពកាន់តែរឹងមាំ និងចេះជួយគ្នាទៅវិញទៅមកក្នុងគ្រាមានការលំបាក ឬមានគ្រោះថ្នាក់ផ្សេងៗដូចជាទេវសាគរជួយហនុមាន ហើយហនុមានជួយព្រះរាមនេះហើយធ្វើឱ្យសម្ព័ន្ធភាពនៃអ្នកទាំងបីកាន់តែរឹងមាំថែមទៀត។

ប៉ូលវីរហ្សីនី

សំណួរ

១. តើដំណើររឿងនេះប្រព្រឹត្តទៅនៅប្រទេសណា? ទីកន្លែងណា?

២. តើក្នុងអត្ថបទនេះមាននិយាយពីប្រផ្នូលអ្វីខ្លះ?

៣. ចូរវិភាគតួអង្គប៉ូលនិងវីរហ្សីនីតាមរយៈអត្ថបទនេះ ។

៤. ចូរបង្ហាញពីអត្ថរូបនិងអត្ថរសដែលមាននៅក្នុងអត្ថបទដកស្រង់ខាងលើនេះ ។

៥. តើអ្នកយល់ដូចម្ដេចចំពោះមរណភាពរបស់តួអង្គប៉ូលនិងវីរហ្សីនី?

៦. ប្រសិនបើជួបគ្រោះថ្នាក់ដូចនាងវីរហ្សីនី តើអ្នកធ្វើដូចម្ដេច?

ចម្លើយ

១. ដំណើររឿងនេះប្រព្រឹត្តទៅនៅលើកោះអ៊ីលដឺហ្វ្រង្ស ដែលស្ថិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់ប្រទេសបារាំងក្នុងឆ្នាំ១៧២៦ ។ គឺនៅលើកោះក្នុងសមុទ្រក្បែរកោះអមប្រឺ ទីក្រុងព័រល្វី ។

២. អត្ថបទនេះមាននិយាយពីប្រផ្នូលពាក្យសំដីរបស់អ្នកចាស់ស្រុកម្នាក់ប្រាប់លោកចៅហ្វាយថា "ពីយប់មិញគេបានឮយ៉ាងថ្លង់នៅក្នុងគំនរភ្នំ និងក្នុងព្រៃនូវស្លឹកឈើដែលបក់បោកយ៉ាងខ្លាំងដោយ

គ្មានខ្យល់បក់សោះ បក្សាបក្សីទាំងឡាយមករកទ្រនំនៅលើគោក ទាំងអស់ សញ្ញាទាំងនេះបង្ហាញជាមុនថានឹងមានខ្យល់ព្យុះសង្ឃរា មកដល់ជាប្រាកដ ។

៣. វិភាគតួអង្គ

+ **ប៉ូល**

- គុណសម្បត្តិ : មិនខ្លាចស្លាប់ ក្លាហាន ធ្វើអ្វីៗគ្រប់យ៉ាង ដើម្បីមនុស្សស្រីជាទីស្រឡាញ់ ស្មោះស្មោះមួយនឹងមួយ ។
- គុណវិបត្តិ : ចរិតឆេវឆាវលោតទៅក្នុងទឹកទាំងប្រថុយប្រ ថាន អាចនាំឱ្យបាត់បង់ជីវិត ។

+ **វីរហ្សីនី**

- គុណសម្បត្តិ : មានគុណធម៌ មិនតក់ស្លុត ស្មោះត្រង់ ហ៊ាន ប្រឈមមុខនឹងឧបសគ្គ ។
- គុណវិបត្តិ : ដោយសេចក្ដីខ្មាសអៀន បែរជាបណ្ដោយខ្លួន ឱ្យបាត់បង់ជីវិត ។

៤. នៅក្នុងអត្ថបទដកស្រង់នេះ

+ អ្នកនិពន្ធបានបង្ហាញពី

- ពណ៌នាវិធី : គឺបានរៀបរាប់ពីទិដ្ឋភាពព្យុះសង្ឃរាដ៏អាក្រក់ ដែលបោកបក់មកលើកប៉ាល់ពីរលកសមុទ្រ ហើយក៏រៀប រាប់ផងដែរពីសកម្មភាពរបស់ប៉ូលដែលចច្រប់គ្រប់ទីកន្លែង

អនុស្សាវរីយ៍ រវាងប៉ូលនិងវីរហ្សីនីកាលនៅជាមួយគ្នា ។

- សំវាទវិធី : ការសន្ទនារវាងតាចាស់ស្រុកជាមួយលោកចៅហ្វាយ ។
- ឯកវាទវិធី : បុរសកម្មករនៅលើកប៉ាល់និយាយម្នាក់ឯង "ឱ! ព្រះរាជាម្ចាស់អើយ!....." ។
- វឌ្ឍមានវិធី : រលកសមុទ្រធ្វើឱ្យប៉ូលនិងវីរហ្សីនីព្រាត់គ្នាអស់មួយជីវិត ។
- ទារុណវិធី : ប៉ូលទទួលរងការឈឺចាប់ទាំងផ្លូវកាយផ្លូវចិត្តរហូតបាត់បង់ជីវិត ។
- ឧបមានវិធី : រលកមួយធំដូចជាភ្នំរមៀលមកលើនាវា ។
- វចនវិធី : ប្រើពាក្យសាមញ្ញ ងាយយល់ ស្ដាប់បាន ។
- រចនាវិធី : សរសេរជាពាក្យរាយ ឃ្លាល្បះមានភាពអណ្ដែតអណ្ដូងគួរឱ្យអាណិតអាសូរ ។

+ អត្ថរសនៅក្នុងអត្ថបទដកស្រង់នេះគឺ

- ប្រលោមរស : តម្លៃរឿងស្ថិតនៅលើសកម្មភាពតួអង្គនាងវីរហ្សីនីបង្ហាញកិរិយាគួរឱ្យអាណិតមុនពេលស្លាប់ ហើយសកម្មភាពរបស់ប៉ូលដែលពោលពីការព្រាត់ប្រាសរវាងខ្លួននិងវីរហ្សីនី ។
- តថរស : តម្លៃរឿងស្ថិតនៅការពិតមួយដែលមនុស្សភាគ

ច្រើននៅប្រកាន់វណ្ណៈ ហើយក៏មានអ្នកដែលស្រឡាញ់ទ្រព្យសម្បត្តិជាងសាច់ញាតិរបស់ខ្លួនផងដែរ ។ ម្យ៉ាងទៀតរឿងនេះក៏បានលើកពីធាតុពិតនៃឥទ្ធិពលស្នេហាដែលមានចំពោះយុវជនប៉ូល និងនាងវីរហ្សីនីដែលជារឿងពិតរបស់មនុស្សនៅលើពិភពលោក ។

- នាដ្យរស : តម្លៃនៃរឿងស្ថិតនៅលើការរៀបរាប់ពីទុក្ខ-សោកសង្រេងរបស់តួអង្គប៉ូលដែលស្រឡាញ់នាងវីរហ្សីនីយ៉ាងខ្លាំងរហូតដល់ស្លាប់ខ្លួន ។
- វីររស : តម្លៃរឿងស្ថិតនៅត្រង់ប៉ូលបានប្តូរជីវិតក្នុងព្យុះកំណាចទៅជួយនាងវីរហ្សីនី ។
- កុសលរស : តម្លៃរឿងស្ថិតនៅត្រង់គុណធម៌ដ៏វិសេសវិ-សាលបំផុតដែលនាងវីរហ្សីនីសុខចិត្តលះបង់ជីវិត តែមិនអនុញ្ញាតឱ្យបុរសជាកម្មករបានឃើញឬប៉ះពាល់រាងកាយរបស់នាងឡើយ ឬក៏អាចនិយាយបានថានាងរក្សាខ្លួនប្រាណនិងចិត្តរបស់នាងទុកសម្រាប់តែប៉ូលម្នាក់គត់ ។ ម្យ៉ាងអប់រំឱ្យមនុស្សចៀសវាងភាពលោភលន់បែបម្តាយមីងអ្នកស្រីដឺឡាទួ ។

៥. ចំពោះមរណភាពរបស់តួអង្គប៉ូលនិងវីរហ្សីនី គឺបង្ហាញពីមនោ-សញ្ចេតនាដែលអ្នកទាំងពីរមានជាមួយគ្នា ធ្លាប់សន្យាគ្នាថានឹងនៅ

ជាមួយគ្នា ទោះបីជារស់ឬស្លាប់ក៏ដោយ ។ អ្នកទាំងពីរមានអនុស្សាវរីយ៍រាប់មិនអស់តាំងពីនាងវីរហ៊្សនីចេះនិយាយរហូតធំពេញរូបរាង គឺមិនដែលបែកឃ្លាតពីគ្នាម្តងណាឡើយ ។ យើងអាចនិយាយម្យ៉ាងទៀតបានដែរ គឺដោយសារតែចិត្តអមនុស្សធម៌របស់ម្តាយមីងអ្នកស្រីដឹឡាទួ ដែលមានចិត្តទុរយសបញ្ជូននាងវីរហ៊្សនីមកកោះវិញក្នុងរដូវខ្យល់ព្យុះ ។

៦. (ចម្លើយអាស្រ័យលើសិស្ស)

ចប់